

Allemaal zweverige taal

De floating quantifier *allemaal* in het licht van de
Adverbiale Analyse en de Stranding Analyse

Naam: Wijnanda Heutink
Studentnummer: 8441022
Bachelor Eindwerkstuk
Nederlandse Taal en Cultuur
Inleverdatum: 6 april 2011
Begeleider: Dr. E.G. Ruys

INHOUDSOPGAVE

0.	Inleiding.....	2
1.	Floating Quantifiers in het Nederlands	4
1.0	Inleiding	4
1.1	Wat is een kwantor?	4
1.2	Welke kwantoren kunnen FQ zijn?.....	6
2.	Theoretische achtergronden	11
2.0	Inleiding	11
2.1	De Adverbiale Analyse	11
2.2	Problemen met de Adverbiale Analyse.....	12
2.3	Stranding Analyse	15
2.4	Bezwaren tegen de Stranding Analyse.....	17
2.5	Samenvatting: de eigenschappen van FQ's	20
3.	Het gebruik van de Floating Quantifier <i>allemaal</i>	22
3.0	Inleiding	22
3.1	Bijzonderheden over <i>allemaal</i>	22
3.2	Enkele aannames over de Nederlandse zin	24
3.3	Kwantorzweving vanuit subjecten in verschillende zinstypen	26
3.4	Kwantorzweving in passieve zinnen	39
3.5	Raising constructies	41
3.6	Controle constructie.....	44
3.7	<i>Allemaal</i> in Small Clauses en in de ACI-constructie	48
3.8	Kwantorzweving vanuit objecten	51
3.9	Besluit.....	53
4.	Antecedenten van de FQ <i>allemaal</i>	54
4.0	Inleiding	54
4.1	Wat zijn anaforen?.....	54
4.2	Kenmerken van antecedenten.....	54
4.3	De vorm van de antecedenten bij de FQ <i>allemaal</i>	55
4.3.1.	Volle DP's als antecedent.....	56
4.3.2.	Pronomina als antecedent.....	56
4.3.3.	Een onhoorbaar antecedent	57
4.4	De posities van de antecedenten	59
4.4.1.	Een DP binnen een DP	59
4.4.2.	Een DP binnen een PP.....	60
4.4.3.	Een DP binnen een AP.....	62
4.5	Besluit.....	63
5.	<i>Allemaal</i> in combinatie met een wh-woord	64
5.0	Inleiding	64
5.1	Vraagwoordverplaatsing	65
5.2	Een contrast tussen het Engels en het Nederlands.....	68
5.3	De combinatie van een wh-woord met de FQ <i>allemaal</i>	70
5.4	De FQ <i>allemaal</i> bij de lange wh-verplaatsing	73
6.	Samenvattende conclusie	79
	Literatuur	82

0. Inleiding*

Over kwantoren is een indrukwekkende hoeveelheid wetenschappelijke literatuur verschenen. De laatste drie decennia besteden linguïsten in ruime mate aandacht aan een speciaal soort kwantoren, namelijk de zwevende kwantoren.

Het adjectief *zwevend* wordt gebruikt om aan te geven dat de positie van een dergelijke kwantor niet vast staat maar kan variëren in de zin. In deze scriptie zal ik voortaan de internationaal bekende term *floating quantifier* gebruiken (meestal afgekort als FQ). FQ's komen in zeer veel talen voor.

Normaal gesproken staat een kwantor adjacent aan de DP waarover hij kwantificeert, zoals in de zinnen (1), (3) en (5). Een FQ staat op een andere positie, na het finiete werkwoord of aan het begin van de zin. Dit noem ik de 'floating' positie. Deze FQ's vinden we dikgedrukt in de zinnen met de even nummers.

- (1) All the boys have told a beautiful story.
- (2) The boys have **all** told a beautiful story.
- (3) Toutes les filles sont gentilles.
Alle de meisjes zijn aardig.
- (4) Les filles sont **toutes** gentilles.
De meisjes zijn allemaal aardig.
- (5) Alle die Studenten haben das Buch gelesen.
- (6) Die Studenten haben **alle** das Buch gelesen (Cirillo 2009: 52).
- (7) **Tutti** loro sono venuti (Cirillo 2009: 63).
Allemaal zij zijn gekomen.
Zij zijn allemaal gekomen.
- (8) Los alumnos no han leído **todos** el libro (Cirillo 2009: 130).
De studenten niet hebben gelezen allemaal het boek.
De studenten hebben niet allemaal het boek gelezen.

Naar de FQ's in bovenstaande talen is veel onderzoek gedaan. Een systematische behandeling van Nederlandse FQ's is er bij mijn weten tot nu toe echter nog niet geweest.

In deze scriptie wil ik een aanzet geven tot het onderzoek naar Nederlandse FQ's. Voordat ik dat ga doen, zal ik in hoofdstuk 1 kort ingaan op de vragen wat een kwantor is, hoe we de kwantoren kunnen indelen en welke Nederlandse kwantoren FQ's kunnen zijn.

In hoofdstuk 2 bespreek ik de twee meest prominente theorieën die ik in de literatuur ben tegengekomen over FQ's. Het betreft de Adverbiale Analyse (Dowty en Brodie 1984; Bobaljik 1995/2001, 2003; Doetjes 1997) en de Stranding Analyse (Sportiche 1988; Shlonsky 1991; Cirillo 2009).

In de hoofdstukken 3, 4 en 5 zal ik mij beperken tot slechts één Nederlandse FQ, namelijk de 'quantifier' *allemaal*. Over deze FQ presenteer ik

* Op deze plaats wil ik graag een aantal mensen bedanken. Cyril Legrand en Paola Venuti bedank ik voor het beoordelen van de Franse respectievelijk de Italiaanse zinnen die ik zelf in deze scriptie heb verwerkt. Veel dank ben ik verschuldigd aan mijn geduldige man en kinderen die mij over niets anders meer hoorden dan over de Floating Quantifiers. Zij zullen deze periode niet licht vergeten. Tenslotte wil ik ook Eddy Ruys bedanken voor de prettige en geduldige wijze waarop hij mij begeleid heeft.

verschillende data om achtereenvolgens een antwoord te vinden op de vraag wat de distributie is van de FQ *allemaal*, welke DP's een antecedent kunnen zijn van deze FQ en hoe *allemaal* gecombineerd kan worden met een Wh-constituent. Bij de bespreking van de data zal ik steeds refereren aan de twee bovengenoemde theorieën.

Ik beperk mij tot deze drie kwesties. Semantische aspecten laat ik buiten beschouwing evenals het effect van negatie bij het gebruik van een FQ. Veel blijft dus liggen voor verder onderzoek.

1. Floating Quantifiers in het Nederlands

1.0 Inleiding

Voordat ik begin aan een beschrijving van FQ's wil ik in dit hoofdstuk eerst ingaan op de vraag wat een *kwantor* eigenlijk is. In traditionele grammatica's kwam het woord *kwantor* nog niet voor. Bart, Kerstens en Sturm (1998: 18) scharen de kwantoren onder de (onbepaalde) telwoorden. In de *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (Haeseryn et al.1997: 348) worden kwantoren onder gebracht in de klasse van de *onbepaalde voornaamwoorden*. Deze voornaamwoorden geven geen concrete informatie over de hoeveelheid van de zelfstandigheden waar ze naar verwijzen. Binnen de categorie van de onbepaalde voornaamwoorden onderscheidt men een subklasse, namelijk die van de collectiverende onbepaalde voornaamwoorden. Hierbij horen *ieder, elk, beide, allebei, alle* en *allemaal*. Deze onbepaalde voornaamwoorden duiden de zelfstandigheden waarnaar ze verwijzen als één geheel aan. Meestal staan deze kwantoren in het Nederlands voor de DP waar ze bij horen. Het is echter mogelijk dat de kwantoren gescheiden staan van 'hun' DP, in een 'floating positie'.

In paragraaf 1 bespreek ik wat linguïsten onder kwantoren verstaan en in paragraaf 2 beschrijf ik welke kwantoren in een 'floating' positie kunnen staan in de zin. Hierbij leg ik het accent op het Nederlands.

1.1 Wat is een kwantor?

Een kwantor is in de syntaxis een determinator die meer informatie verschaft over de hoeveelheid van het woord waar het bij hoort. Die hoeveelheid kan telbaar zijn. Dan is de kwantor een bepaald hoofdtelwoord zoals in de volgende zin:

- (1) Anne Marije heeft wel **honderd** kettingen.
- (2) Erik Jan kent al **vier** automerken.

Een kwantor kan echter ook een onbepaalde hoeveelheid aanduiden. Hiervan geven de volgende zinnen voorbeelden:

- (3) Marilene aait **enkele** honden.
- (4) Marcel heeft **minstens vier** auto's.
- (5) **Alle** kinderen hebben zich verslapen.
- (6) Sander heeft **veel** voetbalplaatjes.

De kwantoren vormen een gesloten klasse. Er kunnen twee subgroepen onderscheiden worden, namelijk de *existentiële* kwantoren (EQ's) en de *universele* kwantoren (UQ's). Voorbeelden van de eerste soort zijn: *sommige, enkele, veel, minstens twee*. Voorbeelden van de tweede groep zijn: *alle, elke, iedere, beide, de meeste*.

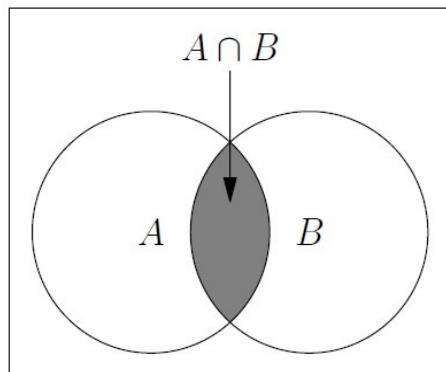
Hoewel ik in de inleiding heb aangegeven dat de semantiek buiten het bereik van mijn scriptie valt, stip ik hier toch even een semantisch aspect van kwantoren aan.

Een kenmerk van kwantoren, volgens semantici, is dat ze de verhouding tussen twee verzamelingen weergeven. Een kwantor zegt iets over de hoeveelheid entiteiten die in een bepaald domein voorkomen (De Jong et al. 1990: 109).

Als we uitgaan van een verzameling A en een verzameling B, geeft de kwantor de verhouding tussen beide verzamelingen weer.

In het geval van een existentiële kwantor is de verhouding als volgt:

$$A \cap B \neq \emptyset$$

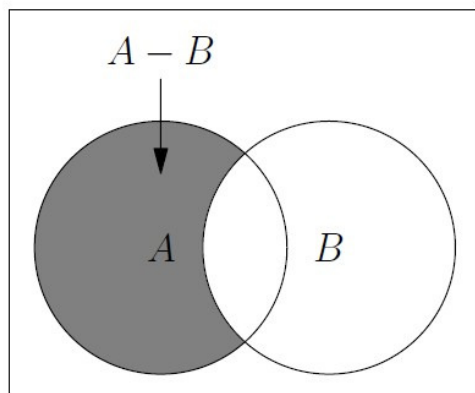
Figuur 1 (overgenomen uit Smits 2010: 12)

Ter verduidelijking geef ik een voorbeeldzin bij deze abstracte tekening.

(7) Enkele mannen lopen.

Er is een verzameling mannen (A) en een verzameling lopers (B). Bij zin (7) zijn er dus individuen die zowel tot de verzameling mannen (A) behoren als tot de verzameling lopers (B). Zij bevinden zich in de doorsnede van beide verzamelingen. Die doorsnede is het grijze middengebied in figuur 1. Bij gebruik van een existentiële kwantor is deze doorsnede niet leeg.

Bij de universele kwantor wordt de relatie tussen A en B als volgt weergegeven: $A \subseteq B$ en $A - B = \emptyset$

Figuur 2 (overgenomen uit Smits 2010: 11)

Ook hier een voorbeeldzin ter verduidelijking:

- (8) Alle mannen lopen.

Bij deze zin geldt dat de verzameling mannen (A) een deelverzameling is van de verzameling lopers (B). Er is geen enkele man die niet loopt. We zouden ook kunnen zeggen: $A - B = \emptyset$

Milsark (1979), aangehaald in Smits (2010) observeert het volgende verschil: een existentiële kwantor kan voorkomen in een existentiële zin, een zin met *er*. Een universele kwantor kan dat niet. De volgende voorbeelden bevestigen dit:

- (9) Er zijn enkele kinderen die hun werk af hebben.
 (10) *Er zijn alle kinderen die hun werk af hebben.
 (11) Er is een kind dat het rekenwerk niet begrijpt.
 (12) *Er is elke jongen die het werk niet begrijpt.

Milsark deelt de kwantoren op grond van deze observatie in in zwakke en sterke kwantoren. De existentiële kwantoren noemt hij zwak; de universele zijn dus de sterke kwantoren.

Deze uitweiding over semantiek gebruik ik om in de volgende paragraaf duidelijk te kunnen maken welke kwantoren kunnen 'floaten'.

1.2 Welke kwantoren kunnen FQ zijn?

Mijns inziens kunnen in het Nederlands alleen de sterke kwantoren als FQ voorkomen. Zinnen met een 'floating' existentiële kwantor klinken niet goed:

- (13) *Kinderen hebben weinigen hun werk af.
 (14) *Kinderen hebben enkelen hun werk af.
 (15) *Kinderen hebben sommigen hun werk af.
 (16) *Kinderen hebben veel hun werk af.
 (17) *Kinderen hebben drie hun werk af.

Deze reeks zinnen zou moeiteloos uitgebreid kunnen worden met soortgelijke onwelgevormde zinnen. Bekijken we de zinnen met een universele kwantor, dan blijkt een ‘floating’-positie wel mogelijk:

- (18) Alle kinderen hebben hun werk af.
- (19) De kinderen hebben hun werk **allen/allemaal** af.
- (20) Elk kind heeft zijn werk af.
- (21) De kinderen hebben **elk** hun werk af.
- (22) Ieder kind heeft zijn werk af.
- (23) De kinderen hebben **ieder** hun werk af.
- (24) Beide kinderen hebben hun werk af.
- (25) De kinderen hebben **beiden/allebei** hun werk af.
- (26) Alle vier de kinderen bezoeken hun opa en oma.
- (27) De kinderen bezoeken **alle vier** hun opa en oma.

In een schema kunnen we de verschillende kwantoren in kaart brengen:

Kwantoren		
Non floating	Floating	
Existentiële kwantoren (zwak)	Universele kwantoren (sterk)	
	preminale vorm	floating vorm
veel	ieder (e)	ieder
weinig	elk (e)	elk
enige	de meeste, de minste, etc.	-
sommige	beide	beide / beiden
enkele		allebei
menig	alle	alle / allen
allemaal, etc.		allemaal

Enkele bijzonderheden vallen op in dit schema.

De kwantor *allemaal* staat zowel bij de non-floating als bij de floating quantifiers. Dit licht ik even kort toe.

Als *allemaal* preminaal gebruik wordt, heeft het een andere betekenis dan de FQ *allemaal*. De volgende zinnen maken dit duidelijk:

- (28) Er zitten **allemaal** vlekjes op mijn handen.
- (29) Jij hebt **allemaal** sproeten op je gezicht.
- (30) ‘Kijk eens! **Allemaal** vogels!’

Allemaal heeft hier de betekenis van *veel*. Het duidt een relatief grote hoeveelheid aan verspreid over een relatief grote oppervlakte (Haesereyn et al. 1997: 353). Net als *veel* is het preminale *allemaal* een zwakke kwantor. Daarom kan deze kwantor in een existentiële zin als (28) voorkomen. Het preminaal gebruikte *allemaal* wordt naar mijn mening niet veel in formele taal gebruikt en hoort meer bij de spreektaal. Dit *allemaal* valt buiten het bereik van deze scriptie. Daarom kom ik hier verder niet op terug.

Bij de universele kwantoren in het schema staan ook *de meeste* en *de minste*. Dit zijn kwantoren die weliswaar sterk zijn (Ruys p.c.), ze kunnen niet in een existentiële zin voorkomen, maar ze kennen geen ‘floating’ vorm zoals te zien is in zin (31):

- (31) *Kinderen kunnen **de meeste** wel skeeleren.
 (32) *Kinderen hebben **de minste** een gele pet.

In het schema is tevens te zien dat sommige kwantoren in ‘floating’ positie een vormverandering vertonen. Bij *alle* en *beide* krijgt de FQ een *-n* (bij personen) of heeft de FQ zelfs een andere vorm, namelijk *allemaal* of *allebei*. Bij *elk* en *ieder* doet zich het verschijnsel voor dat de gekwantificeerde DP een meervoudsvorm krijgt waarmee de persoonsvorm en het bezittelijk voornaamwoord congrueren.

In het Nederlands kan blijkens het schema ook de combinatie van een UQ met een hoofdtelwoord na een DP verschijnen. Dit zagen we in zin (27).

Deze combinatie komt in ieder geval ook voor in het Roemeens en in het Italiaans (Cirillo 2009: 167):

- (33) Tutti e tre gli studenti hanno letto il libro.
Alle en drie de studenten hebben gelezen het boek.
 (34) Gli studenti hanno letto **tutti e tre** il libro.
De studenten hebben gelezen alle en drie het boek.
 (35) Toti trei studenti-i au citit carte-a.
Alle drie studenten de hebben gelezen boek het.
 (36) Studenti-i au citit **toti trei** carte-a.
Studenten de hebben gelezen alle drie boek het.

In het Duits en in het Engels kan deze combinatie van een FQ en een telwoord niet voorkomen :

- (37) All three students have read the book (Cirillo 2009: 168).
 (38) *Students have **all three** read the book.
 (39) Alle drei Studenten haben das Buch gelesen (Cirillo 2009: 168).
 (40) *Studenten haben **alle drei** das Buch gelesen.

In het Nederlands valt op, dat de FQ met een telwoord nooit de vorm *allemaal* kan krijgen. Dit is een bewijs dat de UQ en het telwoord een ondeelbare eenheid vormen (Cirillo 2009: 172). De volgende zinnen illustreren dit:

- (41) Alle kinderen hebben zin in de zomer.
 (42) De kinderen hebben *allemaal* zin in de zomer.
 (43) Alle vier de kinderen hebben zin in de zomer.
 (44) *De kinderen hebben *allemaal vier* zin in de zomer.

Als de kwantor en het telwoord geen eenheid zouden vormen, zou je verwachten dat zin (44) goed was (Cirillo 2009: 172). In het Zweeds komt precies hetzelfde verschijnsel voor. De FQ *allihop*, de ‘floating’ tegenhanger van *alla* kan niet met een telwoord worden gecombineerd:

- (45) Studenterna kan *alla tre* ha last boken (Cirillo 2009: 172).
Studenten de kunnen alle drie hebben gelezen boek het.
 (46) *Studenterna kan *allihop tre* ha läst boken.
Studenten de kunnen allemaal drie hebben gelezen boek het.

Gewone telwoorden kunnen in het Nederlands niet gescheiden van de DP voorkomen:

- (47) De drie mannen zijn gekomen.
- (48) *De mannen zijn drie gekomen.

Ook in de ons omringende talen is dat niet mogelijk. De enige taal waarvan ik tot nu toe weet dat een telwoord op een 'floating' positie kan voorkomen, is het Japans. Nakanishi (2008: 301) geeft hiervan enkele voorbeelden:

- (49) **Sannin-no** *gakusei-ga* kinoo Peter-o tatai -ta.
Drie- Cl. Gen.studenten Nom. gisteren Peter Acc. slaan o.v.t
Drie studenten sloegen Peter gisteren.
- (50) *Gakusei-ga* kinoo **sannin** Peter-o tatai- ta.¹
Studenten Nom. gisteren drie-Cl. Peter Acc.slaan o.v.t.
Drie studenten sloegen Peter gisteren.

Niet in elke taal gelden dus dezelfde regels aangaande het fenomeen FQ. In bovenstaande Japanse zinnen zagen we dat al. Een bepaald hoofdtelwoord, dat een existentiële kwantor is, kan 'floaten' terwijl in de meeste andere talen floating beperkt blijft tot universele kwantoren. Zelfs binnen een bepaalde taalfamilie, zoals bijvoorbeeld de Germaanse talen, zijn er onderlinge verschillen.

Zo mogen in het Engels alleen *both*, *all* en *each* voorkomen als FQ's. In het Nederlands zijn dat er meer blijkens het schema op pagina 7.

Een subklasse van FQ's die ik hier kort wil noemen zijn de partitieve FQ's. Hoeksema (1996) vestigt hier de aandacht op. Enkele van zijn voorbeeldzinnen neem ik hierbij over:

- (51) These guys were *neither* of them very smart.
- (52) They were *all of them* trained linguists. (Hoeksema 1996: 6)
- (53) De vrouwen waren *geen van allen* verlegen.
- (54) De decanen waren *geen van drieën* optimistisch. (Hoeksema 1996: 7)

Hoeksema stelt dat de partitieve FQ's nooit in prenominale positie voor kunnen komen:

- (55) **Geen van allen* de vrouwen waren verlegen.
- (56) **Geen van drieën* de decanen waren optimistisch.

Deze partitieve FQ's laat ik verder buiten beschouwing, hoewel ze zeker interessant zijn voor nader onderzoek.

In het volgende hoofdstuk bespreek ik twee theorieën over FQ's waarna ik mij in de hoofdstukken 3 tot en met 5 beperk tot de Nederlandse FQ

¹ Floating positie voor een telwoord is in het Japans niet toegestaan bij het beschrijven van een staat waarin iemand zich bevindt maar alleen bij het beschrijven van een eenmalige gebeurtenis (Nakanishi 2008: 301).

allemaal. Alle andere Nederlandse FQ's zijn ook zeker een onderzoek waard. Daartoe ontbreken mij echter op dit moment de tijd en de kennis.

2. Theoretische achtergronden

2.0 Inleiding

Sinds de jaren '70 kunnen floating quantifiers zich verheugen in de bijzondere belangstelling van taalkundigen. Kayne (1975) was bij mijn weten een van de eersten die de aandacht vestigde op quantifiers die niet naast de DP staan waarmee zij een relatie hebben (Kayne 1975: 2). In het Frans ontdekte hij twee verschillende bewegingen van de quantifiers. De eerste beweging noemde hij R-Tous, waarbij de Q rechts van de DP komt te staan, zoals in zin (1); de tweede beweging was een beweging naar links die hij L-Tous noemde (zie zin (2)).

(1) Les enfants ont **tous** vu ce film.

De kinderen hebben allemaal (mnl.meerv.) gezien deze film.

(2) Elle a **tous** voulu les lire.

Zij heeft allemaal willen ze (mnl. meerv.) lezen.

Na Kayne verdiepten vele linguïsten zich in de floating quantifiers. Verschillende theorieën passeerden de revue.

De meest invloedrijke benaderingen over FQ's zijn de Stranding Analyse (Sportiche 1988; Slonsky 1991) en de Adverbiale Analyse (Dowty en Brodie 1984; Bobaljik 1995/2001, 2003; Doetjes 1997). In paragraaf 2.1 zet ik de belangrijkste punten van de Adverbiale Analyse uiteen. In paragraaf 2.2 noem ik een aantal bezwaren tegen deze benadering. In paragraaf 2.3 belicht ik de voornaamste aspecten van de Stranding Analyse. In paragraaf 2.4 noem ik van deze theorie een aantal zwakke punten. In paragraaf 2.5 zet ik resumerend de meest in het oog springende eigenschappen van FQ's op een rij.

2.1 De Adverbiale Analyse

Lange tijd analyseerden taalkundigen FQ's als adverbia. FQ's verschenen vaak op posities die ook konden worden ingenomen door adverbia. De volgende zinnen illustreren dit:

- (3) a. The students **all** entered the classroom.
b. The students **probably** entered the classroom.
c. The students **slowly** entered the classroom. (Cirillo 2009: 1)

- (4) a. De studenten hebben het boek **waarschijnlijk** gelezen.
b. De studenten hebben het boek **grondig** gelezen.
c. De studenten hebben het boek **langzaam** gelezen.
(Cirillo 2009: 265)
d. De studenten hebben het boek **allen/allemaal** gelezen.

De Adverbiale Analyse werd aanvankelijk bekend door Dowty en Brodie (1984). Zij benaderen FQ's als adverbia omdat zij voorkomen op adverbiale posities. Dit komt volgens hen omdat de FQ's in de basis worden

gegenereerd op deze posities, als adjuncten bij VP's. Zij zien de preminale quantifiers als NP-modifiers en de FQ's als VP-modifiers. Dat wil zeggen dat een preminale quantifier informatie geeft over de NP en dat de FQ iets zegt over de handeling die door het werkwoord wordt uitgedrukt. Preminale kwantoren behoren dus tot een ander logisch type dan floating kwantoren.

Zij veronderstellen de volgende structuur bij het gebruik van een FQ:

[s [NP [the students] [VP have [all [VP left]]]]]

De Adverbiale Analyse doet de volgende voorspelling over de distributie van een FQ: een FQ kan alleen op posities voorkomen waar ook een adverbium kan staan. Deze aanname impliceert derhalve dat FQ's niet in alle talen op dezelfde posities staan omdat de posities van adverbia ook onderling verschillen. Een schoolvoorbeeld zijn de verschillen tussen het Frans en het Engels. Het Engels staat een adverbium toe voor het finiete werkwoord; het Frans staat dat evident niet toe. Dientengevolge zijn ook de posities van de FQ's verschillend. De volgende zinnen illustreren dit:

- (5) My children quickly came at home.
- (6) *Mes enfants rapidement venaient à la maison.
Mijn kinderen snel kwamen naar het huis.
- (7) My children all came at home.
- (8) *Mes enfants tous venaient à la maison.
Mijn kinderen allemaal kwamen naar het huis.

2.2 Problemen met de Adverbiale Analyse

De benadering van Dowty en Brodie heeft zeker goede punten maar negeert een aantal in het oog springende eigenschappen van FQ's die adverbia niet hebben. Daarom oogstte deze theorie niet alleen bewondering maar stuitte deze ook op kritiek. Cirillo (2009) heeft een aantal kritiepunten overzichtelijk in kaart gebracht. Ik neem de door hem uitgewerkte bezwaarpunten hier verkort over.

Ten eerste verklaart de Adverbiale Analyse niet het verband tussen de zinnen met een FQ en zinnen met een preminale kwantor. De zinnen hieronder illustreren dat er zeker een verband is:

- (9) Tous les enfants ont vu ce film.
Alle (mnl. mv) de kinderen hebben gezien deze film.
- (10) Les enfants ont tous vu ce film.
De kinderen hebben allemaal (mnl. meerv.) gezien deze film.

Deze zinnen betekenen hetzelfde. Overeenkomst in betekenis duidt op een zelfde onderliggende structuur (Bobaljik 2003: 128). In de benadering van Dowty en Brodie wordt er juist vanuit gegaan dat FQ's van een ander logisch type zijn dan een preminale kwantor.

Ten tweede wordt niet verklaard waarom FQ's in verschillende talen congrueren met de DP waar zij bijhoren. Deze congruentie komt in veel talen duidelijk naar voren. Te denken valt aan het Duits en aan de Romaanse talen. Ook talen die verder van ons af staan tonen die congruentie tussen FQ's en de bijbehorende DP's. In het Japans bijvoorbeeld heeft de FQ dezelfde naamval als de bijbehorende DP. Hier geef ik slechts een Frans en een Italiaans voorbeeld waarbij ik de congruentie-uitgangen dik gedrukt heb.

- (11) Les **étudiantes** sont **toutes** **intelligentes**.
 De studentes (vrl. mv) zijn allemaal (vrl.mv.) intelligent (vrl. mv)
- (12) **Le figle** sono **tutte belle**.
 De (vrl .mv) meisjes (vrl. mv) zijn allemaal (vrl. mv.) mooi (vrl. mv.)

De Adverbiale Analyse negeert niet alleen deze congruentie maar ook het gegeven dat een FQ, net als een wederkerend pronomen, een antecedent nodig heeft in de zin. Noch de congruentie noch de relatie met een antecedent verwacht men te zien bij adverbia, terwijl de noodzaak van een antecedent bij een FQ evident is zoals de volgende zinnen laten zien:

- (13) De jongens zijn *allemaal* gekomen.
 (14) **Allemaal* gingen weg.
 (15) **Allemaal* krijgen een cadeau.

Een laatste punt van kritiek dat Cirillo noemt, heeft te maken met de indeling van FQ's in een subklasse van de adverbia. Tot welk soort adverbium behoort een FQ? Is het een adverbium van wijze of van modaliteit of zegt het iets over de staat waarin het subject zich bevindt? De bepaling van de subklasse heeft consequenties voor de positie die de FQ kan innemen.

Adverbia van wijze modifieren een actie en moeten dus voor het werkwoord verschijnen. Als een FQ tegelijk met een adverbium van wijze voorkomt, zal het adverbium direct preverbaal staan. De FQ kan deze positie dan niet innemen:

- (16) De kinderen hebben *allemaal* hard gerend.
 (17) *De kinderen hebben hard *allemaal* gerend.

Een eigenschap van adverbia van wijze is dat zij onderling nevenschikking kunnen voorkomen. Dat lukt niet met een FQ:

- (18) De kinderen hebben hard en ijverig gewerkt.
 (19) *De kinderen hebben *allemaal* en ijverig gewerkt (vrij naar de voorbeeldzinnen van Cirillo 2009: 2).

Het feit dat een FQ niet door nevenschikking met een ander adverbium van wijze kan voorkomen geeft volgens Cirillo aan dat het niet tot deze klasse behoort.

Zou een FQ dan een adverbium van modaliteit kunnen zijn dat de gehele zin modificeert? Cirillo (2009: 3) geeft hiervoor een test die ook voor het Nederlands gebruikt kan worden. Een adverbium van modaliteit kan

geparafraseerd worden door het adverbium te veranderen in een adjectief en een ‘*het-is-structuur*’ (in het Engels een *cleft-structure*) te gebruiken. Deze parafrase werkt niet met een FQ:

- (20) De kinderen hebben mogelijk het boek gelezen.
- (21) Het is mogelijk dat de kinderen het boek gelezen hebben.
- (22) *Het is *allemaal* dat de kinderen het boek gelezen hebben.

Op grond van deze test stelt Cirillo dat een FQ dus ook geen adverbium van modaliteit kan zijn.

Als laatste bekijkt hij of een FQ dan misschien een “subject-oriented’ adverb’ kan zijn. Wij zouden dat in de redekundige ontleding een predicatieve toevoeging noemen. Dergelijke adverbia conjugeren als zij tegelijk voorkomen. De zinnen tonen aan dat nevenschikking met een FQ niet is toegestaan.

- (23) De kinderen beledigden de meester grof en brutaal.
- (24) *De kinderen beledigden de meester *allemaal* en brutaal.

Voor het Nederlands voeg ik hier zelf nog een test aan toe. Een bepaling van gesteldheid (met een subject-oriented adverb) kan geparafraseerd worden met een bijzin waarin het werkwoord *zijn* voorkomt. Deze parafrase is niet mogelijk met een FQ:

- (25) Ze liepen vrolijk over het schoolplein.
- (26) Ze liepen over het schoolplein terwijl ze vrolijk waren.
- (27) Ze liepen *allemaal* over het schoolplein.
- (28) *Ze liepen over het schoolplein terwijl ze *allemaal* waren.

Cirillo’s laatste test om aan te geven dat een FQ geen adverbium is, vind ik voor het Nederlands niet bruikbaar. Cirillo noemt het feit dat adverbia in het Engels getopicaliseerd kunnen worden en FQ’s niet. In het Nederlands kan een FQ wel op zinsinitiële positie terecht komen:

- (29) Stupidly, the employees signed the agreement (Cirillo 2009: 4).
- (30) *All, the employees signed the agreement (Cirillo 2009: 4).
- (31) Doornat kwamen de leerlingen binnen.
- (32) *Allemaal* kwamen de leerlingen binnen.

Cirillo trekt uit het bovenstaande de conclusie dat een FQ niet zonder meer op één lijn gesteld kan worden met een adverbium.

In hoofdstuk 3 kom ik aan de hand van Nederlandse data op terug op deze zienswijze van Cirillo.

2.3 Stranding Analyse

Sportiche onderkende de bezwaren tegen de Adverbiale Analyse. Hij kwam in 1988 met een geheel nieuwe theorie over FQ's. Deze theorie is niet los te zien van een eerder gedane observatie over de basispositie van subjecten. Koopman en Sportiche (1985 en 1987) beschrijven dat subjecten gegenereerd worden in [Spec,VP] en vervolgens omhoog verplaatsen naar [Spec,IP]. Deze hypothese bood Sportiche een uitgangspunt voor zijn Stranding Analyse van FQ's.

Sportiche (1988) ziet een FQ niet als een adverbiaal element maar als een onderdeel van een NP. Ter illustratie gebruikt hij de volgende zinnen:

(33) **Tous** les enfants ont vu ce film.

Alle de kinderen hebben gezien deze film.

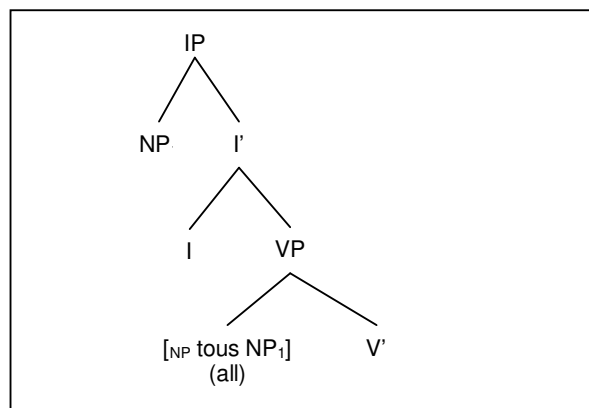
(34) Les enfants ont **tous** vu ce film.

De kinderen hebben allemaal gezien deze film.

Deze zinnen betekenen exact hetzelfde. Daarom gaat Sportiche (1988: 426) er vanuit dat de FQ *tous* in beginsel één constituent vormde met de NP [les enfants]. Deze NP is een dochter van de VP en een zuster van V. Het subject verplaatst naar [Spec,IP]². Dit subject kan de Q achterlaten (stranden) in de basispositie. In feite is de naam *floating quantifier* dus niet geheel juist. Het is namelijk, in de visie van Sportiche, niet de Q die verplaatst maar de gast-NP. Dit verschijnsel is dankzij Sportiche bekend geworden onder de term *stranding*.

In een eenvoudige illustratie laat hij zien hoe deze stranding werkt.

(35)

(Sportiche 1988: 428)

Sportiche ziet de floating quantifiers als determiner quantifiers die een NP als complement selecteren. Deze NP kan op zijn beurt weer deel uitmaken van een DP, zoals voorgesteld door Abney (1987). De theorie van Sportiche biedt extra evidentie voor de VP-internal-subject hypothese. Aan de gestrande Q is te zien waar het subject zich in de basis bevond, namelijk in [Spec,VP].

² Ik hanteer hier nog de destijds gangbare afkorting IP. Later zal ik de afkorting TP gebruiken.

De Stranding Analyse van Sportiche lost een aantal van de hierboven genoemde bezwaren tegen de Adverbiale Analyse op.

Het raadsel van de congruentie tussen een DP en een FQ is opgelost met deze theorie. De FQ heeft in de basis één constituent gevormd met de DP, dus congruentie is vereist. Dit kan zijn overeenkomst in getal en geslacht (zie de Romaanse talen) maar ook in naamval (denk aan het Duits, Latijn of het Japans). De congruentie is een geval van een Spec-Head-agreement (Merchant 1996: 181).

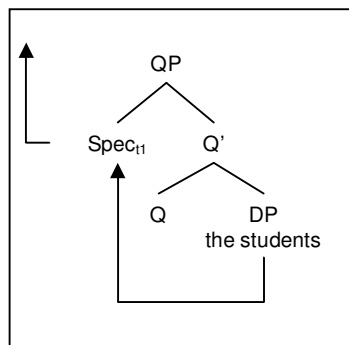
Omdat een FQ een nominaal element is en geen adverbium, is het niet vreemd dat er een antecedent nodig is. FQ's zijn gestrande kwantoren. Doetjes (1997) stelt dat zij het spoor van de DP die hen heeft achtergelaten c-commanderen. Anderen (bijvoorbeeld Hoeksema 1996) zien de FQ zelf als een anafoor die gebonden moet worden aan de DP die verplaatst is. Op de bindrelatie tussen een FQ en de verplaatste DP kom ik in hoofdstuk 4 terug. Daar ga ik uitgebreid in op de vraag welke antecedenten een FQ kan hebben.

Sportiche ziet de FQ's niet als adverbia. Zijn theorie doet dan ook andere voorspellingen aangaande de distributie van FQ's. Een FQ kan alleen op posities voorkomen waar de bijbehorende DP 'langs' is gegaan bij de verplaatsing naar een hogere positie, meestal zijn dat de Spec.-posities van functionele projecties (Merchant 1996: 181). Andere plekken zijn uitgesloten voor een FQ. De Spec.-posities waar een FQ achter kan blijven bespreek ik in hoofdstuk 3 en 5.

De Stranding Analyse heeft veel aanhangers gekregen. Slonsky (1991) heeft deze theorie verfijnd. Sportiche bleef nog wat vaag over het proces van extractie (Bobaljik 2003: 113). De vraag hoe een DP naar een hogere positie kan gaan vanuit een grotere DP zonder de subjectconditie te schenden, liet hij onbeantwoord. Slonsky benadert een FQ anders. Hij stelt dat een FQ niet het complement is van een DP, zoals Sportiche betoogde, maar het hoofd van een projectie. Een gekwantificeerde DP zoals [all the flowers] of [al de kinderen] noemt hij een QP (Quantifier Phrase). De Q is het hoofd en neemt de DP als complement (Shlonsky 1991). De volgende structuur hoort daarbij: [_{QP} all [_{DP}the flowers]].

Tekening (36) laat zien wat er volgens Shlonsky gebeurt met de DP uit een QP :

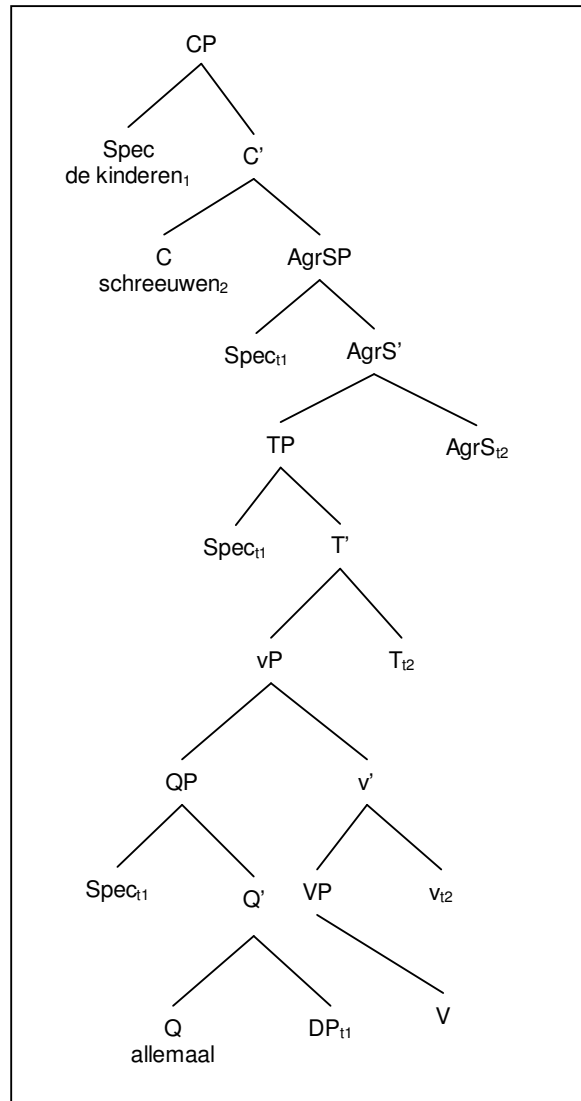
(36)

Bij quantifier stranding gebeurt het volgende: de DP verplaatst via [Spec,QP] naar [Spec,TP]. De quantifier blijft achter op de basispositie. Voor een Nederlandse zin kan dit er als volgt uitzien:

(37) De kinderen schreeuwen *allemaal*.

(38)

2.4 Bezwaren tegen de Stranding Analyse

Hoewel de theorie van Sportiche zeer aannemelijk was, was deze toch niet in staat ineens alle problemen rondom de FQ's op te lossen. Sinds de negentiger jaren is er dan ook weer een terugkeer naar de Adverbiale Analyse. Van de velen die bezwaren zagen tegen de Stranding Analyse noem ik hier Bobaljik (2003) en Doetjes (1997).

Het meest in het oog springende probleem met de Stranding Analyse is de vraag hoe stranding werkt in passieve en ergatieve zinnen. In deze zinnen wordt het subject niet gegenereerd in [Spec,VP] maar is het subject het complement van V. De Stranding Analyse zou de volgende zinnen ten onrechte grammaticaal juist achten:

- (39) *The people have arrived all.
 (40) *The people were seen all. (Cirillo 2009: 6)

Volgens de Stranding Analyse zou de Q hier achter blijven in de complementpositie van V. Het subject van een ergatief of van een passief werkwoord wordt immers gegenereerd in die positie.³ Bij verplaatsing van het subject naar zinsinitiële positie ontstaat dus op die plek het spoor van de subjects-DP. De Q blijft achter op postverbale positie. Sprekers van het Engels keuren dergelijke zinnen af. Volgens de Stranding Analyse zou dit type zinnen grammaticaal zijn.

Een ander bezwaar dat met name Bobaljik inbracht tegen de Stranding Analyse was gelegen in zinnen van het volgende kaliber:

- (41) Larry, Darryl and Darryl have all come into the cafe.
 (42) *All (of) Larry, Darryl and Darryl have come to the cafe.

Bobaljik ziet dat een FQ in zin (41) is toegestaan. Toch lijkt het er niet op dat de Q samen met de NP een constituent heeft gevormd. Waar komt die FQ dan vandaan (Bobaljik 2003: 124)?

Ook is er door verschillende linguïsten gewezen op het feit dat sommige FQ's in het geheel geen prenominaal pendant hebben. Doetjes (1997: 210) bespreekt de Nederlandse FQ *allemaal*. Deze Q kan nooit prenominaal gebruikt worden, zoals de volgende voorbeelden laten zien:

- (43) **Allemaal* de jufs laten de kinderen nablijven.
 (44) **Allemaal* de kleuters gaan fietsen.

Er zijn meer talen waarin de FQ's een andere vorm hebben dan hun prenominaal tegenhangers. In paragraaf 1.2 noemde ik reeds het Zweedse *allihop* met exact dezelfde betekenis als *allemaal*. Ook het Mandarijn heeft een 'floating' variant van een prenominaal kwantor, zoals onderstaande zinnen laten zien (Dowty en Brodie 1984: 82):

- (45) *Suo you de ren zou le.*
 Alle PRT mensen gingen weg Asp.
 Alle mensen gingen weg.
 (46) *Ren dou zou le.*
 Mensen allemaal gingen weg Asp.
 De mensen gingen allemaal weg.

³ Dat was destijds (1988) nog de gangbare theorie. In hoofdstuk 3 beschrijf ik een andere aanname die uitgaat van de Split VP-hypothese (Larson 1988). Volgens deze hypothese wordt een ergatief of passief subject gegenereerd in [Spec,VP] en een agentief subject in [Spec,vp].

Dou is hier de FQ. *Suo you* is de prenominale kwantor.

Het feit dat verschillende vormen kunnen bestaan van een FQ en de bijbehorende prenominale kwantor pleit volgens Doetjes (1997) en Bobaljik (2003) niet voor de Stranding Analyse. Cirillo (2009: 207) vindt deze bezwaren echter te taalspecifiek.

Een laatste bezwaar tegen de Stranding Analyse dat ik in de literatuur tegen kwam heeft te maken met de gelijkheid van betekenis. Sportiche stelt dat gelijke betekenis ervoor pleit dat de FQ en de DP oorspronkelijk één constituent vormden. Bobaljik brengt hier tegenin dat er nu juist niet altijd sprake is van een exact gelijke betekenis.

In de volgende, van Bobaljik (2003: 129) afkomstige zinnen, heeft zin (48) een extra generieke lezing vergeleken bij zin (47). In (48) staat eigenlijk dat leeuwen, tijgers en beren in het algemeen angstaanjagend zijn. De FQ zou achterwege kunnen blijven zonder verlies van betekenis. In (47) staat dat elke leeuw, elke tijger en elke beer angstaanjagend is. Deze zin mist de generieke lezing.⁴

(47) **All** lions, tigers and bears are scary.

(48) Lions, tigers and bears are **all** scary.

Volgens Bobaljik pleiten deze voorbeelden tegen de Stranding Analyse.

Een vergelijking tussen twee Nederlandse zinnen geeft mijns inziens hetzelfde beeld:

(49) Alle studenten, docenten en professoren kwamen naar de demonstratie in Den Haag.

(50) Studenten, docenten en professoren kwamen *allemaal* naar Den Haag.

Wellicht dat sommigen deze zinnen dezelfde interpretatie zouden geven. Ik voel echter een subtiel verschil in betekenis. In zin (50) zijn de nevenschikte DP's namelijk niet universeel. Deze nomina verwijzen naar bepaalde typen mensen, niet naar elk los individu uit de verzamelingen van die types. Het gaat om de groep die bestaat uit studenten, de groep die bestaat uit docenten en de groep die bestaat uit professoren. Vertegenwoordigers uit die drie groepen kwamen naar de demonstratie. Zin (49) heeft duidelijk een universele, uitputtende ('exhaustive') lezing. Alle studenten, alle docenten en alle professoren gingen demonstreren. De basisstructuren van (47) en (48) verschillen van elkaar op dezelfde manier als de basisstructuren van (49) en (50). De structuren van (47) en (49) zijn als volgt (naar Cirillo 2009: 216)

(51) [_{QP} all [_{DP} lions, tigers and bears]]

(52) [_{QP} alle [_{DP} studenten, docenten en professoren]]

⁴ Bobaljik gaat ook in op de verschillende 'lezingen' van een FQ en een prenominale Q in combinatie met een modale kwantor. Een prenominale Q kan zowel een nauw als een wijd bereik hebben over een modale kwantor. Een FQ staat alleen een lezing toe met een nauw bereik (Bobaljik 2003: 130). De interactie tussen een FQ en een modale kwantor ligt buiten het bereik van mijn scriptie.

De structuren van (48) en (50) geef ik, geïnspireerd door Cirillo (2009: 217) als volgt weer:

(53) [QP all [DP species lion, species tiger and species bear]]

(54) [QP *allemaal* [type studenten, type docenten, type professoren]]

Er is nog een ander subtiel betekenisverschil tussen zinnen met een FQ en zinnen waarin de kwantor prenominaal gebruikt wordt. Merchant (1996) bespreekt dit verschil voor het Duits. Bij het gebruik van een FQ is er een voorkeur voor een distributieve lezing terwijl een prenominaal gebruikte kwantor eerder een collectieve lezing afdwingt. Zonder verder in te gaan op de semantiek geef ik hier enkele Nederlandse voorbeeldzinnen waarmee ik duidelijk wil maken dat Merchants observatie naar mijn mening ook opgaat voor het Nederlands. Vergelijk de volgende zinnen:

(55) Alle kinderen bouwen een zandkasteel op het strand.

(56) De kinderen bouwen *allemaal* een zandkasteel op het strand.

(57) Alle jufs trakteren op ijsjes.

(58) De jufs trakteren *allemaal* op ijsjes.

De zinnen (55) en (57) duiden volgens mijn intuïtie op een gezamenlijke actie. De distributieve lezing is niet onmogelijk maar de collectieve lezing verdient de voorkeur. Bij de zinnen (56) en (58) ligt de distributieve interpretatie meer voor de hand. Elk kind, elke juf voert steeds individueel een bepaalde activiteit uit. De actie wordt herhaald.⁵

Bobaljik concludeert naar aanleiding van bovengenoemde knelpunten in de Stranding Analyse dat men bij de behandeling van FQ's niet alleen deze analyse kan hanteren. Hij pleit voor een combinatie van de Adverbiale en de Stranding Analyse (Bobaljik 2003: 139). En zelfs dan zullen bepaalde zinnen nog niet helemaal duidelijk in kaart gebracht kunnen worden.

2.5 Samenvatting: de eigenschappen van FQ's

In deze paragraaf zet ik de eigenschappen van FQ's zoals die in bovengenoemde theorieën aan de orde zijn geweest nog even kort op een rij. Allereerst heeft een FQ nagenoeg dezelfde kwantificerende kracht als een 'non-floating quantifier'. Dit is te zien in onderstaande zinnen:

(59) Alle kinderen hebben de toets gemaakt.

(60) De kinderen hebben *allemaal* de toets gemaakt.

(61) All the students have finished the assignment. (Bobaljik 2003: 112)

(62) The students have all finished the assignment.

⁵ Het zou kunnen zijn dat het suffix *-maal* duidt op die herhaling. De klank van het suffix doet vermoeden dat dat niet een geheel ongeloofwaardige gedachte is. Wellicht is dat iets voor een volgend onderzoek.

In het algemeen is er geen betekenisverschil tussen zinnen met een FQ en zinnen met een prenominaal gebruikte Q. Tegenwerpingen zijn in paragraaf 2.4 aan de orde geweest.

Een andere belangrijke eigenschap van een FQ is dat deze een antecedent nodig heeft in de zin. Dit antecedent is een uitdrukking in de zin waarvan de quantifier afhankelijk is voor zijn verwijzing. Met dit antecedent moet de FQ een bindrelatie onderhouden. Het antecedent is de DP die in de dieptestructuur samen met de FQ een constituent heeft gevormd.

Twee zinnen ter illustratie:

- (58) Alle jongens kwamen naar de bioscoop.
- (59) De jongens kwamen *allemaal* naar de bioscoop.

De DP [de jongens] is het antecedent van *allemaal*.

De derde eigenschap van een FQ is de congruentie met de bijbehorende DP. Vooral in morfologisch rijke talen zien we deze congruentie. In het Engels en in het Nederlands zien we geen sporen van congruentie. Het feit dat deze in veel andere talen wel duidelijk waarneembaar is, mag echter niet genegeerd worden in het onderzoek naar FQ's.

Een laatste kenmerk dat ik hier wil noemen is het gegeven dat een FQ niet zomaar over elke willekeurige DP kan kwantificeren. Per taal zijn er verschillende beperkingen. In hoofdstuk 4 bespreek ik voor het Nederlands vanuit welke soorten NP een quantifier kan stranden.

3. Het gebruik van de Floating Quantifier *allemaal*

3.0 Inleiding

Het doel van dit hoofdstuk is inzicht te geven in het gebruik van de floating quantifier *allemaal*. Ik beperk mij tot slechts één Nederlandse FQ omdat in dit hoofdstuk zal blijken dat hierover al zoveel gezegd kan worden dat het alleen al vanuit praktisch oogpunt niet mogelijk is er meer te behandelen.

De FQ *allemaal* is een bijzondere. Dat is misschien wel de reden waarom bij mijn weten weinig taalkundigen zich aan een behandeling van deze quantifier hebben gewaagd. Wel is er door verschillende taalkundigen onderzoek gedaan naar de interpretatie van deze quantifier door kinderen (o.a. Hollebrandse 2002; Smits 2010). Enkele wetenschappers hebben zich in artikelen uitgesproken over het gebruik van *allemaal*. Koopman doet dit bijvoorbeeld in een artikel over vergelijking van het Nederlandse *allemaal* met het *all* in West Ulstern English (Koopman 2010). Hoeksema wees in een artikel op overeenkomsten in bindingsgedrag tussen FQ's en reflexieve of reciproke voornaamwoorden waarbij hij ook de FQ *allemaal* aanhaalt (Hoeksema 1996). Tot een systematische en uitgebreide analyse van het gebruik van *allemaal* is het tot nu toe echter niet gekomen. In dit hoofdstuk beoog ik te bepalen wat de positie is van de FQ *allemaal*. Valt deze FQ te verklaren vanuit de Stranding Analyse of is het beter voor de adverbiale benadering te kiezen bij het in kaart brengen van deze FQ?

In de eerste paragraaf noem ik enkele bijzonderheden van de FQ *allemaal*. Vervolgens ga ik in op de distributie van *allemaal* in verschillende zinstypes. Voordat ik daartoe over ga, zet ik in paragraaf 3.2 uiteen wat de structuur is van Nederlandse zinnen. In paragraaf 3.3 zal ik een groot aantal zinnen bespreken met de FQ *allemaal*. Ik bekijk de zinnen steeds in de eerste plaats vanuit de Stranding Analyse. Vervolgens belicht ik de zinnen vanuit de Adverbiale Analyse.

3.1 Bijzonderheden over *allemaal*

De quantifier *allemaal* is de 'floating' pendant van het prenominaal *alle* of *al de*.

Al de, *alle*⁶ of *allemaal* komen hierin overeen dat zij betrekking moeten hebben op een definiëte NP die in het meervoud staat of een stofnaam is:

⁶ In de Algemene Nederlandse Spraakkunst (Haeseryn 1997: 350) wordt ervan uitgegaan dat *alle* een samentrekking is van *al de*. Beide vormen hebben exact dezelfde betekenis. Zelf voel ik een subtiel verschil: *al de* kwantificeert over een bepaalde bekend veronderstelde verzameling. *Alle* heeft een meer generieke lezing. Vergelijk:

Al de bomen zijn dood (bijvoorbeeld de bomen in een aangegeven tuin).

Alle bomen zorgen voor onze zuurstof (meer algemene lezing). Intuïtief vind ik de zin *De bomen zijn allemaal dood* dan ook beter passen bij *al de* dan bij *alle*. In deze scriptie gebruik ik beide vormen echter door elkaar.

- (1) De jufs zijn *allemaal* boos./ *Alle* jufs zijn boos.
- (2) Het stof is *allemaal* neergedaald./ *Al het* stof is neergedaald
- (3) Dit water moet *allemaal* in de maatbeker./ *Al het* water moet in de maatbeker.

Anders dan in het Engels (*all*), Frans (*tous*) of Duits (*alle*) krijgt deze FQ een soort adverbiaal suffix, namelijk *-maal*. Een dergelijk suffix komen we tegen in adverbia als *menigmaal*, *eenmaal* en *andermaal*. Ik heb niet onderzocht hoe deze adverbiale quantifier etymologisch is afgeleid. Het is, voor zover mij bekend, tot nu toe nog niet verklaard waarom de ‘floating’ tegenhanger van *alle* een dergelijk suffix krijgt. Een mogelijke verklaring zou naar mijn mening kunnen zijn dat *alle*, als het gevolgd wordt door het spoor van een verplaatste DP, een suffix moet krijgen. Het spoor ‘triggert’ als het ware het verschijnen van een suffix. Soms is dat het suffix *-n* en in andere gevallen is dat het suffix *-maal*.⁷

De floating variant *allemaal* kan nooit prenominaal gebruikt worden zoals de volgende zinnen laten zien:

- (4) **Allemaal* de kinderen zijn gekomen.
- (5) *Ik geef *allemaal* de kinderen een cadeau.
- (6) **Allemaal* het stof is neergedaald.
- (7) **Allemaal* het water moet in de maatbeker.⁸

Qua betekenis voelen we nauwelijks verschil tussen zinnen met het preminale *alle* of *al de* en de floating variant *allemaal*. De volgende zinnen illustreren dit:

- (8) *Al de* kinderen zijn gekomen.
- (9) *Alle* kinderen zijn gekomen.
- (10) De kinderen zijn *allemaal* gekomen.

Gelijkheid van betekenis duidt op eenzelfde onderliggende constituentstructuur (Bobaljik 2003: 128). Deze gelijke structuur treffen we echter bij *al de* en *allemaal* niet aan. Wat dat betreft stuiten we op een moeilijkheid. Is de FQ *allemaal* wel te verenigen met de Stranding Analyse of geeft de adverbiale benadering meer inzicht in het gebruik van deze quantifier?

In dit hoofdstuk en het volgende hoop ik het antwoord op deze vraag te vinden.

⁷ Naar mijn mening zien we tegenwoordig vaker het suffix *-maal*. De vormen *alle* en *allen* doen wat archaïsch aan.

⁸ *Allemaal* kan weliswaar prenominaal voorkomen, zoals in paragraaf 1.2 staat vermeld. Het gaat dan om de zwakke kwantor met de betekenis ‘veel’.

3.2 Enkele aannames over de Nederlandse zin

Voordat ik start met de verhandeling over de distributie van *allemaal* is het belangrijk dat ik een kader schets over de opbouw van Nederlandse zinnen en in het bijzonder over de opbouw van het verbale domein daarin.

Allereerst wil ik duidelijk maken dat ik het Nederlands zie als een SOV-taal (Koster 1975).⁹ Dit betekent dat het een hoofd-finale taal is en dat er in het verbale domein sprake is van vertakkingen naar links, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het Engels dat een SVO-taal is. Specificieerders en complementen staan dus beide links van het hoofd.

Als we de zinnen zo benaderen verplaatsen de verbale hoofden zich aan de rechterkant omhoog en de bijbehorende specificieerders 'klimmen' aan de linkerkant van de boom omhoog. Dit resulteert in een cluster van verbale elementen aan het eind van een zin (Cirillo 2009: 51)

Een andere in de literatuur algemeen aangenomen regel die ik hier overneem, is dat het Nederlands een V2-taal is, dat wil zeggen dat het finiete werkwoord normaal gesproken op de tweede plaats in de zin staat. Het werkwoord verplaatst van V naar T en dan naar C. Bij deze verbale verplaatsing hoort ook de verplaatsing van het subject naar de eerste positie van de zin. Het subject verplaatst aan de linkerkant van de boom vanuit de basispositie via [Spec,TP] naar [Spec,CP].

Een volgend belangrijk punt over Nederlandse werkwoorden betreft hun positie in bijzinnen. Het V2-effect geldt alleen voor hoofdzinnen. In bijzinnen staat het finiete werkwoord altijd achteraan. Het blijft staan in zijn basispositie en verplaatst dus niet via T naar C.

Een laatste punt dat ik bij een behandeling van Nederlandse zinnen niet onvermeld kan laten is het fenomeen *scrambling*. Volgens Merchant (1996) is scrambling een term voor de relatief vrije woordvolgorde van argumenten in het middenveld (tussen de complementizer en het finiete werkwoord).

De Hoop (2000) omschrijft scrambling als het verschijnsel dat directe objecten in het Nederlands rechts of links van een adverbium kunnen voorkomen. De positie rechts van het adverbium wordt de ongescramblede positie genoemd en de positie links van het adverbium de gescramblede positie. Twee voorbeeldzinnen van mijn hand verduidelijken dit:

- (11) ... dat Marilene gisteren dat huiswerk heeft gemaakt.
- (12) ...dat Marilene dat huiswerk gisteren heeft gemaakt.

Zin (11) geeft de ongescramblede versie; zin (12) laat de gescramblede positie van het direct object zien. Scrambling geschiedt alleen bij definiëte NP's. Een indefiniëte NP blijft op de positie na het adverbium, dus adjacent aan het werkwoord staan.

⁹ Zie Zwart (1997) voor een discussie over een onderliggende VO-structuur.

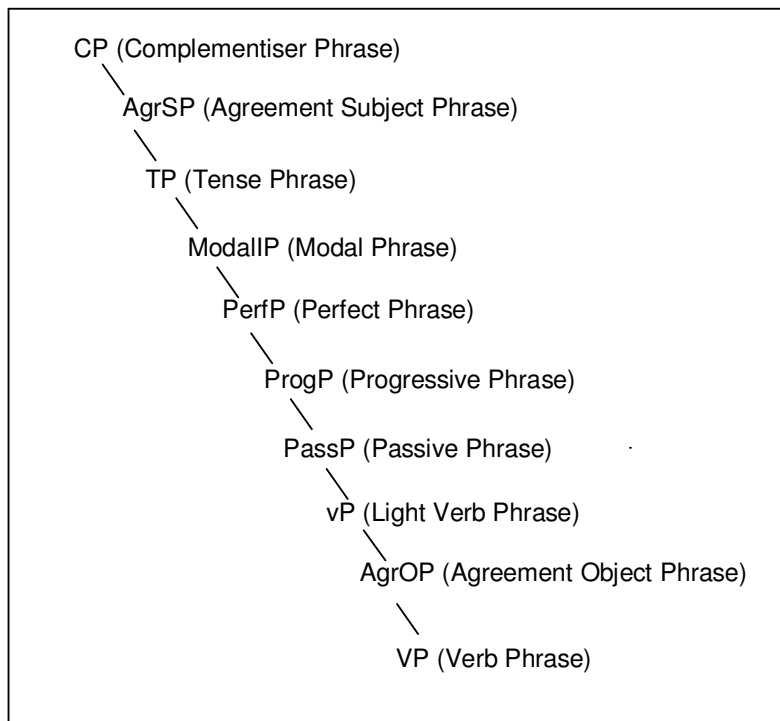
Voor de opbouw van het verbale domein neem ik de hiërarchische structuur over die Cirillo in zijn dissertatie hanteert (2009: 11 en 23). Cirillo baseert deze structuur op de Split VP Hypothese van Larson (1988) en de Split IP Hypothese van Pollock (1989).

De Split VP Hypothese gaat er vanuit dat er een extra Verbal Phrase is boven VP, namelijk vP. Agentieve subjecten worden gegenereerd in [Spec,vP] terwijl direct objecten, passieve subjecten en subjecten van ergatieve werkwoorden gegenereerd worden in [Spec,VP] en niet zoals eerder werd aangenomen in de complement-positie van V.

De Split IP-Hypothese bracht de introductie van een nieuwe functionele categorie voor subject-agreement, AgrSP. Later werd door Chomsky nog een AgrOP ingevoerd voor object-agreement (1995). Cirillo breidt zelf de structuur nog uit door in het verbale domein voor elk hulpwerkwoord een aparte tak te creëren.

De structuur die Cirillo presenteert ziet er als volgt uit:

(13) Structuur van het verbale domein

In de rest van dit hoofdstuk houd ik me bezig met de distributie van *allemaal*. Hierbij ga ik uit van de twee theorieën die ik in hoofdstuk 2 heb genoemd.

De Stranding Analyse voorspelt dat een FQ alleen kan voorkomen op posities waar de bijbehorende DP langs is gegaan tijdens de verplaatsing naar een hogere positie. Dat zijn de Spec.posities van de functionele projecties (Merchant 1996: 181). De Adverbiale Analyse voorspelt dat een FQ kan verschijnen op posities waar adverbialen kunnen staan. Beide theorieën gebruik ik bij de bespreking van de data.

3.3 Kwantorzweving vanuit subjecten in verschillende zinstypen

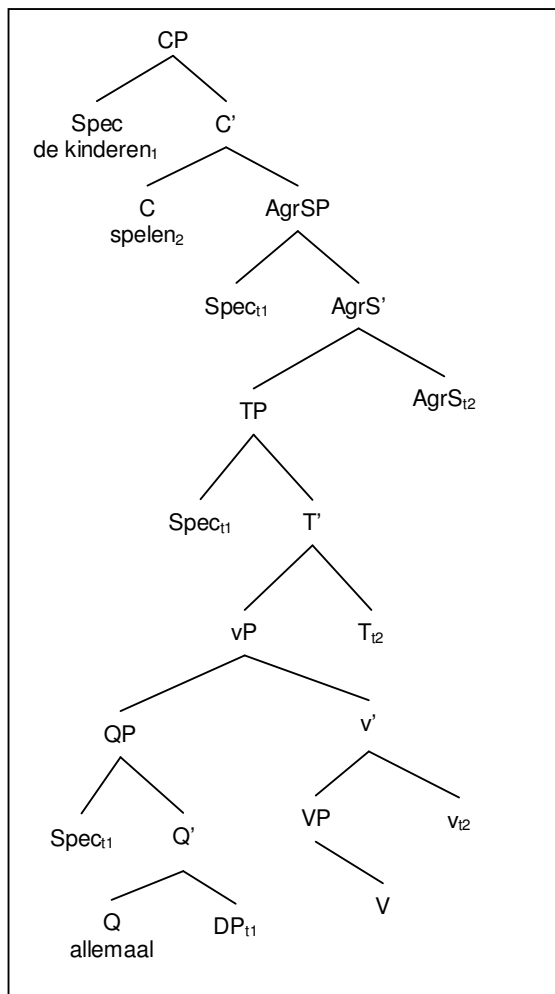
In veel talen is kwantorzweving vanuit het subject toegestaan zonder dat de betekenis van de zin verandert. In deze paragraaf behandel ik kwantorzweving in verschillende zinstypen. De meeste nadruk ligt op de FQ *allemaal* die kwantificeert over het subject.

Allereerst bespreek ik het voorkomen van deze FQ in intransitieve, ergatieve en transitieve zinnen. In paragraaf 3.4 bespreek ik passieve zinnen. Raising constructies krijgen een plaats in paragraaf 3.5 en controle constructies komen in paragraaf 3.6 aan de orde. In paragraaf 3.7 bespreek ik kort het type 'niet-nominatief-subject'. Hiermee doel ik op subjecten in een Small Clause of in een ACI-constructie. In paragraaf 3.8 zal ik het over objecten kwantificerende *allemaal* aanstippen. Bij alle zinnen die ik noem, zal ik de positie van de FQ eerst bepalen vanuit de Stranding Analyse. Vervolgens zal ik dezelfde zinnen analyseren vanuit de adverbiale benadering.

Beschouw de volgende zin:

(14) De kinderen spelen *allemaal*.

(15)

Het subject wordt gegenereerd in [Spec,vP]. De DP[de kinderen] verplaatst omhoog via [Spec,QP], [Spec,TP] en [Spec,AgrSP]. De kwantor blijft staan op zijn basispositie.

Het werkwoord [spelen] verplaatst zich aan de rechterkant omhoog van v naar T naar AgrS (hoofd naar hoofd-verplaatsing) en tenslotte volgt vanwege V2 de verplaatsing van [v+T+AgrS] naar C.

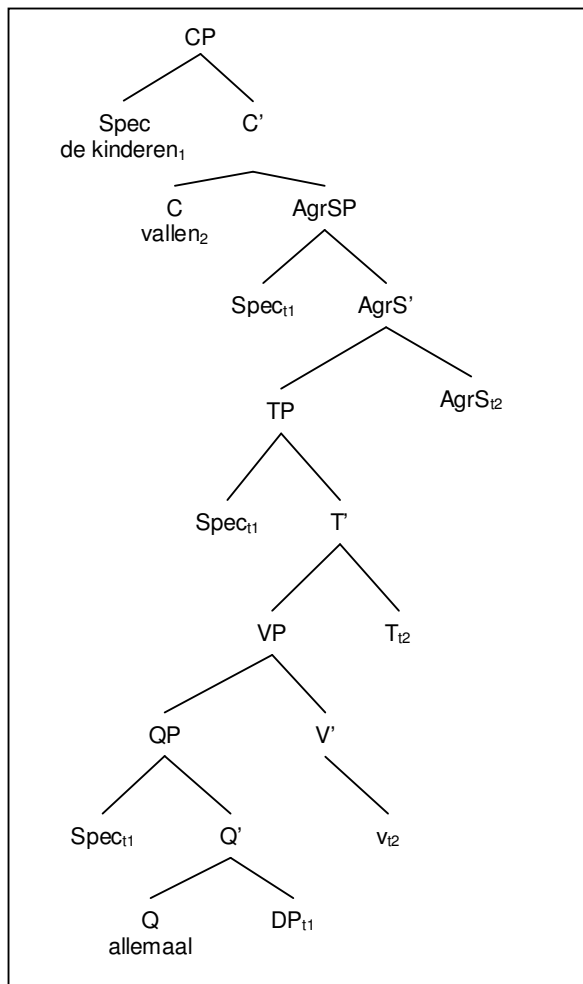
De kwantor wordt dus door het subject achtergelaten (gestrand) in Q. Waarom de kwantor in die positie een suffix krijgt, is vooralsnog een onopgelost raadsel. Een mogelijke verklaring heb ik in paragraaf 3.1 gegeven. Daar stelde ik dat het spoor van de verplaatste DP wellicht de veroorzaker is van het verschijnen van het suffix. Dit blijft echter een speculatie van mijn kant.

Beschouw nu de volgende ergatieve zin:

(16) De kinderen vallen *allemaal*.

In navolging van Cirillo (2009: 10, 11) ga ik er vanuit dat het subject nu gegenereerd wordt in [Spec,VP] en niet in [Spec,vP] zoals bij de intransitieve werkwoorden.

(17)

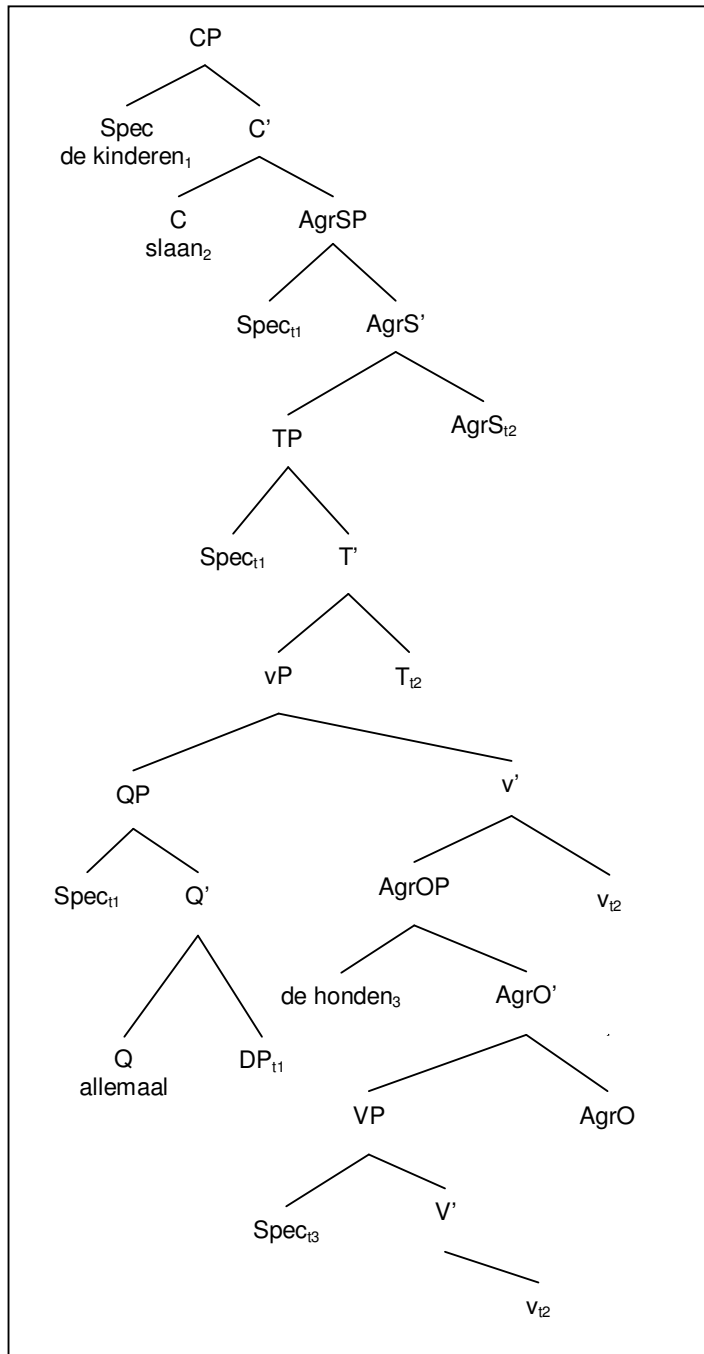

De DP [de kinderen] is aanvankelijk opgenomen in de QP [alle kinderen]. Deze QP wordt als subject gegenereerd in [Spec,VP]. De DP verlaat de QP via [Spec,QP] en gaat via [Spec,TP] en [Spec,AgrSP] naar [Spec,CP]. Het werkwoord *worden* komt op V2-positie, via T en AgrS. De kwantor blijft achter in Q en krijgt daar het suffix *-maal*.

Tenslotte een transitieve zin.

(18) De kinderen slaan *allemaal* de honden.

(19)

Het werkwoord *slaan* is een transitief werkwoord en wordt uitgaande van de Split VP-hypothese (Larson 1988) gegenereerd in V. Er volgt een verplaatsing van V naar AgrO, v, T, AgrS en tenslotte naar C.

Het subject van een transitief werkwoord staat in de basis in [Spec,vP]. Dit verplaatst zich via [Spec,QP], [Spec,TP] en [Spec,AgrSp] naar [Spec,CP]. De kwantor blijft achter in Q. Deze zin is geheel verenigbaar met de Stranding Analyse. Ook hier blijft het suffix *-maal* echter onverklaard.

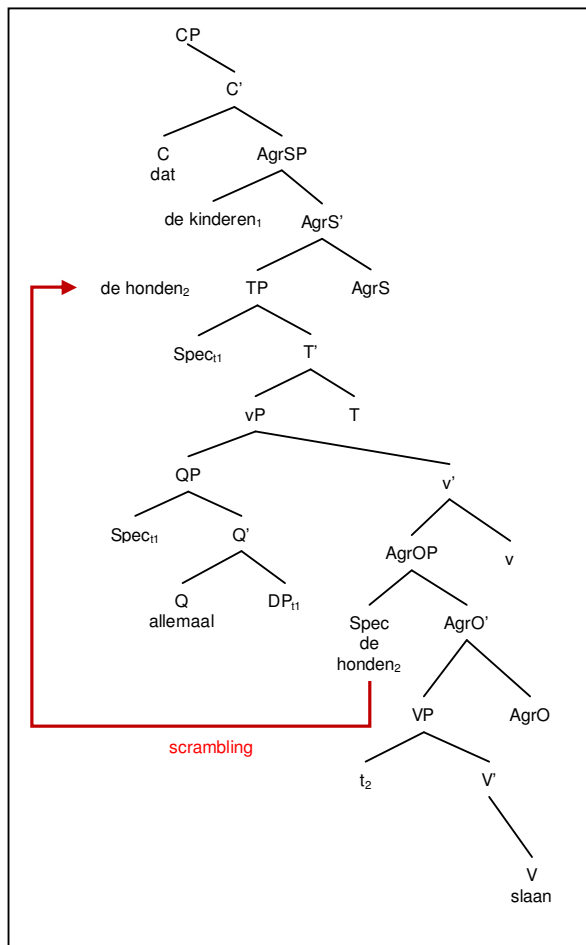
In sommige gevallen veroorzaakt het gebruik van de FQ *allemaal* een ambigue lezing. Dat zien we bijvoorbeeld in de volgende bijzin:

(20) ...dat de kinderen de honden *allemaal* slaan.

Deze zin is ambigu. De kwantor *allemaal* kan hier volgens native speakers van het Nederlands betrekking hebben op het subject maar ook op het object.

Ik geef voor beide lezingen de boomstructuur.

(21) Boomstructuur bij ...dat de *kinderen* de honden *allemaal* slaan
In deze structuur heeft *allemaal* betrekking op het subject.

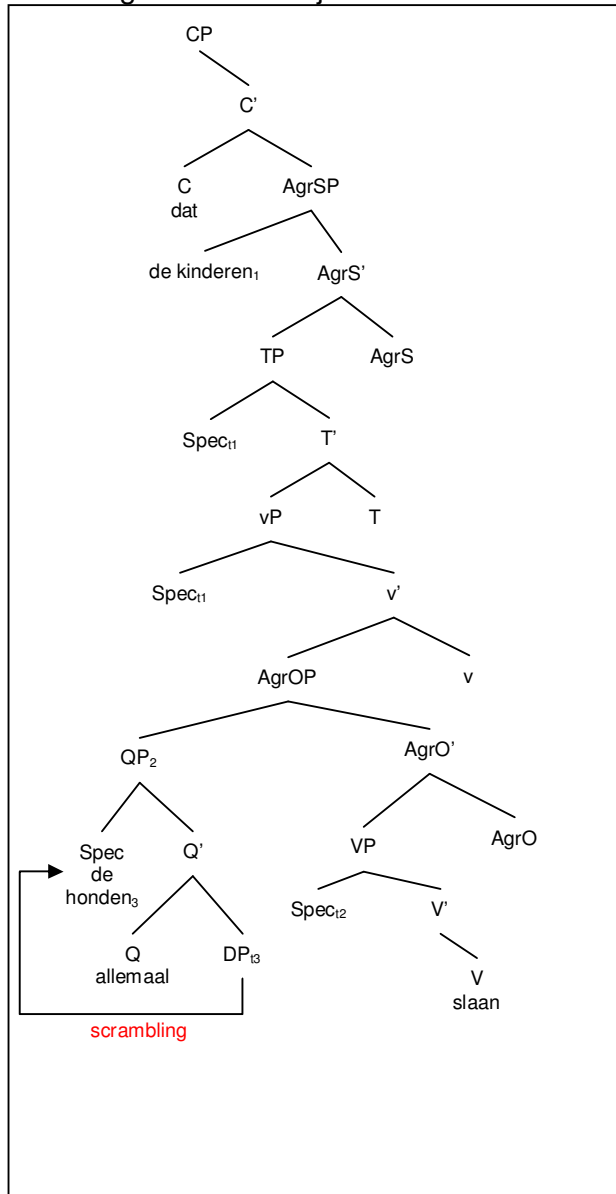
In bovenstaande boomstructuur zien we dat het agentieve subject [alle kinderen] gegenereerd wordt in [Spec,vP]. De DP uit dit subject verplaatst zich omhoog via [Spec,QP], [Spec,TP] en [Spec,AgrSP]. De kwantor blijft achter in Q. Het object [de honden] wordt gegenereerd in [Spec,VP] en gaat naar [Spec,AgrOP] om casus te krijgen. Door scrambling komt het object 'ergens' in het middenveld terecht. De rode pijl geeft de verplaatsing van het object aan. Over de definitieve positie waar een gescrambled object terecht komt, bestaat nog geen consensus (Ruys p.c.). Daarom laat ik de landingspositie bewust vaag. Duidelijk is wel dat [de honden] nu in de hoorbare volgorde verschijnt voor de FQ. De FQ kwantificeert in deze structuur nog wel over het subject.

Bij kwantificatie over het object gaan we ervan uit dat het object gegenereerd wordt in [Spec,VP]. De DP [de honden] maakt deel uit van de QP. Om naamval te krijgen verplaatst [de honden] naar [Spec,AgrOP]. De kwantor blijft volgens mij niet achter maar verplaatst mee. In het Nederlands merken we dat niet meer aan de naamval maar vanuit het Duits hebben we evidentie dat de kwantor dezelfde naamval heeft als het direct object. Als kwantor en direct object samen in [Spec,AgrOP] staan, verplaatst de DP naar een positie voor de kwantor. Ik denk dat de DP naar [Spec,QP] gaat. Dit lijkt mij een geval van scrambling.¹⁰ De verplaatsing is niet noodzakelijk. De kwantor wordt bij deze verplaatsing achtergelaten. Deze blijft staan in Q. We zien hier dus wel een geval van 'quantifier stranding' maar er is een verschil met de stranding vanuit een subject. Voor een kwantor die door het object wordt achter gelaten is eigenlijk maar één positie beschikbaar en dat is de Q van de QP.

Het subject [de kinderen] komt via successief cyclische verplaatsing terecht in [Spec,AgrSP]. In de boomstructuur op de volgende pagina is het duidelijk dat de FQ kwantificeert over het object.

¹⁰ Ook Cirillo ziet de verschijning van een FQ bij een object als een geval van scrambling (2009: 62). In non-scrambling-talen komt 'floating' vanuit een object niet voor. In paragraaf 3.8 kom ik hier op terug.

(22) Stranding vanuit het object

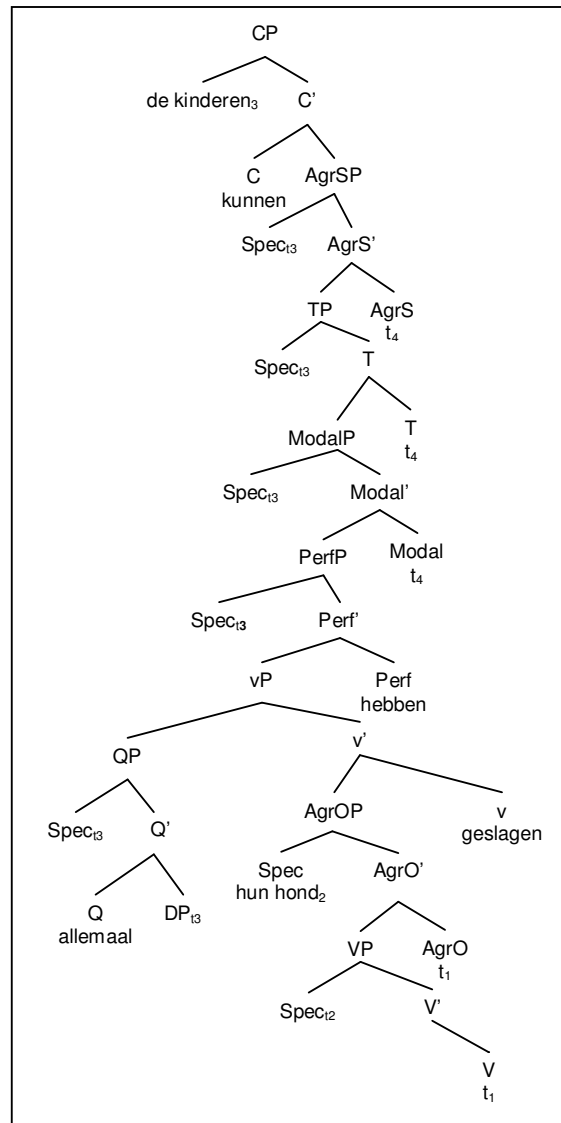

Tot nu toe heb ik enkele verschillende zinstypen besproken waarvan ik de structuren heb getekend die de Stranding Analyse illustreren. Als we deze zinnen uitbreiden met meerdere hulpwerkwoorden, komen er Spec.posities bij waar de kwantor kan worden achtergelaten.

- (23) De kinderen hebben *allemaal* gespeeld.
- (24) De kinderen kunnen *allemaal* gespeeld hebben.
- (25) De kinderen zijn *allemaal* gevallen.
- (26) De kinderen kunnen *allemaal* gevallen zijn.
- (27) De kinderen zullen *allemaal* bestraft worden.
- (28) De kinderen hebben *allemaal* hun hond geslagen.
- (29) De kinderen kunnen *allemaal* hun hond hebben geslagen.

Aleen van de laatste zin geef ik hieronder de juiste boomstructuur waarin duidelijk te zien is dat de verschillende hulpwerkwoorden extra Spec. posities opleveren.

(30)

Deze boomstructuur is een voorbeeld van een door Cirillo (2009: 53) gegeven derivatie. Elk (hulp-)werkwoord krijgt een aparte projectie, waardoor het aantal beschikbare Spec-posities toeneemt. Het subject, dat wordt gegenereerd in [Spec,vP] verplaatst omhoog via de successief cyclische verplaatsing. Dat wil zeggen dat het subject op zijn 'reis' geen enkele Spec.positie overslaat. De kwantor kan in elke willekeurige Spec.positie worden achtergelaten. Bovenstaande boom toont aan dat er heel veel Spec.posities zijn. Elk verbaal element heeft immers een eigen hoofd en Spec.positie. In welke Spec.positie de kwantor wordt achtergelaten maakt voor de hoorbare volgorde niet uit. Als we adverbia toevoegen kan het wel interessant zijn te observeren waar de kwantor dan terecht komt. Een modaal adverbium zoals *kennelijk* wordt aangehecht in een aparte

functionele projectie, waarschijnlijk ergens onder ModalP. De FQ verschijnt dan na dat adverbium. Voegen we echter een adverbium van wijze toe, zoals *hard*, dan zien we dat de FQ voor het adverbium verschijnt. Het adverbium staat dan op preverbale positie, waarschijnlijk aangehecht aan een aparte projectie onder vP.

Hieronder geef ik voor de volledigheid nog een aantal zinnen met meerdere werkwoorden om te observeren waar de FQ terecht kan komen:

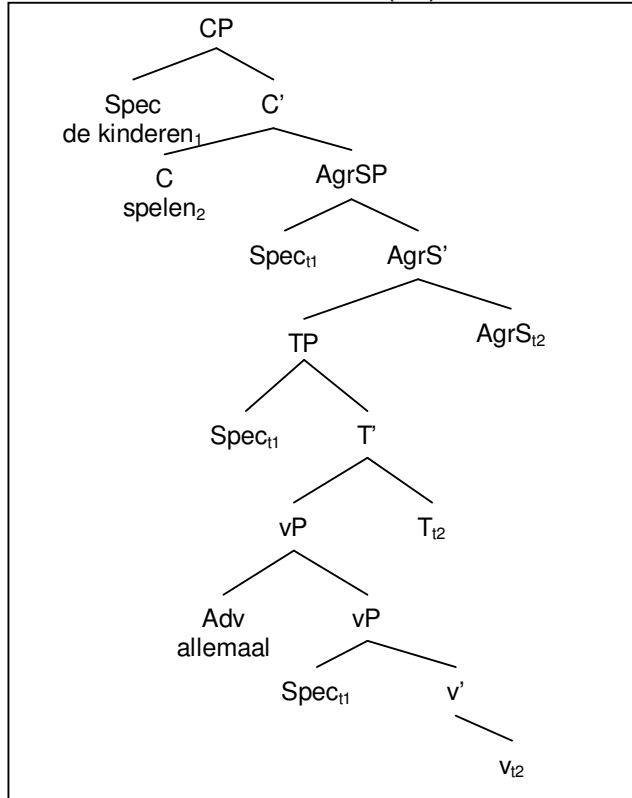
- (31) Alle kinderen kunnen het boek hebben gelezen.
- (32) *De kinderen *allemaal* kunnen het boek hebben gelezen.
- (33) De kinderen kunnen *allemaal* het boek hebben gelezen.
- (34) De kinderen kunnen het boek *allemaal* hebben gelezen.
- (35) *De kinderen kunnen een boek *allemaal* hebben gelezen.
- (36) *De kinderen kunnen het boek hebben *allemaal* gelezen.
- (37) De kinderen kunnen het boek hebben gelezen *allemaal*.

Van deze zinnen teken ik geen boomstructuur; met de vorige structuur (30) nog in het geheugen is de volgende analyse mijns inziens te volgen:

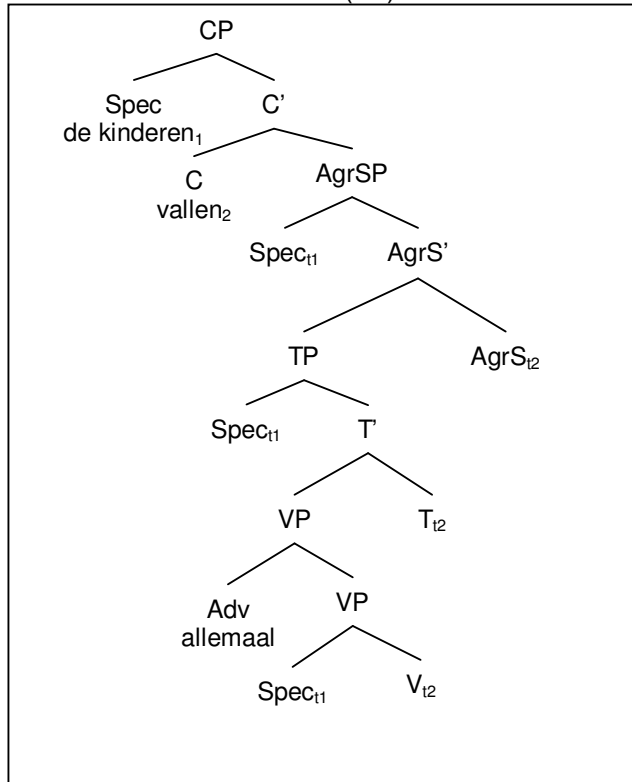
In zin (31) heeft geen floating plaatsgevonden. Deze zin is grammaticaal. In zin (32) gaat de FQ *allemaal* naar de tweede positie in de zin. Dit is in het Nederlands, een V2-taal, normaliter de plek voor het werkwoord, waardoor deze zin dus afgekeurd wordt. Zin (33) wordt goedgekeurd. Blijkbaar kan de FQ na het modale hulpwerkwoord terecht komen. Het boek staat dan in [Spec,AgrOP]. De Q kan dan terecht komen in [Spec,AgrSP] maar ook op [Spec,TP] of op [Spec,ModalP]. Zin (34) wordt goedgekeurd. Hier is sprake van scrambling van de definiëte NP [het boek]. Zin (35) wordt afgewezen omdat hier geen scrambling plaats mag vinden (de NP [een boek] is niet definiëte). In zin (36) zien we dat de Q blijkbaar niet mag verschijnen na het hulpwerkwoord van tijd. De laatste zin wordt alleen goedgekeurd indien er een pauze valt tussen *gelezen* en *allemaal*. *Allemaal* krijgt dan extra nadruk. Waarschijnlijk is het postverbale *allemaal* hier een geval van extrapositie.

Laten we de zinnen (14), (16) en (18) nu bekijken vanuit de Adverbiale Analyse. Voor de volledigheid geef ik van deze zinnen opnieuw de boomstructuren maar dan nu met *allemaal* als adverbium aangehecht aan een extra VP of aan de TP:

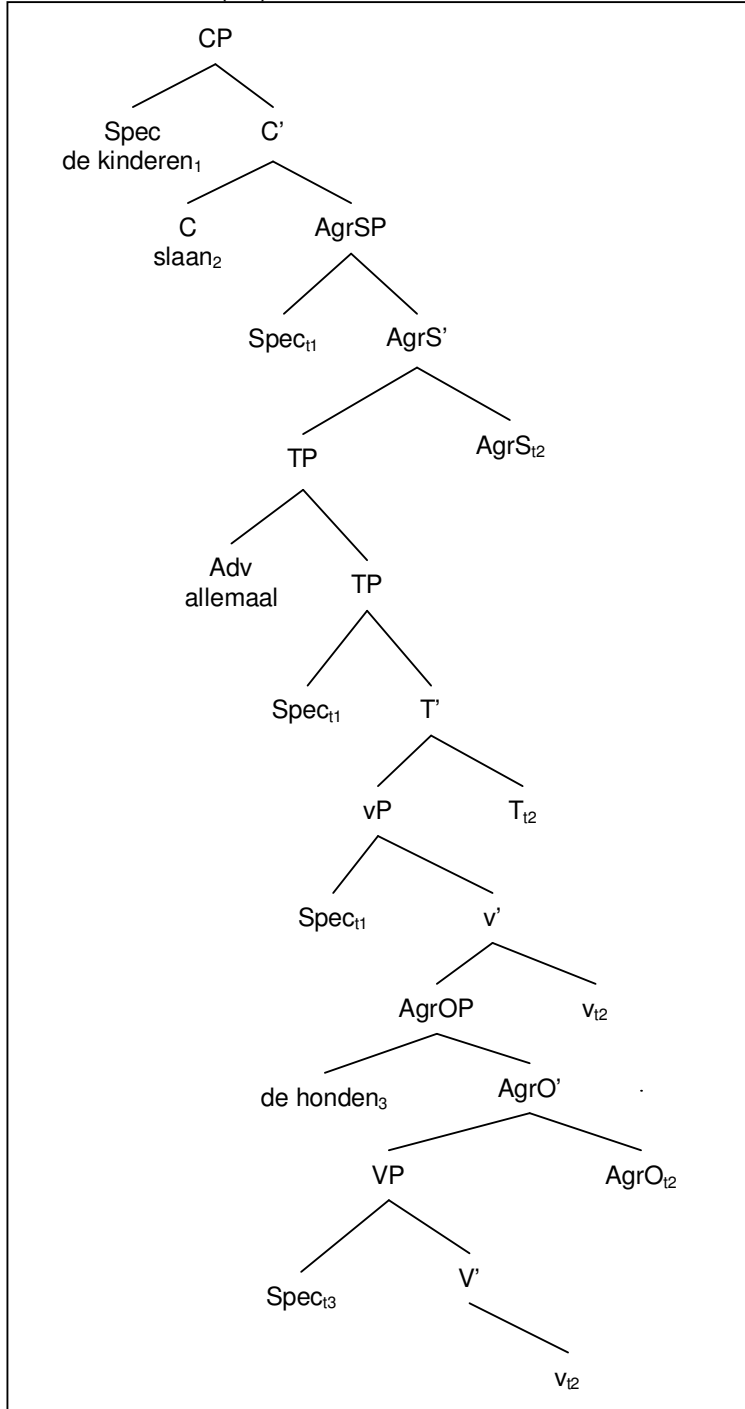
(38) Adverbiale boom van de zin (14)

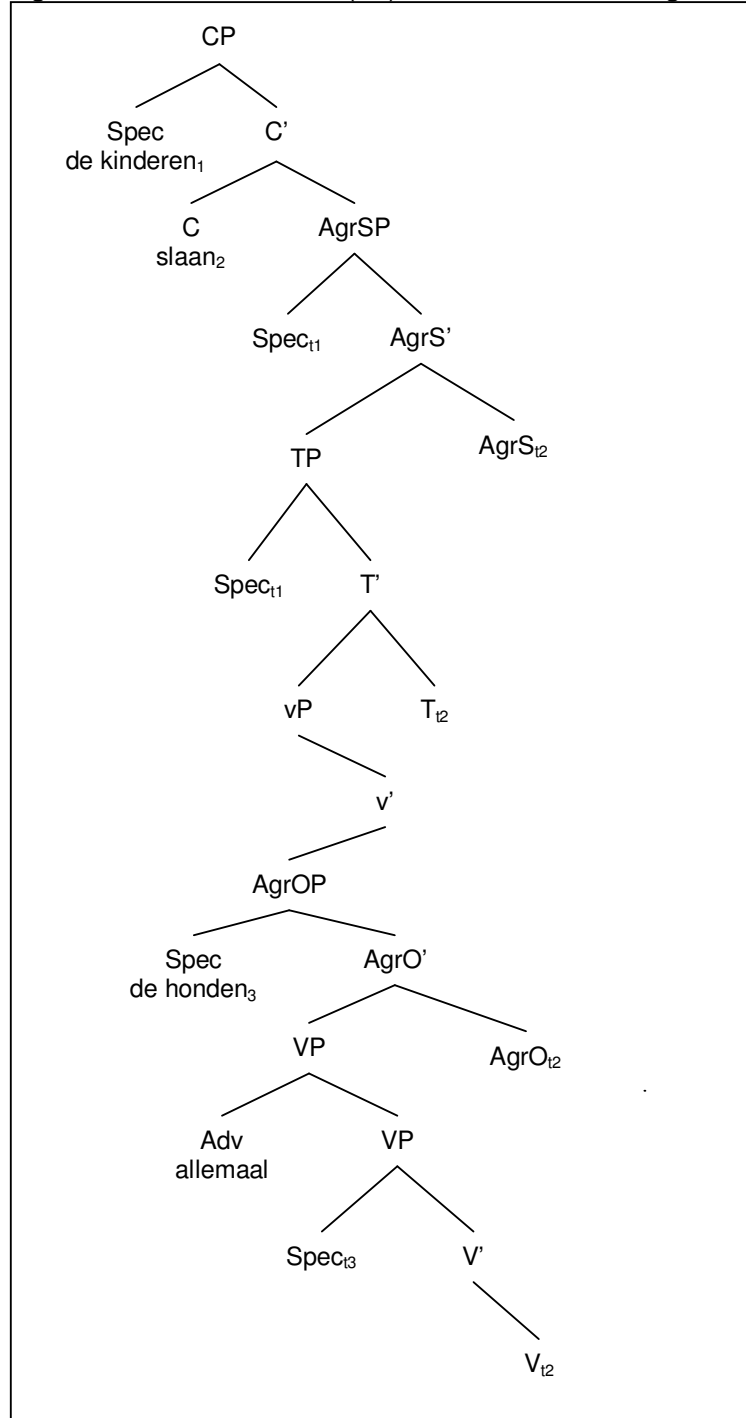
(39) Adverbiale boom van zin (16)

(40) Adv. Boom van (18)

(41) Nogmaals adv. Boom van (18) maar dan met ambigue lezing

In de tot nu toe genoemde zinnen en bijbehorende bomen zien we dat *allemaal* een positie inneemt die ook door adverbia bezet kan worden. Vervanging door verschillende adverbia laat dit zien. Op alle grammaticaal goedgekeurde posities van *allemaal* kan moeiteloos een adverbium worden ingevuld. Ter illustratie laat ik slechts drie zinnen volgen waarbij ik het adverbium ter verduidelijking dik heb afgedrukt:

- (42) De kinderen spelen **buiten**.
- (43) De kinderen zijn **gisteren** gevallen.
- (44) De kinderen kunnen **buiten** hun hond hebben geslagen.

Oppervlakkig gezien blijken bovenstaande zinnen verenigbaar met de Adverbiale Analyse. Het feit dat *allemaal* net als adverbia getopicaliseerd kan worden pleit hier ook voor.¹¹ Het topic moet dan al wel geïntroduceerd zijn als onderwerp in de discourse:

- (45) Welke kinderen hebben hier gespeeld? Marilene, Erik Jan of Sander?
- (46) **Allemaal** hebben de kinderen hier gespeeld.
- (47) Welk kind was er ook alweer gevallen?
- (48) **Allemaal** zijn de kinderen gevallen.
- (49) Welk kind zou nou toch die honden hebben geslagen?
- (50) **Allemaal** hebben de kinderen de honden geslagen.

De intonatie en de zinsinitiële positie beogen beide de kwantor extra nadruk te geven.

Tot zover lijken er geen bezwaren te zijn om de FQ *allemaal* op te vatten als adverbium. Cirillo (2009: 4) geeft echter aan dat de FQ *all* niet ingedeeld kan worden in een bestaande subklasse van adverbia (zie hoofdstuk 2). Hij concludeert daaruit het volgende:

'The data show that floating quantifiers do not behave like adverbs and cannot be categorized as any known adverbial type' (Cirillo 2009: 4).

In zijn conclusie vind ik Cirillo iets te kort door de bocht. Mijns inziens doen zijn testen dezelfde voorspellingen aangaande het adverbium *nauwelijks*. Dit adverbium kan net zomin nevensgeschikt voorkomen met een adverbium van wijze als een FQ:

- (51) De kinderen hebben *nauwelijks* en ijverig gewerkt.
- (52) De kinderen hebben de hond *nauwelijks* en hard geslagen.

Ook een adverbium van modaliteit lijkt *nauwelijks* niet te zijn. De parafrase-voorbeelden die Cirillo (2009: 3) geeft lijken voor *nauwelijks* net zomin te werken als bij een FQ:

- (53) Het is mogelijk dat de kinderen het boek hebben gelezen.
- (54) *Het is *nauwelijks* dat de kinderen het boek hebben gelezen.

Ook de subklasse van de adverbia van tijd of plaats lijkt voor het adverbium *nauwelijks* af te vallen. Op grond van de betekenis zou dat een onlogische indeling zijn. Net als *allemaal* heeft *nauwelijks* niets te maken met aanduiding van tijd of plaats.

¹¹ In het Engels is deze topicalisatie overigens niet toegestaan. Dus deze observatie is taalspecifiek.

Tenslotte probeer ik nog het adverbium *nauwelijks* te scharen onder de 'subject-oriented' adverbia. Dit zou in de Nederlandse traditionele grammatica een soort predicatieve toevoeging zijn.

- (55) De kinderen liepen vrolijk en luidruchtig over het schoolplein.
- (56) De leerkrachten zaten stil en terneergedrukt in de personeelskamer.

Deze nevenschikking is onmogelijk met de FQ *allemaal* en ook met *nauwelijks*:

- (57) *De kinderen liepen vrolijk en *allemaal* over het schoolplein.
- (58) *De leerkrachten zaten *allemaal* en terneergedrukt in de personeelskamer.
- (59) *De kinderen liepen vrolijk en *nauwelijks* over het schoolplein.
- (60) *De leerkrachten zaten stil en *nauwelijks* in de personeelskamer.

Een andere test om te bepalen of *allemaal* of *nauwelijks* tot dezelfde categorie behoort als deze subgroep van adverbia is de parafrase met een bijzin die het werkwoord 'zijn' bevat.

- (61) *De leerkrachten liepen over het schoolplein terwijl zij *allemaal* waren.
- (62) *De leerkrachten zaten in de personeelskamer terwijl zij *allemaal* waren.
- (63) *De kinderen liepen over het schoolplein terwijl zij *nauwelijks* waren.
- (64) *De leerkrachten zaten in de personeelskamer terwijl zij *nauwelijks* waren.

Bovengenoemde tests zouden volgens Cirillo aantonen dat *nauwelijks* geen adverbium is. Dat lijkt een merkwaardige conclusie. *Nauwelijks* is duidelijk wel een adverbium. Op grond van deze observaties acht ik het dan ook niet juist om er à priori vanuit te gaan dat een FQ, en in dit geval in het bijzonder de FQ *allemaal*, geen adverbium kan zijn. Wellicht moet voor FQ's een nieuwe subklasse van adverbia worden gecreëerd die we bijvoorbeeld de naam *adverbia van kwantiteit* zouden kunnen geven. Ik zie vooralsnog geen reden om aan te nemen dat *allemaal* geen adverbium kan zijn. De Adverbiale Analyse doet mijns inziens de juiste voorspellingen over de posities die *allemaal* kan innemen. Voordeel is dat het suffix *-maal* niet verklaard hoeft te worden. Een dergelijk suffix komt vaker voor bij adverbia.

Samenvattend kunnen we aan het eind van deze paragraaf concluderen dat zowel de Stranding Analyse als de Adverbiale Analyse voor de hier besproken zinnen de juiste voorspellingen doet aangaande de positie van de FQ *allemaal*. Vanwege het suffix *-maal* neig ik echter eerder naar de Adverbiale Analyse dan naar de Stranding Analyse.

3.4 Kwantorzweving in passieve zinnen

Wat in passieve zinnen gebeurt kan ik duidelijk maken aan de hand van enkele voorbeeldzinnen:

- (65) Erik Jan maakte dit werkstuk.
- (66) Dit werkstuk werd door Erik Jan gemaakt.

De semantische relaties tussen *Erik Jan* en het werkwoord *maken* liggen in beide zinnen gelijk. Dit geldt ook voor de semantische relatie die het werkstuk onderhoudt met het werkwoord *maken*. *Erik Jan* is in beide zinnen de agens van de handeling, degene die iets maakt. De rol van het *werkstuk* is iets lastiger te bepalen. Hier kun je spreken van thema maar ook van patiens.

De relatie tussen de actieve zin (65) en de passieve zin (66) is systematisch in die zin dat wat in de actieve zin geldt voor het object, in de passieve zin voor het subject geldt. We nemen aan dat er een regel is die het object uit de actieve zin naar de subjectpositie verplaatst (Model 1991). Die plaats moet dan nog wel beschikbaar zijn! Als we het subject vanuit de actieve zin in de passieve zin realiseren in een PP met *door* (een passieve door-bepaling) kan het object dus naar de subjectpositie verschuiven. Dit werkstuk in zin (66) noem ik daarom een afgeleid subject.

Hoe gedraagt een FQ zich in een passieve constructie? Laten we opnieuw een aantal zinnen bekijken. Ik gebruik nu bijzinnen om te kunnen abstraheren van het V2 effect.

- (67) ... omdat alle jufs het kind geholpen hebben.
- (68) ... omdat de jufs *allemaal* het kind geholpen hebben.
- (69) ... omdat de jufs het kind *allemaal* geholpen hebben.
- (70) ... omdat het kind door alle jufs geholpen werd.
- (71) ... ?omdat het kind door de jufs *allemaal* geholpen werd.
- (72) ... omdat de jufs alle kinderen helpen.
- (73) ... omdat alle kinderen door de jufs geholpen werden.
- (74) ... omdat de kinderen *allemaal* door de jufs geholpen werden.
- (75) ... ?omdat de kinderen door de jufs *allemaal* geholpen werden.
- (76) ...*omdat de kinderen door de jufs geholpen *allemaal* werden.
- (77) ... omdat de kinderen door de jufs geholpen werden *allemaal*.

Bovenstaande zinnen laten enkele bijzonderheden zien: als de objects-DP uit een actieve zin verplaatst wordt naar de subjectpositie in een passieve zin (zie de kinderen in zin (72) en (73)) is het mogelijk de Q uit dat (afgeleide) subject weg te halen (zie zin (74)).

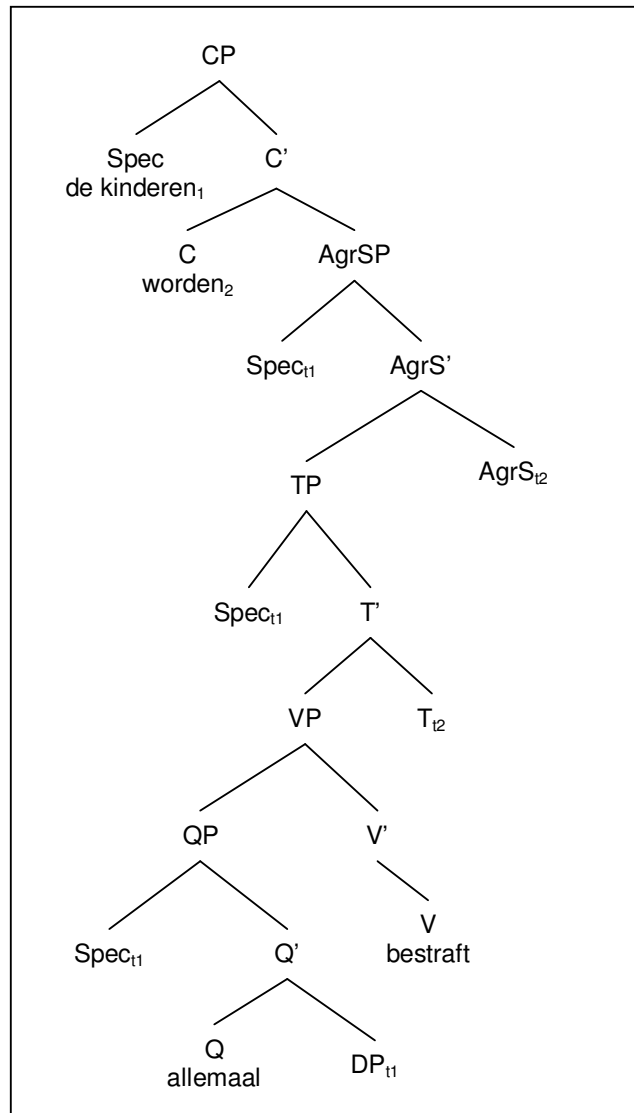
Ook het volgende valt me op: kwantorzweving vanuit het subject in een actieve zin is toegestaan. Als dat subject echter in een passieve door-constructie verschijnt is het grammaticaal onjuist om de Q eruit te halen. In eerste instantie ben ik geneigd deze ongrammaticaliteit toe te schrijven aan

de PP-eiland-conditie. Op het voorkomen van een FQ in een PP kom ik terug in paragraaf 4.3.2.

We hebben nu een aantal passieve zinnen gezien. Hoe valt de vergelijking tussen de Adverbiale Analyse en de Stranding Analyse uit bij dit type zinnen? Om dat te beoordelen geef ik twee boomstructuren van een eenvoudige passieve zin:

(78) De kinderen worden *allemaal* bestraft.

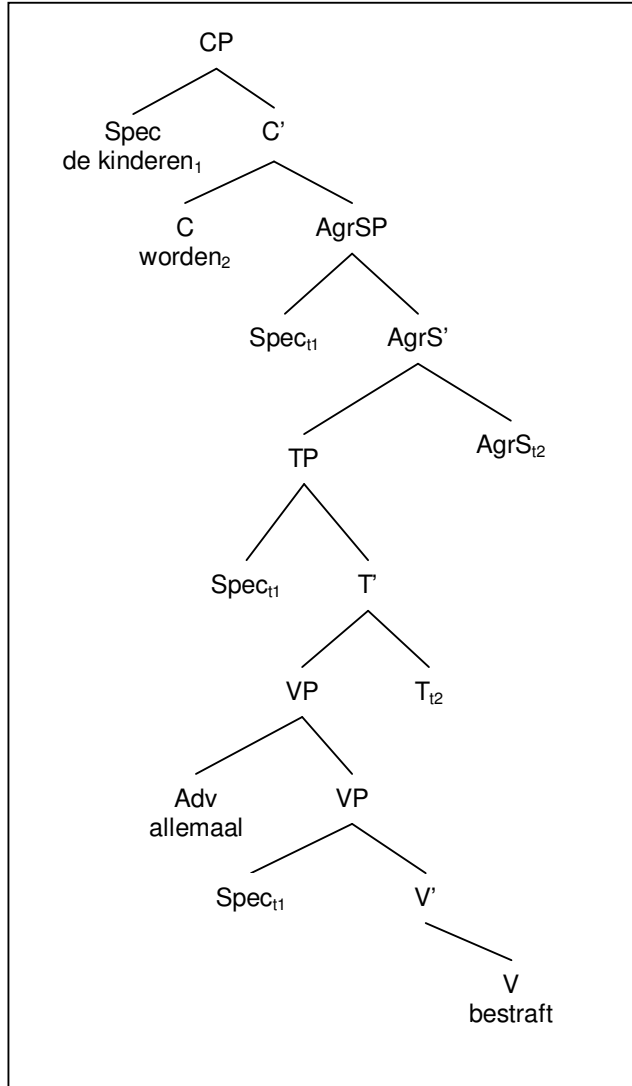
(79)

Het niet agentieve subject wordt gegeneerd in [Spec,VP]. In dit geval maakt het subject deel uit van de QP. De DP verplaatst vanuit de QP via de successief cyclische verplaatsing naar [Spec,CP]. De kwantor kan achterblijven in elke Spec.positie waar het subject langs is geweest en krijgt een suffix.

Voor de volledigheid geef ik ook van deze zin een boom waarin *allemaal* als adverbium wordt aangehecht aan een extra VP:

(80)

Het lijkt erop dat beide opties mogelijk zijn: *allemaal* kan worden opgevat als een gestrande kwantor (als we het suffix negeren) maar eveneens als een adverbium.

3.5 Raising constructies

In raising constructies is sprake van een afgeleid subject. De volgende zin maakt dit duidelijk:

(81) De studenten_e blijken *allemaal*_e dit meisje te kennen.

Deze zin bestaat uit een hoofd- en een bijzin. De bijzin bevat geen persoonsvorm en geen lexicaal gerealiseerd subject. We nemen aan dat de bijzin wel een subjects-positie heeft maar dat deze leeg is (Model 1991). Deze lege positie heb ik aangegeven met de _e.

Ik begin met het bepalen van de argumentstructuur van de werkwoorden en wat de semantische rollen zijn van de argumenten. Kennen heeft twee semantische rollen, namelijk de gekende en de kenner. Blijken vormt echter een probleem.

We kunnen niet spreken van een *blijker*. Dit werkwoord heeft kennelijk geen agens. De themarol wordt vervuld door datgene dat blijkt te gebeuren. Het hoofdzinssubject *de studenten* vervult geen rol ten aanzien van het werkwoord blijkt. Wel kan elke lezer de bijzin zo interpreteren dat de studenten de kenners zijn. Dus het subject van de bijzin staat eigenlijk in de hoofdzin. Daarom spreek ik in dit geval van een afgeleid subject. We nemen aan dat dit subject wordt gegenereerd in de bijzin, 'the lower clause' (Cirillo 2009: 65) Door successief cyclische verplaatsing komt het subject, via [Spec,TP] terecht in [Spec,CP] van de hoofdzin.

Na deze korte uitweiding keer ik terug naar de FQ's. Hoe gedragen deze zich in raising constructies? Allereerst een paar zinnen uit de ons omringende talen:

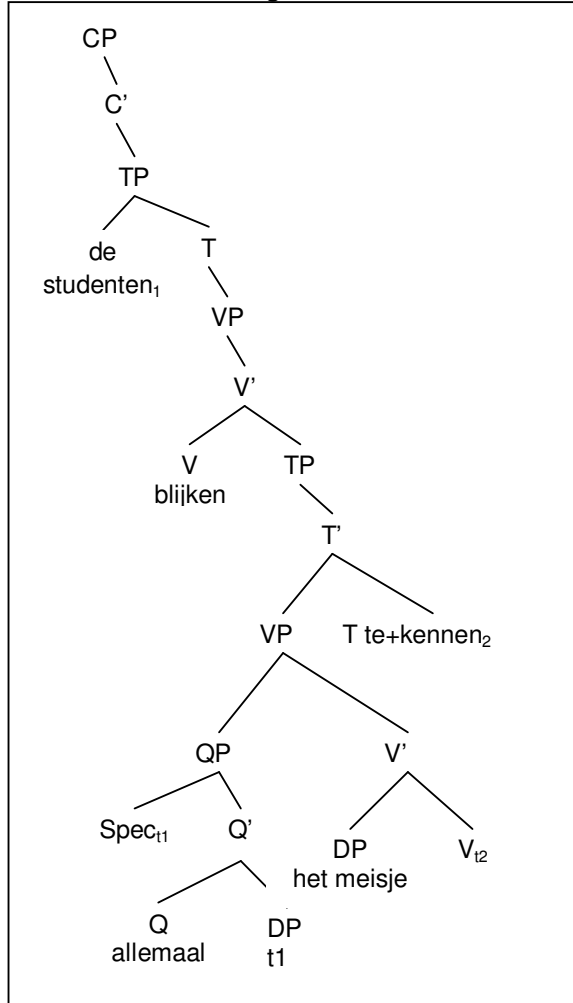
- (82) The students seem to have all enjoyed the film.
(83) Gli studenti sembrano aver tutti apprezzato la pellicola.
De studenten schijnen te hebben allemaal genoten de film
(84) ... dass die Studenten alle den Film genossen zu haben scheinen.
...dat de studenten allemaal de film Acc. genoten te hebben schijnen
(Cirillo 2009: 65)

In bovenstaande zinnen wordt het subject allereerst in de 'lower clause' gegenereerd, en wel in de [Spec,TP] van deze ingebedde zin. Op deze positie kan het subject geen naamval krijgen; een niet finiet werkwoord kent namelijk geen naamval toe. Omdat het subject toch naamval moet krijgen, verplaatst het naar de [Spec,TP] van de matrixzin.

De gekwantificeerde DP staat dus allereerst in de bijzin. Het subject verplaatst naar de hoofdzin en laat de Q achter. In het Nederlands zien we ook dat de FQ *allemaal* nog op de plek staat waar het subject vandaan komt. Ter illustratie geef ik in (86) de (vereenvoudigde) boomstructuur van de raising constructie uit (85):

- (85) De studenten blijken *allemaal* het meisje te kennen.

(86) Boom van de raising-constructie

In raising-constructies zien we zeer duidelijk de Stranding Analyse geïllustreerd. De kwantor blijft immers achter in de 'lower clause'. Het enige wat niet verklaard kan worden is het verschijnen van het suffix. We kunnen ook uitgaan van de adverbiale benadering. Een adverbium kan eigenlijk overal worden aangehecht als extra VP. Ook dan kan de volgorde *De studenten blijken het meisje allemaal te kennen* worden bewerkstelligd. Tussen de TP en de VP van de ingebedde zin kan het adverbium worden geplaatst. Het is dus niet mogelijk een voorkeur uit te spreken voor een van beide theorieën.

Raising-constructies komen we niet heel frequent tegen. Ze zijn beperkt tot slechts enkele werkwoorden, zoals bijvoorbeeld *schijnen*, *lijken*, *blijken*, *beginnen*, *beloven* (in de zin van *Hij belooft een goed acteur te worden*).

3.6 Controle constructie

Beschouw de volgende zinnen:

- (87) a. Anne Marije beweert dat zij vloeiend Spaans spreekt.
- b. Anne Marije beweert vloeiend Spaans te spreken.
- (88) a. Marilene belooft dat zij zal komen.
- b. Marilene belooft te komen.

In de bijzinnen lijkt een subject te ontbreken. Qua betekenis zal echter iedereen de (a)-zinnen en de (b)-zinnen aan elkaar gelijk stellen. In (87) wordt Anne Marije opgevat als degene die vloeiend Spaans spreekt; in (88) wordt Marilene gezien als degene die zeker zal komen. Daarom zijn taalkundigen ervan overtuigd dat beide bijzinnen wel degelijk een subject bevatten, zij het een onhoorbaar subject PRO (Bennis 2000: 105 – 121). PRO moet worden geïnterpreteerd als identiek aan het subject van de matrix-zin. De relatie tussen een leeg subject PRO en het antecedent wordt een controle-relatie genoemd. PRO in de bijzinnen wordt gecontroleerd door het subject van beweren (89) of van beloven (90).

- (89) Anne Marije_i beweert [PRO_i vloeiend Spaans te spreken].
- (90) Marilene_i belooft [PRO_i te komen].

In dergelijke zinnen met een PRO komen we ook FQ's tegen. Allereerst weer enkele voorbeelden uit het Engels, Italiaans en Duits (Cirillo 2009: 66) en uit het Frans:

- (91) The students tried to *all* pass the examination.
- (92) Gli studenti hanno provato a superare *tutti* l' esame.
De studenten hebben geprobeerd te halen allemaal het examen
- (93) Die Studenten haben versucht *alle* die Prüfung zu bestehen.
De studenten hebben geprobeerd allemaal het examen te halen.
- (94) Les étudiants ont essayé de *tous* passer l' examen.
De studenten hebben geprobeerd om allemaal halen het examen.

De Q die bij het subject van de matrix-zin hoort, is volgens Cirillo (2009: 68) in het infinitiefcomplement terecht gekomen. Voor onderstaande Nederlandse zinnen zou dat het volgende betekenen:

- (95) a. Al de kinderen probeerden de CITO-toets goed te maken.
- b. De kinderen probeerden [*allemaal* de CITO-toets goed te maken].
- (96) a. Al de leerkrachten beloofden te komen.
- b. De leerkrachten beloofden [*allemaal* te komen].
- (97) a. Al de ouders hoopten hun kinderen na het schoolreisje terug te zien.
- b. De ouders hoopten[*allemaal* hun kinderen na het schoolreisje terug te zien].

Cirillo (2009: 68) stelt dat PRO niet verplicht is in het infinitiefcomplement als er een ander element is dat het kan vervangen. In bovenstaande zinnen is PRO volgens hem derhalve niet noodzakelijk omdat er een universele

kwantor is die kan dienen als subject van de bijzin. De voorwaarde van de bindtheorie, waar PRO altijd aan moet voldoen, wordt hier dan niet geschonden. De FQ wordt gebonden aan het subject van de matrix-zin, op dezelfde wijze als een PRO.

Ik ben het echter niet met Cirillo eens. De FQ blijft naar mijn mening in de matrix-zin staan.

(98) De kinderen probeerden *allemaal* [PRO de CITO-toets goed te maken].

(99) De leerkrachten probeerden *allemaal* [PRO te komen].

Als de FQ in het infinitiefcomplement wordt opgenomen, verandert de betekenis. Weliswaar blijft de hoorbare volgorde ongewijzigd, de FQ heeft, indien hij de PRO vervangt mijns inziens toch een andere interpretatie dan wanneer hij in de matrix-zin blijft staan.¹²

Laten we de volgende zinnen vergelijken:

(100) De leerkrachten beloofden *allemaal* [PRO te komen].

(101) De leerkrachten beloofden [*allemaal* te komen].

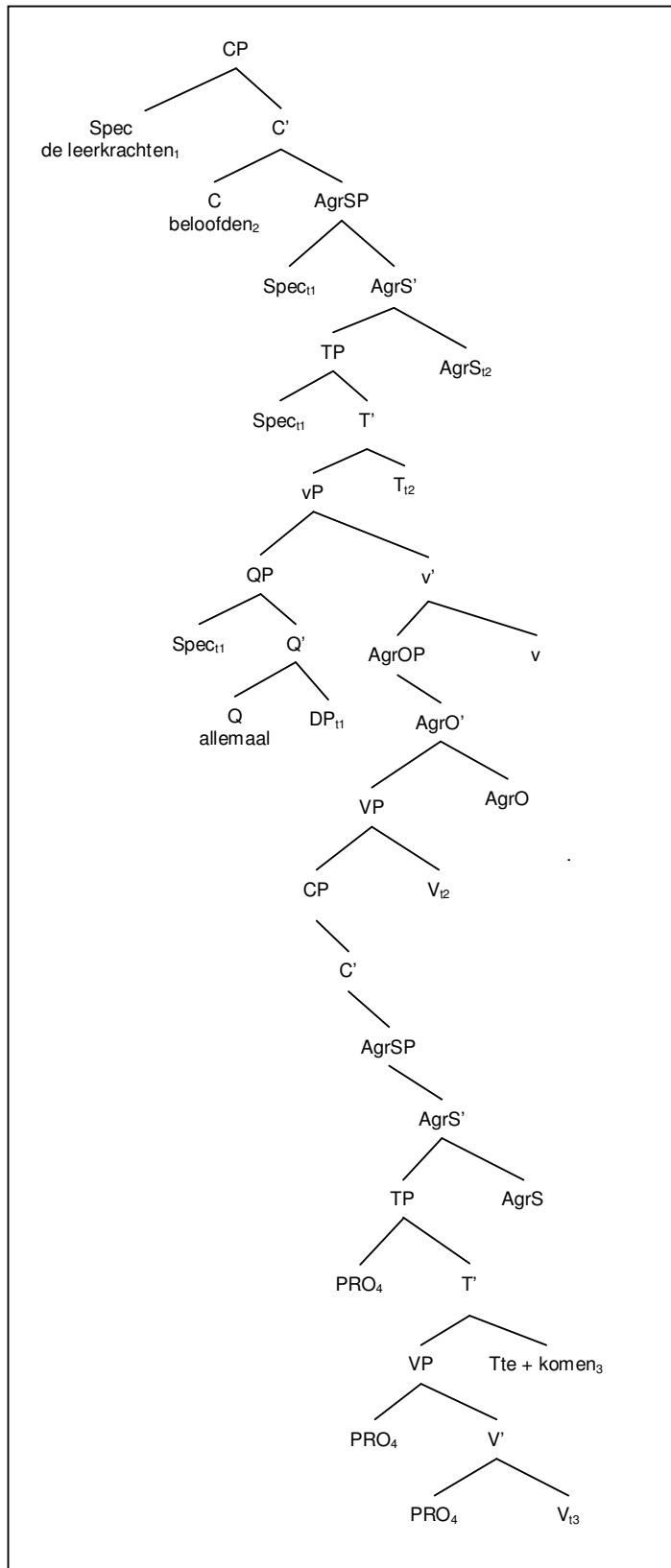
In het eerste geval heeft *allemaal* betrekking op de 'belovers'. In het tweede geval heeft *allemaal* betrekking op degenen die komen. Dat is een duidelijk verschil. Mijns inziens heeft *allemaal* in beide zinnen een verschillende antecedent. In zin (100) is dat de DP [De leerkrachten]. In zin (101) is dat PRO. Die PRO verwijst op zijn beurt wel weer naar de DP uit de matrix-zin.

In de boomstructuren op de volgende pagina's zal ik dit illustreren:

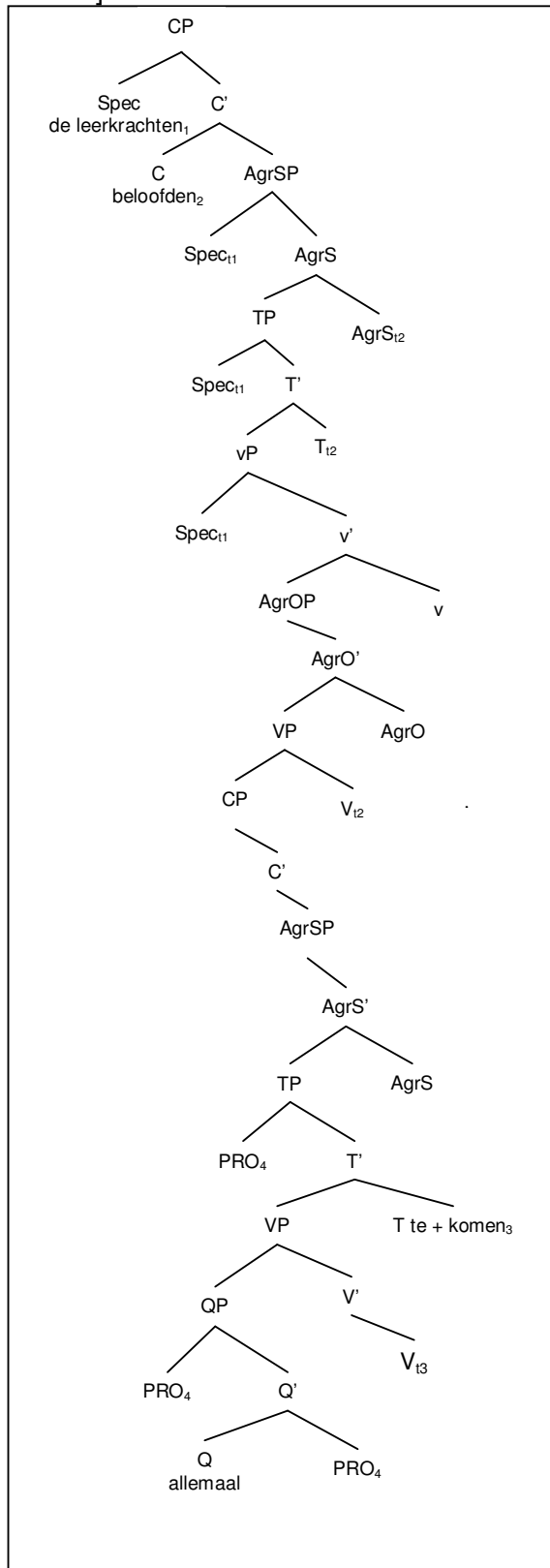
(102) Boomstructuur bij zin (100): De leerkrachten beloofden *allemaal* [te komen].

De FQ staat aanvankelijk nog als prenominaal kwantor bij het subject [de leerkrachten]. Dit subject verlaat de QP en komt door successief cyclische verplaatsing terecht in [Spec,CP]. De kwantor blijft achter in de basispositie (in de matrix-zin dus) en krijgt het suffix *-maal*. De zin is te verenigen met de Stranding Analyse. Ook de adverbiale benadering voldoet bij de analyse van deze zin. *Allemaal* wordt dan als adverbium aangehecht aan een extra TP of vP in de matrix-zin.

¹² Door scrambling kan ook deze volgorde ontstaan: De kinderen probeerden de Cito-toets *allemaal* goed te maken.

(103) Boomstructuur bij zin (101): De leerkrachten beloofden [allemaal te komen].

In de laatste boomstructuur wordt het subject (PRO) van de bijzin gegenereerd in [Spec,VP] omdat komen een ergatief werkwoord is. PRO en *allemaal* vormen samen de QP. De PRO verplaatst naar [Spec,TP] en krijgt nul-casus. De FQ blijft achter in Q. Omdat PRO onhoorbaar is, is de verplaatsing ook onhoorbaar. Het zou dus ook zo kunnen zijn dat de gehele QP (PRO en *allemaal*) naar [Spec,TP] verplaatst. Voor de hoorbare volgorde van de zin maakt dit niet uit. Duidelijk is dat de FQ nu betrekking heeft op de actie *komen* en niet op het *beloven*. Ook hier biedt de Stranding Analyse een goed uitgangspunt. De kwantor blijft achter in de basispositie. Bovenstaande zin kan ook verklaard worden door de Adverbiale Analyse. *Allemaal* wordt dan als adverbium opgevat en in die hoedanigheid aangehecht aan een extra TP of VP in de bijzin.

In bovenstaande zinnen gaat het steeds om infinitiefcomplementen die het direct object zijn van het werkwoord uit de matrix-zin. Of elke PRO het antecedent kan zijn van een FQ is nog maar de vraag. In hoofdstuk 4 waar ik de antecedenten van *allemaal* bespreek kom ik hierop terug.

3.7 *Allemaal* in Small Clauses en in de ACI-constructie

In deze paragraaf bespreek ik subjecten die geen nominatief toegekend krijgen. Het gaat om subjecten in een Small Clause (afgekort tot SC) en in een zogenaamde ACI-constructie

Een SC bestaat alleen uit een subject en een predicaat (Bennis 2000: 141) en bevat dus geen werkwoord. Er is derhalve geen TP. Het subject in zo'n kleine zin krijgt geen nominatief toegekend. Voorbeelden van dergelijke zinnen zijn:

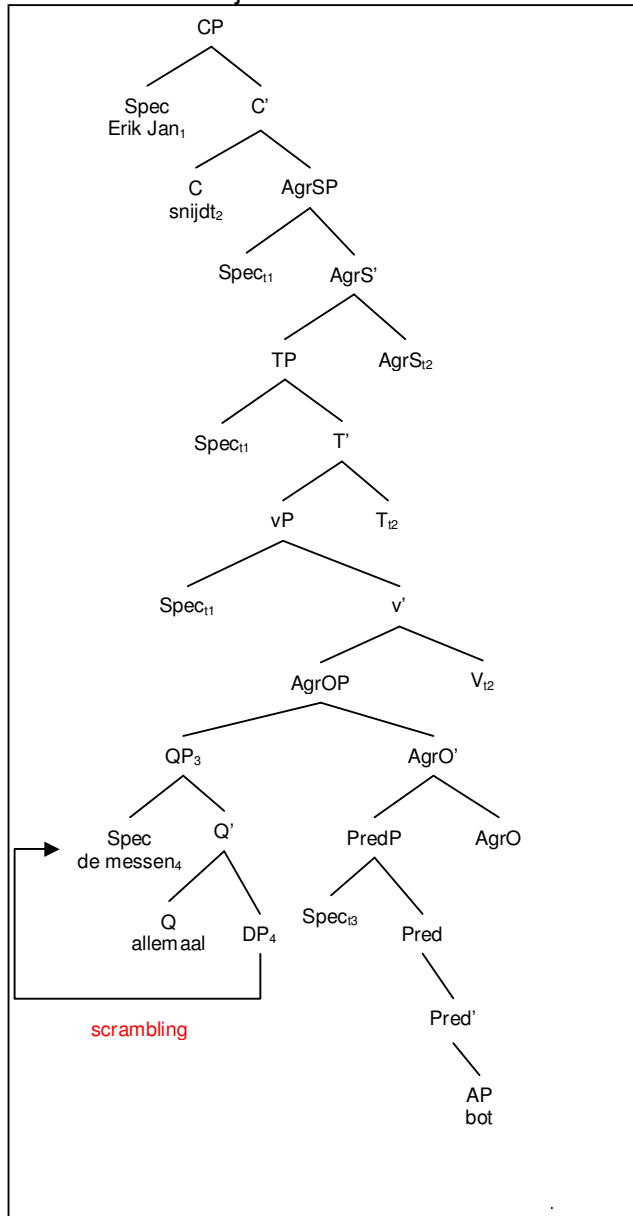
- (104) Erik Jan snijdt alle zakmessen bot.
- (105) Mama veegt alle bezems stuk.

Alle zakmessen en *alle bezems* zijn het subject van het secundaire predicaat dat slechts uit één woord bestaat (resp. *bot* en *stuk*). Deze QP's krijgen echter naamval van het werkwoord uit de matrix-zin waar ze als object bij horen. Het subject van de SC moet voor het krijgen van naamval verplaatsen naar [Spec,AgrOP] van de matrix-zin (Cirillo 2009: 75). Mijns inziens verplaatst de kwantor mee naar [Spec,AgrOP]. Dat de DP voor de kwantor verschijnt lijkt mij een geval van scrambling, zoals ik dat ook besproken heb in paragraaf 3.3 bij de transitieve zin. De DP komt dan voor de kwantor te staan, waarschijnlijk in [Spec,QP]. De kwantor blijft gewoon staan in Q en krijgt het suffix.

We krijgen dan de volgende zinnen:

- (106) Erik Jan snijdt de messen *allemaal* bot.
- (107) Mama veegt de bezems *allemaal* stuk.

(108) Boomstructuur bij een SC

Bij SC's zien we dat de Stranding Analyse de juiste voorspelling doet over de positie van de FQ. De FQ kan alleen achter blijven in Q, de basispositie dus. In bovenstaande boomstructuur heb ik het predicaat [de messen *allemaal* bot] ondergebracht in een PredP (Ruys p.c.). QP en AP (het adjectief) zijn beide projecties van Pred.

Ook de Adverbiale Analyse zou de juiste voorspellingen doen over de distributie. De FQ kan zonder problemen worden vervangen door een adverbium:

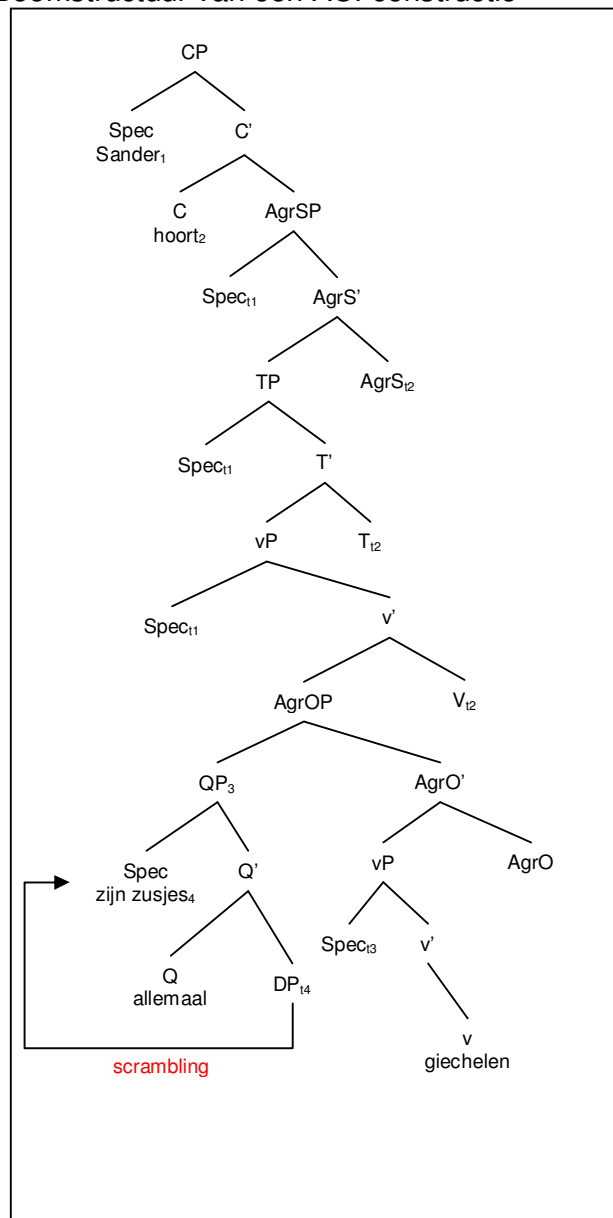
(109) Erik Jan snijdt de messen zeker bot.

(110) Mama veegt de bezems misschien stuk.

Dat het adverbium na het subject van het predicaat staat, is opnieuw te danken aan scrambling. Het object komt daardoor links van het adverbium te staan en staat niet meer voor het adjectief waar het bij hoort.

Behalve SC's kennen we nog een andere constructie waarbij het subject geen nominatief krijgt toegekend. Dat is de ACI-constructie. De volgende zinnen zijn daar voorbeelden van:

- (111) Sander hoort zijn zusjes *allemaal* giechelen.
- (112) Anne Marije ziet alle broers vechten.
- (113) Erik Jan ziet hem aankomen.
- (114) Boomstructuur van een ACI-constructie

Alle zusjes, alle broers en *hem* zijn weliswaar het subject van de deelzin, ze krijgen echter accusatief toegekend door het werkwoord uit de matrix-zin.

Deze QP's verplaatsen dan ook als geheel vanuit [Spec,vP] naar [Spec,AgrOP] van de matrixzin. Dat deze subjecten geen nominatief hebben, is in het Nederlands alleen te zien bij het pronomen *hem*. In de volle DP's is de accusatief niet te herkennen aan de uiterlijke vorm. De DP [de zusjes] gaat naar [Spec,QP]. Dit is weer een geval van scrambling. De kwantor blijft staan in Q. De Stranding Analyse voorspelt wederom de juiste positie. Dat kan alleen Q zijn. De Adverbiale Analyse zou eveneens een juiste positie voorspellen, namelijk de positie waar een adverbium voor kan komen. *Allemaal* wordt dan aangehecht aan een extra vP

3.8 Kwantorzweving vanuit objecten

Het grootste deel van dit hoofdstuk betref de FQ *allemaal* als kwantor bij het subject. In het Nederlands kan een FQ ook betrekking hebben op het object. We zagen dat al in paragraaf 3.3.¹³ Onderstaande zinnen geven voorbeelden van de FQ *allemaal* die kwantificeert over het direct object:

- (115) ...dat de kinderen de boeken _i *allemaal* _i lezen.
 (116) ...dat de jufs de kinderen _i *allemaal* _i straffen.

Dat deze zinnen een ambigue lezing toestaan, is reeds in paragraaf 3.2 aan de orde geweest. In hoofdzinnen bestaat deze ambiguïteit ook. Deze treedt op indien *allemaal* achteraan de zin verschijnt:

- (117) De kinderen slaan de honden *allemaal*.
 (118) De jufs straffen de kinderen *allemaal*.

Om de zin te desambigueren kunnen we *allemaal* voor het object zetten. Dan krijgen we alleen de lezing waarbij *allemaal* op het subject slaat:

- (119) De kinderen slaan *allemaal* de honden.
 (120) De jufs straffen *allemaal* de kinderen.

In paragraaf 3.3 heb ik erop gewezen dat de ambiguïteit veroorzaakt wordt door scrambling. Het object verplaatst naar een positie 'ergens' in het middenveld waardoor het voor de FQ, die bij het subject hoort, verschijnt.

Cirillo behandelt het verschijnen van een FQ bij een object slechts heel kort in een subparagraaf. Hij stelt dat 'object-stranding' alleen voorkomt in zogenaamde scrambling-talen.

Hij zegt het volgende:

'A non-scrambling language by definition does not have a position available for scrambling. This means that objects in non-scrambling languages have a

¹³ In het Duits kan de FQ *alle* ook kwantificeren over het object. Cirillo (2009: 62) noemt de volgende zin:

....dass der Student die Bücher alle hätte lesen sollen.
dat de student de boeken allemaal had lezen moeten

much narrower range of possible movement and consequently have limited stranding potential'. (Cirillo 2009: 62)

Hij noemt een aantal voorbeeldzinnen uit het Duits. Mijns inziens had hij zijn stelling kracht bij kunnen zetten indien hij ook enkele voorbeeldzinnen uit het Nederlands en uit het Japans had gegeven. Dat zijn immers ook scrambling-talen.

Cirillo beschouwt de object-stranding zelf als een geval van scrambling. In zin (115) is de definitieve DP [de boeken] gescrambled naar [Spec,QP] en is daardoor voor de kwantor terecht gekomen.

De definitieve objects-DP kan ook op een zinsinitiële positie voorkomen (Cirillo 2009: 62). Dan is er sprake van topicalisatie. Ook dan kan de kwantor achtergelaten worden in de Q van de QP.

(121) Die boeken heeft hij *allemaal* gelezen.

(122) Dat water heb ik *allemaal* opgedronken.

In (121) verplaatst de DP [die boeken] zich via successief cyclische verplaatsing, langs alle vrije Spec.posities naar de eerste positie van de zin, [Spec,CP]. De kwantor blijft achter in de Q van de QP.

Mijns inziens heeft Cirillo gelijk. Floating vanuit een object is een ander geval dan floating vanuit een subject. Naar mijn mening verplaatst de kwantor mee met het object naar [Spec,AgrOP] voor het verkrijgen van accusatief. Dit is in het Nederlands weliswaar niet meer te zien maar vanuit het Duits weten we dat de kwantor dezelfde naamval krijgt als de rest van het object. Dat het direct object voor de kwantor kan verschijnen kan mijns inziens inderdaad alleen worden verklaard als een geval van scrambling. De DP verplaatst naar [Spec,QP] en komt op die manier voor de kwantor te staan. Het betreft een niet noodzakelijke verplaatsing.

Ook bij een indirect object kan een FQ voorkomen. In het rijtje hieronder laat ik zien welke zinnen dan kunnen ontstaan. De voorbeelden zijn vertalingen van enkele zinnen van Merchant (1996) die stranding vanuit objecten in het Duits bespreekt.

(123) De leerkracht heeft alle leerlingen de boeken gegeven.

(124) De leerkracht heeft de leerlingen_i de boeken_k *allemaal*_{i,k} gegeven

(125) De leerkracht heeft de leerlingen_i *allemaal*_i de boeken_k gegeven.

(126) De leerkracht heeft de leerlingen_i *allemaal*_i een boek gegeven.

(127) *De leerkracht heeft de leerlingen_i een boek *allemaal*_i gegeven.

In zin (123) staat de ongescramblede volgorde. In zin (124) staan zowel het direct object als het indirect object in de gescramblede positie, namelijk voor *allemaal*. Dit is hier mogelijk omdat de DP [de boeken] definitief is. De zin is ambigu. *Allemaal* kan zowel op het direct object (DO) als op het indirect object (IO) betrekking hebben. In zin (125) staat alleen het indirect object op de gescramblede positie; het direct object staat in situ. Zin (126) lijkt op de voorgaande zin. Het IO is gescrambled; het DO niet. Het DO mag niet

scramblen omdat de DP niet definitief is. Daarom is de laatste zin dan ook ongrammaticaal.

Omdat er in de literatuur volgens Ruys (p.c.) geen overeenstemming bestaat over de boomstructuren van di-transitieve zinnen, laat ik de boomstructuren achterwege. Ik kan deze zinnen dan ook niet echt goed beoordelen vanuit de Stranding Analyse. Vanuit de Adverbiale Analyse lijkt me dat *allemaal* in bovenstaande zinnen opgevat kan worden als een adverbium. Als we een adverbium plaatsen op alle goedgekeurde posities die *allemaal* inneemt, zien we dat de zinnen blijven kloppen. Dit is te testen met verschillende adverbia, bijvoorbeeld *vriendelijk* (dat kan worden gezien als een predicatieve toevoeging) of *waarschijnlijk*, een bijwoord van modaliteit. Ook een adverbium van wijze, zoals bijvoorbeeld *hardhandig*, is mogelijk.

Het tekenen van boomstructuren bij een object-FQ laat ik hier eveneens achterwege. In paragraaf 3.3 staat reeds een dergelijke structuur.

3.9 Besluit

In dit hoofdstuk hebben we een groot aantal zinnen gezien waarbij *allemaal* als FQ voorkomt. In alle hier besproken gevallen kan het verschijnen van de FQ zowel verklaard worden aan de hand van de Stranding Analyse (als we het suffix *-maal* negeren) als vanuit de Adverbiale Analyse.

4. Antecedenten van de FQ *allemaal*

4.0 Inleiding

In hoofdstuk 2 en 3 is gewezen op een parallel tussen FQ's en adverbia. Qua distributie toonden deze twee verschillende klassen grote gelijkens. Hoeksema (1996: 57) wijst op een andere overeenkomst, namelijk die tussen FQ's en anaforen zoals reflexieve en reciproke voornaamwoorden. In dit hoofdstuk ga ik in op deze overeenkomst. In paragraaf 4.1 zet ik uiteen wat anaforen zijn. In de tweede paragraaf noem ik de eigenschappen van anaforen. In paragraaf 4.3 inventariseer ik welke verschillende vormen een mogelijk antecedent van *allemaal* kan aannemen. In paragraaf 4.4 bespreek ik in welke posities een antecedent kan voorkomen.

4.1 Wat zijn anaforen?

Een anafoor is vanuit linguïstisch oogpunt bekeken een uitdrukking in een zin die voor zijn betekenis afhankelijk is van een andere uitdrukking in diezelfde zin. Een anafoor heeft een verplicht antecedent in de zin. De meest bekende anaforen zijn de reflexieve en reciproke voornaamwoorden, waarvan onderstaande zinnen voorbeelden geven:

- (1) Marilene_i wast zich_i elke dag wel twintig keer.
- (2) [Erik Jan en Sander]_i hebben veel aan elkaar_i.

Door de subscripten is aangegeven dat de voornaamwoorden verbonden zijn met een DP. De anaforen kunnen alleen geïnterpreteerd worden als we weten bij welke DP ze horen.

Een FQ gedraagt zich in een aantal opzichten als een anafoor¹⁴ (Hoeksema 1996). De meest in het oog springende gelijkens is de noodzaak van een antecedent in de zin. Een FQ kan niet zelfstandig verwijzen¹⁵ maar heeft net als een anafoor een DP nodig om de verwijzing naar de buitentalige werkelijkheid te laten plaatsvinden (Bennis 2000: 202). De volgende zinnen zijn dan ook niet grammaticaal:

- (3) **Allemaal* gingen weg.
- (4) **Allemaal* waren te laat.

4.2 Kenmerken van antecedenten

De antecedenten waar de FQ's bij horen moeten in grote lijnen voldoen aan dezelfde kenmerken als de antecedenten van reflexieve en reciproke voornaamwoorden.

¹⁴ Doetjes (1997) heeft een andere uitleg. Zij stelt dat de FQ het spoor van de verplaatste DP bindt.

¹⁵ Een uitzondering zou kunnen zijn: 'Beste *allemaal*' in de aanhef van een brief of mail.

Het antecedent is nooit optioneel maar verplicht; er mag maar één antecedent zijn; het antecedent moet de FQ c-commanderen (Hoeksema 1996: 58) en een anafoor moet zijn antecedent zo dichtbij mogelijk kiezen (Kerstens en Ruys 1994: 203). De 'dichtbijheid' wordt gemeten in stappen van steeds één maximale projectie. Dus als een anafoor binnen de kleinste maximale projectie die hem bevat een antecedent kan vinden, dan moet de anafoor gebonden worden door dat antecedent. Bevat die kleinste maximale projectie geen mogelijk antecedent, dan moet de anafoor een antecedent opzoeken in de op-één-na-kleinste projectie die hem bevat. Dit zien we geïllustreerd in de volgende zinnen:

- (5) [VP₁ ik vind dat [VP₂ Marilene_i zichzelf_i goed wast]]
 (6) *[VP₁ Marilene_i vindt dat [VP₂ ik zichzelf_i goed wast]]
 (7) [VP₁ ik vind dat [VP₂ de jongens_i *allemaal*_i zeuren]]
 (8) *[VP₁ de jongens_i vinden dat [VP₂ ik *allemaal*_i zeur]].

Deze dichtbijheid wordt in de literatuur aangeduid met de term *locality*. Deze *locality* is Principe A van de Bindtheorie van Chomsky (zie Kerstens en Ruys 1994: 219).

FQ's zijn onderworpen aan deze *locality*-conditie. De FQ moet gebonden worden door een antecedent binnen de kleinste maximale projectie waarin hij zich bevindt. In de Engelse zin (9) moet *all* in de PP [of all my friends] gebonden worden. De FQ staat echter buiten die PP en kan daarom niet gebonden worden. Het antecedent [my friends] c-commandeert in zin (9) de FQ niet. In (10) wordt *all* evenmin ge-c-commandeerd door de DP [the boys].

- (9) *[The mother of my friends_i] has all_i left.
 (10) *John has all_i seen the boys_i. (Doetjes 1997: 206)¹⁶

Dus evenals *zichzelf* of *elkaar* moet ook *all* of *allemaal* plaatselijk gebonden worden, dat wil zeggen in zijn eigen bind-domein. Als de DP niet ge-c-commandeerd wordt door een antecedent (doordat dat niet in het binddomein staat) of helemaal niet in de zin voorkomt, zoals in onderstaande zinnen, kan de FQ niet worden geïnterpreteerd.

- (11) *Il faut tous voir. (Doetjes 1997: 205)
 (12) *Het is noodzakelijk *allemaal* te zien.

4.3 De vorm van de antecedenten bij de FQ *allemaal*

In paragraaf 4.1 en 4.2 hebben we vastgesteld dat de FQ *allemaal* een antecedent nodig heeft in de zin. In deze paragraaf bekijk ik welke vorm zo'n antecedent kan hebben. Ik bespreek allereerst de volle DP's.

¹⁶ Bij nader inzien vind ik dit eigenlijk een slecht gekozen voorbeeldzin van Doetjes. In het Engels is stranding vanuit het object sowieso niet mogelijk (Cirillo 2009: 62).

4.3.1. Volle DP's als antecedent

Allemaal kan een enkelvoudige DP als antecedent hebben. Voorwaarde is dan dat de DP betrekking heeft op iets wat niet telbaar is.

- (13) Het water moet *allemaal* op die planten worden gegoten.
- (14) Het eten stond *allemaal* uitgesteld op lange picknick-tafels.
- (15) Mijn geld is helaas *allemaal* op.
- (16) De troep is *allemaal* opgeruimd.

Meestal wordt *allemaal* gebruikt bij meervoudige antecedenten. In enkele gevallen mag een antecedent indefiniet zijn. Dan is er sprake van een categoriale lezing:

- (17) Mensen zijn *allemaal* sterfelijk (Haeseryn 1997: 349).
- (18) Giraffen hebben *allemaal* een lange nek.
- (19) Jongens zijn *allemaal* nogal lomp.

In de meeste gevallen wordt *allemaal* echter gebruikt na een definiete NP (een DP dus). De aangeduide groep is dan een groep die al nader bepaald is, reeds eerder geïntroduceerd in de discourse. De betekenis is dan nooit categoriaal (Haeseryn et al. 1997: 349).

- (20) De meisjes zijn *allemaal* binnen.
- (21) De mensen zijn *allemaal* gekomen.

Deze zinnen drukken geen algemeenheid uit zoals de zinnen (17), (18) en (19). In deze zinnen gaat het om een bepaalde verzameling meisjes of mensen.

4.3.2. Pronomina als antecedent

Behalve volle DP's kunnen ook pronomina het antecedent zijn van *allemaal*. Een onbepaald voornaamwoord komt voor als antecedent wanneer het gaat om de verwijzing naar iets dat al eerder genoemd is in de context en dat niet telbaar is:

- (22) Het moet *allemaal* in die maatbeker.
- (23) Het is *allemaal* heel vervelend.

Persoonlijke voornaamwoorden kunnen eveneens het antecedent zijn van *allemaal*. Deze vorm komt zelfs heel frequent voor.

- (24) Zij_i gaan *allemaal*_i winkelen.
- (25) Wij_i lopen nu *allemaal*_i naar het museum.
- (26) Jullie_i moeten nu *allemaal*_i naar bed!

Dit pronomen moet eerste, tweede of derde persoon meervoud zijn. Het pronomen kan zowel sterk (*wij*) als zwak (*we*) worden gebruikt.

Deze floating pendant van *alle* of *al de* moet niet verward worden met een ander *allemaal* waar Hoeksema in een voetnoot (1996: 82) de aandacht op vestigt. Het betreft *allemaal* dat direct na een pronomen wordt gebruikt. De volgende zinnen geven daar voorbeelden van:

- (27) Wij *allemaal* hebben hard gewerkt (vrij naar Hoeksema 1996: 83).
- (28) Dit cadeau is van ons *allemaal*.
- (29) Zij *allemaal* waren ontzettend vervelend.
- (30) De moeder van de jongens houdt van hen *allemaal*.

Hoeksema (1996: 82) spreekt in dit verband over *allemaal* als een 'postmodifier', een soort nadere bepaling van een pronomen. Dit *allemaal* hoeft niet strikt noodzakelijk te worden opgenomen in de zin maar dient als extra informatie bij het pronomen. De postmodifier geeft extra nadruk aan het pronomen. Een dergelijke postmodifier kan niet gebruikt worden bij een zwak pronomen terwijl de FQ *allemaal* dat wel kan (Hoeksema 1996). Zie de contrasten in de volgende zinnen:

- (31) *We *allemaal* hebben hard gewerkt.
- (32) We hebben *allemaal* hard gewerkt.
- (33) *Ze *allemaal* waren ontzettend vervelend.
- (34) Ze waren *allemaal* ontzettend vervelend.

Deze verschijningsvorm van *allemaal* is geen gestrande kwantor maar lijkt mij meer een soort adverbium.

4.3.3. Een onhoorbaar antecedent

Een laatste vorm van antecedenten die ik wil bespreken is de onhoorbare variant. Wellicht klinkt het wat vreemd om te spreken van onhoorbare antecedenten. In paragraaf 3.6 heb ik echter beschreven dat een subject soms onhoorbaar kan zijn. Het subject wordt in deze onhoorbare variant PRO genoemd. In genoemde paragraaf heb ik enkele zinnen als voorbeeld gegeven waarin een dergelijk subject voorkomt. Bij de bespreking van de zinnen (100) en (101) in hoofdstuk 3 is al gebleken dat dit onhoorbare PRO soms het antecedent van *allemaal* kan zijn. Ik herhaal in zin (35) gemakshalve zin (101) uit paragraaf 3.6:

- (35) De leerkrachten beloofden [*allemaal* te komen].

Allemaal heeft PRO als antecedent. Dat PRO is op zijn beurt weer gebonden aan de DP [de leerkrachten] uit de matrix-zin.

PRO kan ook voorkomen in een zin die eigenlijk het subject is van een werkwoord zin (36), het complement van een naamwoord zin (37), het complement van een adjectief zin (38) of het complement van een prepositie

zin (39). In dit soort zinnen¹⁷ kan de PRO mijns inziens eveneens het antecedent zijn van de FQ *allemaal*.

- (36) a. [PRO in Utrecht wonen] bevalt de studenten uitstekend.
b. *Allemaal* in Utrecht wonen bevalt de studenten uitstekend.
- (37) a. Het gevoel [PRO belachelijk te worden gemaakt] irriteerde al de meisjes.
b. Het gevoel *allemaal* belachelijk te worden gemaakt irriteerde de meisjes.
- (38) a. Al de jongens zijn bang [PRO het huiswerk niet af te krijgen].
b. De jongens zijn bang *allemaal* het huiswerk niet af te krijgen.
- (39) a. De bankiers werden ontslagen zonder [hun salaris uitbetaald te krijgen].
b. De bankiers werden ontslagen zonder *allemaal* hun salaris uitbetaald te krijgen.

Over dit soort PRO's in combinatie met FQ's ben ik in de door mij bestudeerde literatuur niets tegen gekomen. Het lijkt mij echter geen probleem om PRO in verschillende zinstypen te analyseren als onhoorbaar antecedent van *allemaal*, hoewel de laatste zin mij wel enigszins gekunsteld voorkomt.

Ook PRO's waarbij sprake is van objectscntrole kunnen als antecedent dienen voor de FQ *allemaal*. Dit zien we in de volgende zinnen:

- (40) a. Ik dwong al de kinderen naar de kapper te gaan.
b. Ik dwong de kinderen [*allemaal* naar de kapper te gaan].
- (41) a. Marcel vroeg al de kinderen weg te gaan.
b. Marcel vroeg de kinderen [*allemaal* weg te gaan].

Hier is de PRO het antecedent van *allemaal*. PRO zelf is gebonden aan het object uit de matrix-zin.

In paragraaf 3.6 heb ik aangegeven dat controle-structuren waarin *allemaal* als FQ voorkomt verklaard kunnen worden vanuit de Stranding Analyse en vanuit de Adverbiale Analyse.

Een ander onhoorbaar antecedent dat ik hier wil noemen is het subject in een imperatieve zin. De volgende zinnen illustreren dergelijke onhoorbare antecedenten:

- (42) *Allemaal* eten!
- (43) En nu *allemaal* direct komen!

¹⁷ Bij het bedenken van de zinnen uit deze paragraaf werd ik geïnspireerd door een aantal voorbeeldzinnen uit Model 1991: 195.

4.4 De posities van de antecedenten

Na de bespreking van de verschillende vormen van de antecedenten ga ik nu over op de inventarisatie van de posities waarin een antecedent zich kan bevinden. Ik leg de nadruk op volle DP's. Ik bespreek allereerst of een DP binnen een grotere DP het antecedent kan zijn van *allemaal*. Vervolgens bekijk ik op aanraden van Ruys (p.c.) datzelfde voor een DP binnen een PP. Tenslotte bespreek ik kort de DP's binnen een AP.

4.4.1. Een DP binnen een DP

Kan een antecedent een DP zijn die bevat is in een andere DP? Blijkens onderstaande zinnen, waarin een DP in een relatieve bijzin staat, is dat niet mogelijk:

- (44) De ouders_i die de arts liet wachten toen hij met zijn collega's_k sprak, waren *allemaal*_{i*k} ongeduldig (naar een voorbeeldzin uit Smits 2010: 46).
- (45) De kinderen_i die de juf liet wachten toen zij met de ouders_k praatte, stonden *allemaal*_{i*k} ongeduldig te wiebelen.
- (46) De jongens_i die de meisjes_k pestten, werden *allemaal*_{i*k} aan hun haren getrokken.

Geen enkele gebruiker van het Nederlands zal zich afvragen waar *allemaal* in deze zinnen betrekking op heeft. In zin (44) valt de DP [zijn collega's] af als antecedent. In zin (45) komt de DP [de ouders] evenmin in aanmerking als antecedent. En zo weet elke lezer dat [de jongens] in zin (46) aan hun haren getrokken werden en niet de meisjes. Ons aangeboren taalvermogen stelt ons kennelijk in staat de juiste interpretatie te geven aan bovenstaande zinnen. Theoretisch bekeken weten we dat die interpretatie samenhangt met de bindtheorie. De FQ kan niet gebonden worden aan een DP die niet in het binddomein staat. Het binddomein van een anafoor is de kleinste maximale projectie (XP, DP, VP) waarbinnen hij gebonden kan worden (Kerstens en Ruys 1994: 203).

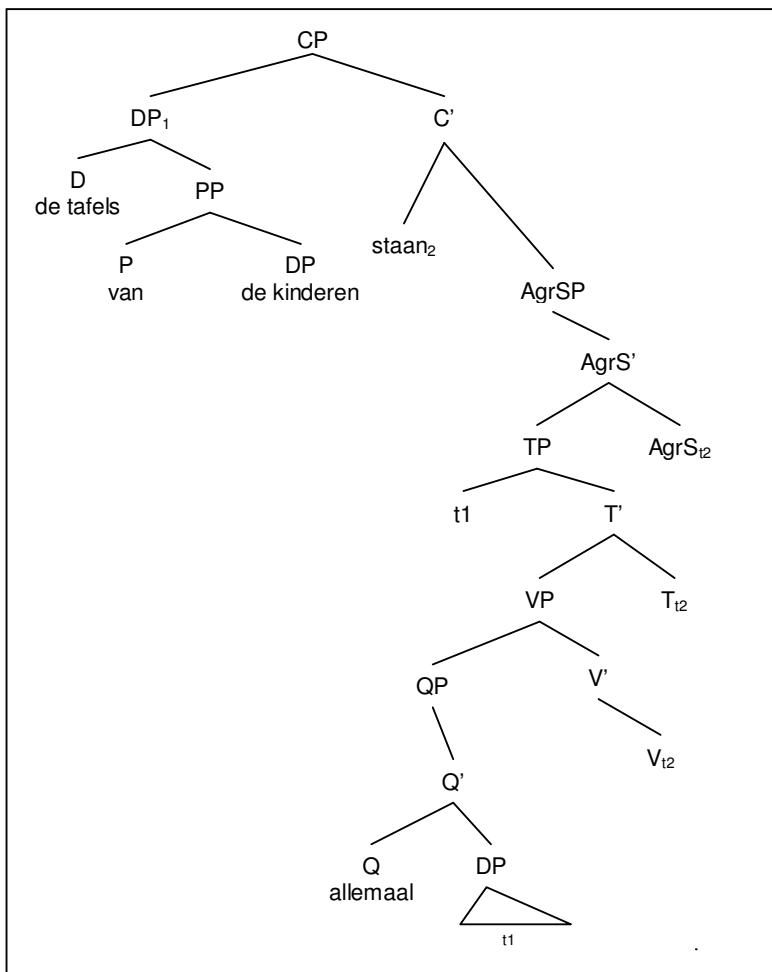
Kijken we naar zin (46) dan weten we dat de relatieve bijzin een CP is die is geadjungeerd aan de DP [de jongens]. De DP [de meisjes] staat ingebed in die CP en kan daarom de FQ *allemaal* niet c-commanderen. De knopen die boven [de meisjes] staan, staan niet *allemaal* boven *allemaal*.

In de volgende zin zien we iets soortgelijks. Daar hebben we te maken met een DP [de kinderen] die door een PP deel uit maakt van een grotere DP [de tafels van de kinderen]. Het is duidelijk dat de FQ *allemaal* nu niet bij de kinderen hoort:

- (47) De tafels_i van de kinderen_k staan *allemaal*_{i*k} op de gang.

Ter illustratie geef ik van deze zin de boomstructuur waarbij ik de niet relevante PP [op de gang] achterwege laat.

(48)

De eerste knoop die boven [de kinderen] staat is de PP. Deze knoop staat niet boven de FQ. [De kinderen] c-commandeert *allemaal* dus niet. De DP [de tafels van de kinderen] c-commandeert de FQ wel. De eerste knoop die die woordgroep domineert, domineert namelijk ook de FQ (het betreft hier de CP-knoop).

Dat een ingebedde DP geen antecedent kan zijn van *allemaal* volgt overigens ook uit de Stranding Analyse. De ingebedde DP is niet de subjects-DP die gegenereerd wordt in [Spec,vP] of [Spec,VP] en naar een hogere positie gaat. Deze DP is dan ook niet in staat een kwantor achter te laten.

4.4.2. Een DP binnen een PP

In paragraaf 3.4 noemde ik reeds een speciaal soort PP, namelijk de passieve door- bepaling. Ik constateerde daar dat een FQ bij een dergelijke bepaling vreemd klinkt. Ik schreef deze ongrammaticaliteit toe aan de PP-eiland-conditie. Kort gezegd luidt deze conditie: men mag niets weghalen uit een PP. In deze paragraaf zal echter blijken dat ik te voorbarig was met mijn aanname.

Ik tracht hier te bepalen of een DP die bevat is in een PP een antecedent kan zijn van *allemaal*. Met andere woorden: kan een FQ voorkomen binnen een PP? De volgende zinnen laten zien dat dat voor *allemaal* heel goed mogelijk is:

- (49) Ik heb met alle kinderen gesproken.
- (50) Ik heb met de kinderen *allemaal* gesproken.
- (51) Ik heb gisteren met alle kinderen een cadeautje gekocht.
- (52) Ik heb gisteren met de kinderen *allemaal* een cadeautje gekocht.

Gevoelsmatig geeft de laatste zin aan dat ik steeds opnieuw naar het dorp ben gegaan om met elk kind afzonderlijk een cadeautje te kopen.¹⁸ Zin (51) duidt juist meer op een collectieve lezing. Hoe dan ook, 'floating' is mogelijk in een PP.

Bekijken we meerdere zinnen, dan blijkt deze observatie toch niet geheel universeel geldig te zijn:

- (53) Ik heb gisteren in alle auto's een proefritje gemaakt.
- (54) *Ik heb gisteren in de auto's *allemaal* een proefritje gemaakt.
- (55) Anne Marije heeft vorige week bij alle ramen de spinnenwebben weggehaald.
- (56) *Anne Marije heeft vorige week bij de ramen *allemaal* de spinnenwebben weggehaald.
- (57) Marilene heeft zich gisteren achter alle bomen verstopt.
- (58) *Marilene heeft zich gisteren achter de bomen *allemaal* verstopt.

De zinnen (54), (56) en (58) blijken opeens wel acceptabel te zijn als het bepaald lidwoord wordt vervangen door een aanwijzend voornaamwoord:

- (59) Ik heb gisteren in deze auto's *allemaal* een proefritje gemaakt.
- (60) Anne Marije heeft bij deze ramen *allemaal* de spinnenwebben weggehaald.
- (61) Marilene heeft zich gisteren achter die bomen *allemaal* verstopt.

Blijkbaar is het van belang dat de verzameling (auto's, ramen of bomen) precies is afgebakend. De DP moet als het ware een presuppositie bevatten. Het moet gaan over een reeds bekende 'set'. In de zinnen (49) tot en met (52) gaat het in zekere zin ook over een reeds bekende verzameling. Als iemand het over 'de kinderen' heeft, bedoelt hij of zij meestal de eigen kinderen. Vandaar dat een FQ in dat geval mogelijk is. Bij duidelijk afgebakende DP's kan de FQ blijkens onderstaande voorbeeldzinnen ook buiten de PP staan:

- (62) Met deze auto's heb ik gisteren *allemaal* een proefritje gemaakt.
- (63) Bij deze ramen heeft Anne Marije vorige week *allemaal* de spinnenwebben weggehaald.
- (64) Achter die bomen heeft Marilene zich gisteren *allemaal* verstopt.

¹⁸ Op dit verschil in collectieve versus distributieve lezing ben ik reeds ingegaan in paragraaf 2.4.

Deze observatie lijkt niet te kunnen worden verklaard met de Stranding Analyse. Er is geen sprake van een verplaatst subject. De Adverbiale Analyse doet in deze gevallen wel de juiste voorspelling. *Allemaal* staat op een positie die ook door een adverbium kan worden ingenomen. Persoonlijk vind ik *allemaal* hier lijken op een postmodificier, zoals besproken in paragraaf 4.3.2. *Allemaal* benadrukt mijns inziens de eraan voorafgaande DP binnen de PP.

Een opvallende constructie met een PP die ik hier wil bespreken is de absolute constructie. Bennis (2000: 141) spreekt over de *absolute met-constructie* omdat een constructie van dit type alleen voorkomt in het complement van het voorzetsel *met*. Deze constructies hebben een subject-predicaat-structuur (Hoeksema 1996: 65). Zij missen net als een Small Clause (zie paragraaf 3.7) een werkwoord en dus ook een TP en een AgrSP die de kenmerken van tijd en congruentie vastleggen. Er is dus geen sprake van een subject dat naar [Spec,TP] en [Spec,AgrSP] kan verplaatsen. Toch kan een absolute constructie wel een FQ bevatten. Volgens Hoeksema (1996) is hier vanuit de Stranding Analyse geen verklaring voor. Immers, als het subject niet vanuit de basispositie uit [Spec,VP] omhoog verplaatst, hoe zou er dan sprake kunnen zijn van stranding? Dit soort constructies met een FQ kunnen wel verklaard worden door de Adverbiale Analyse. Op de positie van een FQ kan probleemloos een adverbium worden geplaatst:

- (65) Met de kinderen *allemaal* thuis kan Femke niet studeren.
- (66) Met de kinderen *gezellig* thuis kan Femke niet studeren.
- (67) Met zijn schoolboeken *allemaal* in zijn rugzak viel Sander in de singel.
- (68) Met zijn schoolboeken *netjes* in zijn rugzak viel Sander in de singel.

Bovenstaande zinnen laten *allemaal* zien dat een FQ kan voorkomen bij een DP die deel uitmaakt van een PP. De Stranding Analyse schiet in dit soort gevallen tekort; de Adverbiale Analyse biedt hier meer houvast.

4.4.3. Een DP binnen een AP

Een laatste subgroep van volle DP's die ik hier wil bespreken betreft de DP die deel uit maakt van een AP. Kunnen dergelijke DP's antecedenten zijn van de FQ *allemaal*? Naar mijn mening kan dat. De volgende zinnen illustreren dat:

- (69) Mama is al dit gedoe zat.
- (70) Mama is dit gedoe *allemaal* zat.
- (71) Marcel is alle klanten beu.
- (72) Marcel is de klanten *allemaal* beu.

Ook deze gevallen zijn naar mijn mening niet te verenigen met de Stranding Analyse. Er is geen subject dat zich verplaatst naar een hogere positie. En dus kan de kwantor niet achtergelaten worden. Het lijkt er op dat *allemaal*

hier een adverbium is. Vervanging door *helemaal*, dat een echt adverbium is, laat zien dat de zinnen nagenoeg hetzelfde betekenen:

(73) Mama is dit gedoe *helemaal* zat.

(74) Marcel is de klanten *helemaal* beu.

4.5 Besluit

In dit hoofdstuk hebben we gezien dat de FQ *allemaal* een antecedent nodig heeft. Het antecedent kan verschillende vormen aannemen. Volle DP's, pronomina (waaronder het onhoorbare PRO) en onhoorbare subjecten uit imperatieve zinnen kunnen het antecedent zijn.

Een antecedent kan op verschillende posities voorkomen. Een DP die is ingebed in een grotere DP komt niet als antecedent in aanmerking. Een DP binnen een PP kan wel het antecedent zijn van *allemaal*. Hiervoor is geen verklaring vanuit de Stranding Analyse. De antecedents-DP kan ook voorkomen binnen een AP. Hiervoor geeft de Stranding Analyse evenmin een verklaring. De Adverbiale Analyse geeft voor alle mogelijke posities van antecedenten wel een verklaring.

5. *Allemaal* in combinatie met een wh-woord

5.0 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn de potentiële antecedenten van *allemaal* besproken. Eén mogelijk antecedent heb ik tot nu toe genegeerd. Het gaat om een vragende constituent. In het Nederlands kan de FQ *allemaal* gecombineerd worden met een DP die een vraagwoord bevat. Het gaat dan om een van de volgende combinaties:

- (1) Welke kinderen komen er *allemaal*?
- (2) Wie heb je daar *allemaal* gezien?
- (3) Wat heb je *allemaal* gekocht?
- (4) Welke boeken heb je *allemaal* uitgelezen?
- (5) Wiens winterkleden heb je al *allemaal* uitgewassen?
- (6) Met wie wil je *allemaal* gaan samenwerken?

In dit hoofdstuk ga ik in op dit type zinnen. Allereerst vestig ik de aandacht op de twee manieren waarop bovenstaande zinnen kunnen worden opgevat. Het woord *allemaal* wordt met name in spreektaal zeer vaak gebruikt in combinatie met een vraagwoord. Meestal wordt het dan zonder nadruk uitgesproken; het woord voegt eigenlijk niets toe aan de betekenis van de zin. Het gaat dan om zinnen als:

- (7) Wat heb je *allemaal* gedaan?
- (8) Wat heb je *allemaal* gekocht?
- (9) Wie komen er vanavond *allemaal*?

Er is nog een andere manier om zinnen waarin *allemaal* met een vraagwoord wordt gecombineerd op te vatten. Het gaat om gevallen waarin een DP wordt bevraagd. *Allemaal* is dan niet betekenisloos en krijgt bij het uitspreken van de zin de nadruk. In volgende zinnen laat ik dat zien:

- (10) Welke boeken heb je *allemaal* gelezen? Je Franse of je Duitse?
- (11) Wie heb je *allemaal* uitgenodigd? Je nieuwe collega's of je ex-collega's?
- (12) Welke vakken vind je *allemaal* verschrikkelijk? De exacte of de taalvakken?
- (13) Wie waren *allemaal* gekomen?¹⁹ De kinderen uit groep 4 of juist de kinderen uit groep 5?

In dit type zinnen gaat het om een bepaalde deelverzameling van een verzameling (Ruys p.c.). Het is dit type *allemaal* dat ik in dit hoofdstuk centraal stel. Het andere *allemaal* laat ik nagenoeg buiten beschouwing.

In paragraaf 5.1 bespreek ik kort de vooropplaatsing van de vraagwoorden. In de tweede paragraaf vergelijk ik het Engels en het Nederlands als het gaat

¹⁹ In vergelijking met zin (8) valt me op dat bij het nadrukkelijk uitspreken van *allemaal* geen expletief *er* hoeft te worden toegevoegd. Bij het betekenisloze *allemaal* is dat *er* wel noodzakelijk.

om de combinatie van een vraagwoord met een FQ. In paragraaf 5.3 bespreek ik een aantal eenvoudige zinnen waarin *allemaal* gebruikt wordt in combinatie met een vraagwoord. In paragraaf 5.4 bekijk ik hoe de FQ zich gedraagt bij lange-afstands-verplaatsing van een vraagwoord. Het gaat dan om complexe vraagzinnen. De lange-afstands-verplaatsing bij relatieve bijzinnen laat ik buiten beschouwing.

5.1 Vraagwoordverplaatsing

In een zin kunnen de argumenten subject, indirect object en direct object bevraagd worden door een vraagwoord (Bennis 2000: 181). De term vraagwoord zal ik voortaan vervangen door de term wh-woord.²⁰ Bij de genoemde argumenten zijn de Nederlandse vraagwoorden *wie* en *wat*. Ook adjuncten kunnen bevraagd worden. De Nederlandse vraagwoorden zijn dan *waar*, *wanneer*, *waarom*, *waartoe*, *hoe*, etc. Naar mijn mening worden de vraagwoorden *hoe*, *wanneer* en *waarom* nooit gebruikt in combinatie met de FQ *allemaal*. Daarom laat ik deze vraagwoorden verder buiten beschouwing.

In het Nederlands is het zo dat het vraagwoord vooraan in de zin verschijnt. Dit verschijnsel noemen we vraagwoordverplaatsing²¹. Vanaf de basispositie wordt het wh-woord verplaatst naar [Spec,CP]. Dit kan een subject-bevragend wh-woord zijn, een object-bevragend wh-woord of een adjunct-bevragend wh-woord. We zien dit in de volgende zinnen:

- (14) Mijn ouders zijn gisteren bij ons geweest.
- (15) Wie zijn er gisteren bij jou geweest?
- (16) Marilene heeft nieuwe schoenen gekocht.
- (17) Wat heeft Marilene gekocht?
- (18) Ik ben naar de markt geweest.
- (19) Waar ben jij geweest?
- (20) Ik ben met de trein gekomen.
- (21) Hoe ben jij gekomen?
- (22) Ik ben gisteren aangekomen.
- (23) Wanneer ben je aangekomen?

Ter illustratie werk ik één voorbeeld uit van een zin met subject-bevragend wh-woord:

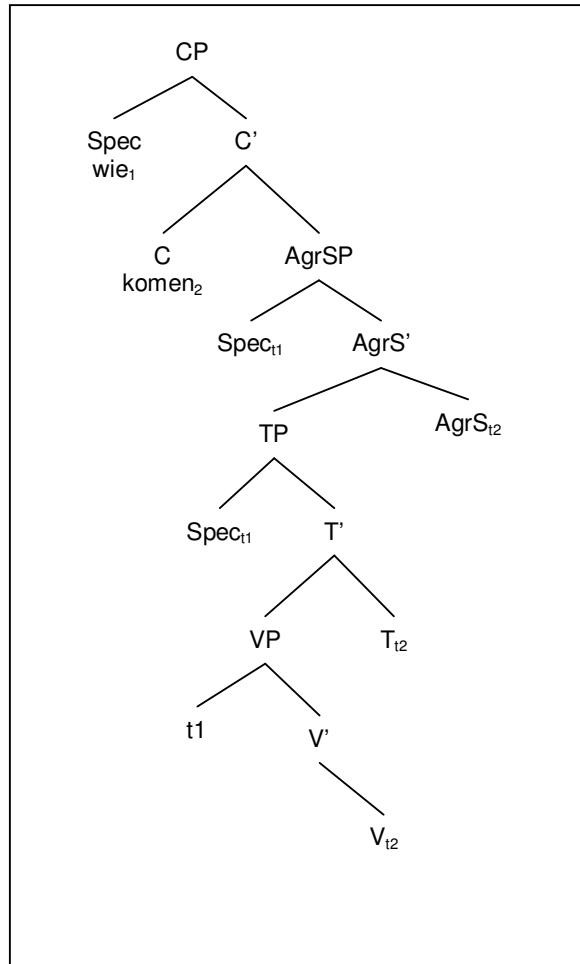
- (24) Wie komen er?

Onderstaande boom geeft de bijbehorende structuur weer. Het ergatieve subject wordt gegenereerd in [Spec,VP]. Als er een vraagwoord voor in de plaats komt, gaat dat vraagwoord via [Spec,TP] en [Spec,AgrSP] naar [Spec,CP]. De laatste verplaatsing is een A-bar-verplaatsing (Ruys p.c.).

²⁰ Wh zijn de beginletters van de meeste Engelse vraagwoorden: *which*, *who*, *what*, *when*, *where*, *why*. Vandaar dat de vraagwoorden door linguïsten wh-woorden worden genoemd.

²¹ Als er meerdere vraagwoorden zijn, gaat er maar één naar voren. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het Hongaars of het Pools waar alle vraagwoorden naar voren gaan (Bennis 2000: 180).

(25)

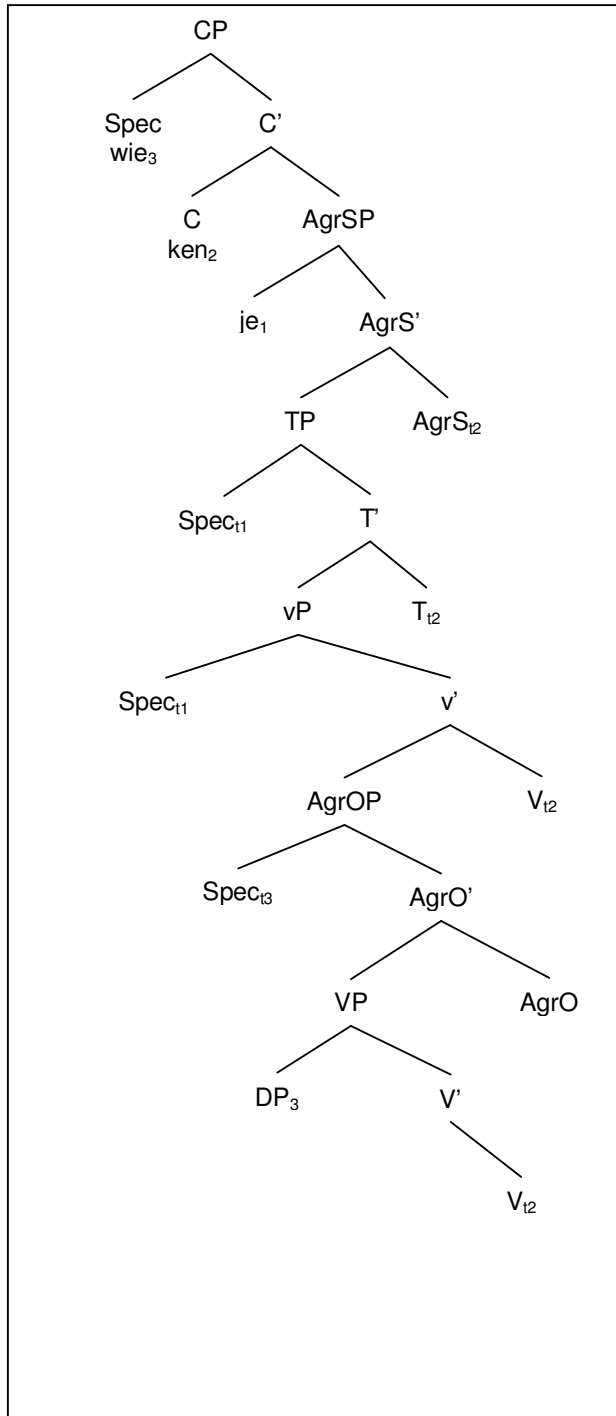

De volgende eenvoudige zin bevat een object-bevragend wh-woord:

(26) Wie ken je?

De bijbehorende boom geeft de juiste structuur weer. Het agentieve subject wordt gegenereerd in [Spec,vP]. Het gaat voor casus naar [Spec,TP] en [Spec,AgrSP]. De vragende constituent wordt gegenereerd in [Spec,VP] en verplaatst eerst naar [Spec,AgrOP] om accusatief te krijgen, hetgeen je in het Nederlands overigens niet ziet. Dit zijn A-verplaatsingen. Tenslotte volgt er een A-bar-verplaatsing van het wh-woord naar [Spec,CP] (Ruys p.c.).

(27)

Naast pronominale vraagwoordconstituenten zoals *wie* en *wat* zijn er ook nominale woordgroepen waarbinnen een vraagwoord staat:

- (28) Welke broek trek je vandaag aan?
- (29) Wiens schoenen heb jij daar aan?

De vragende DP wordt in zijn geheel naar voren geplaatst. In zin (27) en (28) zien we dat het vraagwoord de gehele woordgroep mee naar voren neemt in de zin. Dit noemen we Pied-Piping (Bennis 2000: 186). Als een DP een vraagwoord bevat moet de gehele DP met het vraagwoord vraagwoordverplaatsing ondergaan.²²

Een vragende DP kan ook zijn opgenomen in een PP. In dat geval kan de prepositie ook mee naar voren gaan. Ook dit is een geval van Pied-Piping. We zien dit in de volgende zinnen:

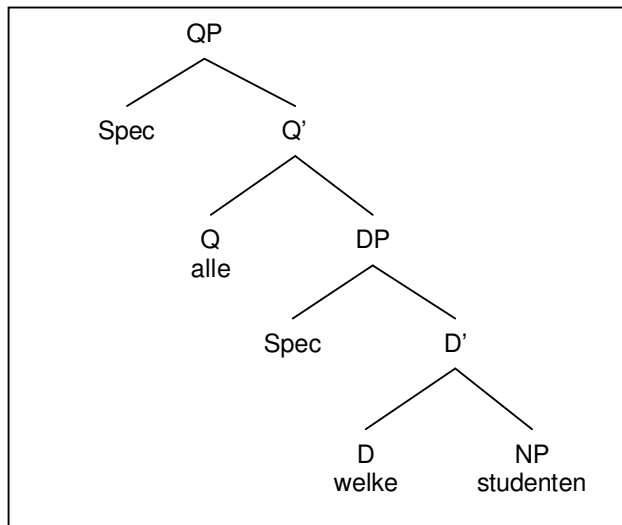
(30) In welke stad winkel jij het liefst?

(31) Op welk paard rijd jij graag?

In de paragrafen 5.3 en 5.4 zullen we vragende zinnen in combinatie met de FQ *allemaal* bespreken. Voordat ik daartoe overga maak ik eerst even een 'crosslinguïstisch uitstapje'.

5.2 Een contrast tussen het Engels en het Nederlands

In Germaanse talen kunnen een wh-woord en een FQ tegelijk voorkomen in een zin. Ik ga er, in navolging van Cirillo (2009: 69), vanuit dat er dan een QP is waarvan de Q het hoofd is. Deze Q selecteert een DP die een wh-woord bevat (Cirillo 2009: 70). In onderstaande tekening wordt dit duidelijk gemaakt:

Naar Cirillo 2009: 72

Het wh-woord moet vooraan in de zin komen, in [Spec,CP] nadat het eerst verplaatst was naar [Spec,QP].

Bij behandeling van de UQ's in combinatie met een wh-woord stuiten we op een contrast tussen het Engels en het Nederlands. In het Engels kan de

²² De zogenaamde wat voor- constructie is daarop een uitzondering. Bij deze constructie kan de bevraagde DP op de basis positie blijven staan. Zie de volgende zinnen:

Wat heb jij voor schoenen aan?

Wat heeft hij haar voor cadeaus gegeven? (naar Bennis 2000: 187)

combinatie van een wh-woord en een kwantor voorkomen (*who all*). Het is echter niet toegestaan dat een wh-woord een Q strandt (zin (32)). Dit zien we geïllustreerd in de volgende zinnen (Cirillo 2009; 70):

- (32) a. The students have *all* contributed to the tsunamifund.
b. *Who have *all* contributed to the tsunamifund?

In het Nederlands zijn dergelijke zinnen wel mogelijk:

- (33) Wie hebben er *allemaal* bijgedragen aan het tsunamifonds?
(34) Wie zijn er *allemaal* gekomen?

Er is nog een ander contrast tussen het Engels en het Nederlands. In het Engels kan alleen een kaal wh-woord geselecteerd worden door een UQ, zoals in deze zin:

- (35) Who all have contributed to the tsunami fund?

Als een wh-woord een NP-complement heeft geselecteerd kan de daaruit ontstane DP niet worden geselecteerd door een UQ. In het Nederlands kan dit wel. Dit contrast zien we in de volgende zinnen:

- (36) a. *Which students *all* have come?
b. Welke studenten zijn (er) *allemaal* gekomen?

Het Nederlands staat dus wel toe dat een volle DP met een wh-woord als hoofd wordt geselecteerd door een UQ. Deze UQ kan achtergelaten worden worden in Q als de DP zich omhoog verplaatst.

Het verschil tussen het Engels en het Nederlands wordt door Bobaljik (2003: 123) verklaard als een verschil in A-bar-movement en A-movement. In het Engels is 'quantifier float' niet toegestaan bij A-bar-movement. In het Nederlands lijkt dit wel het geval. Bobaljik verklaart dit contrast door aan te nemen dat de parameters verschillend zijn afgesteld. Kort gezegd komt het hier op neer: in het Engels is 'Q-float' verboden bij A-Bar-movement. In het Nederlands, en ook in het Duits (Cirillo 2009: 70), is dit gewoon toegestaan. Het hoe en waarom is eigenlijk nog niet echt duidelijk. Ook Cirillo slaagt er niet in hier een verklaring voor te geven. Hij beschrijft dat over dit punt nog veel discussie is onder de verschillende linguïsten. Merchant (1996) stelt dat het Duits quantifier-stranding toestaat in vragen omdat de wh-woorden eerst A-movement ondergaan voordat zij A-bar-movement ondergaan. Doetjes (1997) heeft een soortgelijke theorie. Een sluitend antwoord heb ik echter niet gevonden. Omdat vooraanstaande linguïsten nog geen sluitende verklaring hebben voor de verschillen tussen de talen onderling wat dit issue betreft, waag ik me maar helemaal niet aan een verklaring.

5.3 De combinatie van een wh-woord met de FQ *allemaal*

Zoals ik in de vorige paragraaf aangaf, kan in het Nederlands de combinatie van een wh-woord met de FQ *allemaal* voorkomen. In deze paragraaf geef ik van een aantal zinnen de boomstructuren om aan de hand daarvan na te gaan of de zinnen te verenigen zijn met de Stranding Analyse dan wel met de Adverbiale Analyse.

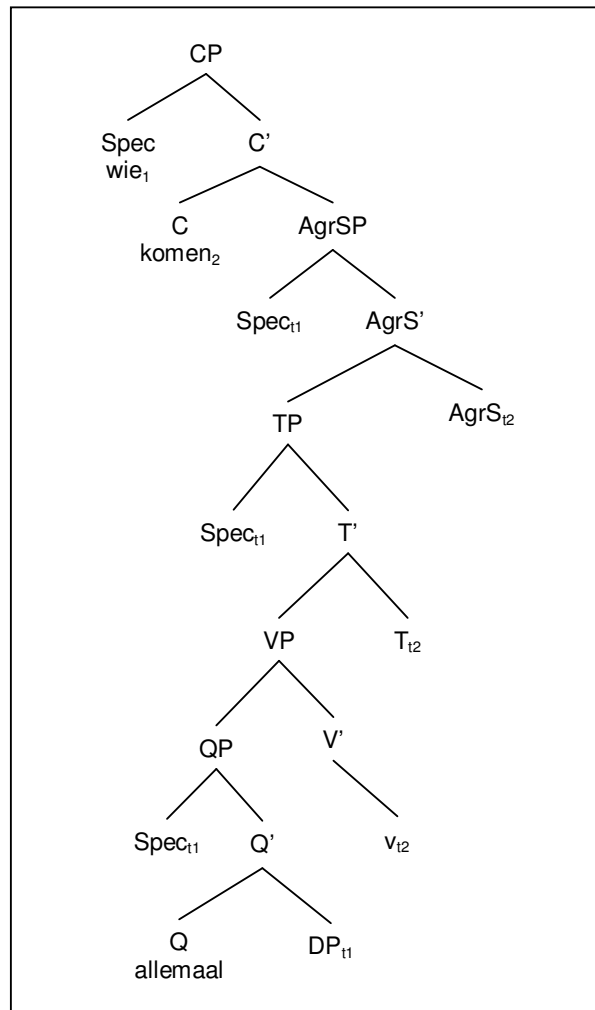
In deze paragraaf bespreek ik eenvoudige zinnen zonder bijzinnen. Allereerst kom ik terug op de zinnen uit paragraaf 5.1. Ik voeg daar nu de FQ *allemaal* aan toe.

(37) *Wie komen er allemaal?*

(38) *Wie ken jij allemaal?*

De boomstructuur van (37) lijkt uiteraard erg op die van zin (24).

(39)

Duidelijk is te zien dat het wh-woord hier deel uitmaakte van de QP; het wh-woord vormde oorspronkelijk één constituent met de kwantor. Het wh-woord verlaat de QP en komt via successief cyclische verplaatsing eerst in

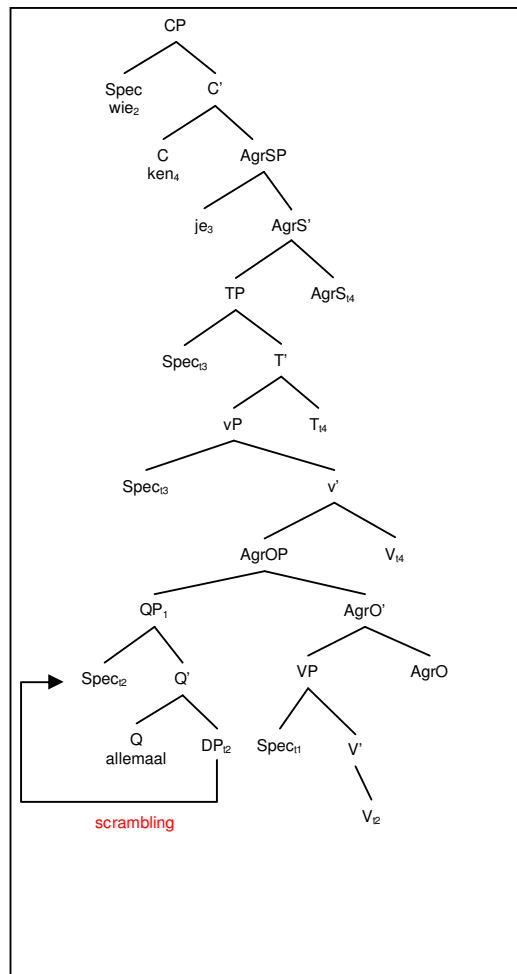
[Spec,QP], vervolgens in [Spec,TP] en in [Spec,AgrSP]. Dit zijn A-verplaatsingen. Tenslotte volgt er een A-bar-verplaatsing naar [Spec,CP]. De kwantor kan op elke 'bezochte' Spec.positie worden achtergelaten. De zin is dus compatibel met de Stranding Analyse (als we het suffix even negeren). De zin is eveneens te verenigen met de Adverbiale Analyse. *Allemaal* kan als adverbium worden aangehecht aan een extra VP of TP. Als er nog een adverbium in de zin staat, komt dat eerst. *Allemaal* staat mijns inziens altijd achter de andere adverbia:

- (40) Wie komen er morgen *allemaal*?
- (41) Wie komen er misschien *allemaal*?

Het lijkt erop dat *allemaal* dan wordt aangehecht aan een extra VP terwijl de andere adverbia hoger, bijvoorbeeld in een extra TP worden toegevoegd. In hoofdstuk 3 heb ik een aantal structuren laten zien waarin *allemaal* als adverbium werd aangehecht. Het lijkt me niet noodzakelijk dat hier opnieuw te doen. Het principe is reeds duidelijk.

De boomstructuur van zin (38) ziet er als volgt uit:

(42)

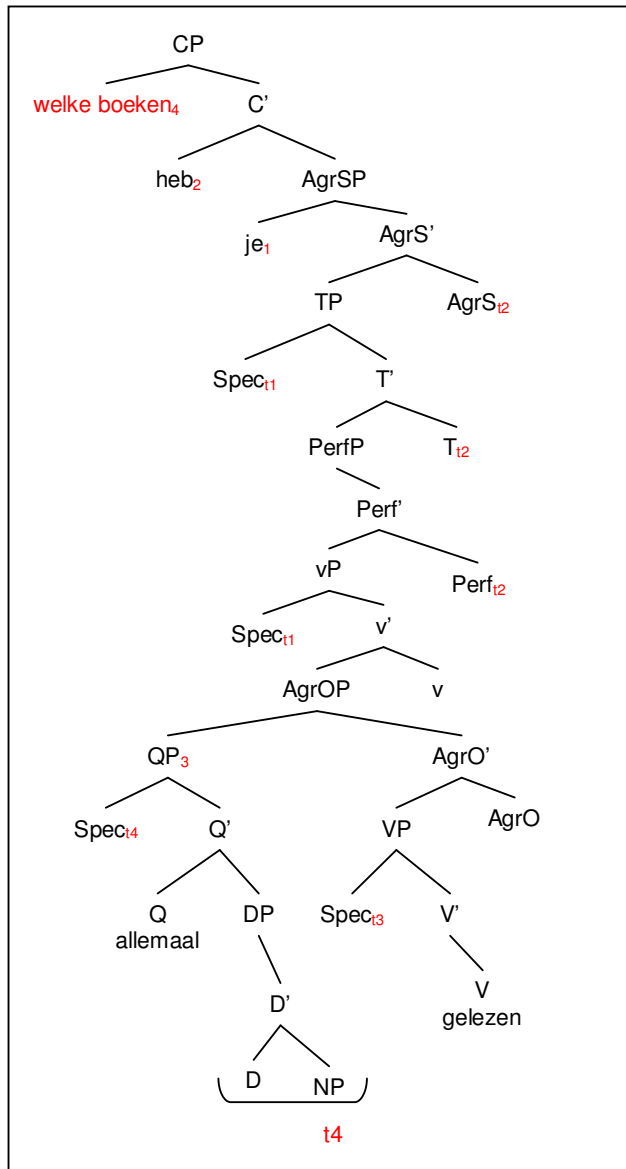

Ook hier is te zien dat het wh-woord bij de QP hoorde. De gehele QP wordt gegenereerd in [Spec,VP] en gaat naar [Spec,AgrOP] voor accusatief. De DP [wie] verlaat de QP (via de Spec.positie) en komt uiteindelijk terecht in [Spec,CP]. De FQ blijft achter in de QP. Het agentieve subject wordt gegenereerd in [Spec,vP] en gaat voor casus via [Spec,TP] naar [Spec,AgrSP]. Het wh-woord 'springt' daar als het ware overheen. Dit mag, omdat de laatste verplaatsing een A-bar-verplaatsing is (Ruys p.c.)

De volgende zin geeft een voorbeeld van een vragende DP die als geheel naar voren wordt geplaatst.

(43) Welke boeken heb jij *allemaal* gelezen?

(44)

Het agentieve subject [je] wordt gegenereerd in [Spec,vP]. Dit subject gaat via [Spec,TP] naar [Spec,AgrSP]. Dit zijn A-verplaatsingen, die nodig zijn voor casustoekening. Het finiete hulpwerkwoord [heb] staat eerst in Perf en

verplaatst vanwege het V2-effect naar C (via T en AgrS). De vragende DP [welke boeken] wordt gegenereerd in de DP die deel uitmaakt van de QP. Deze vragende DP moet in [Spec,CP] terecht komen. Eerst gaat de QP naar [Spec,AgrOP] voor casus. Dit zijn A-verplaatsingen. Vervolgens gaat de DP naar de [Spec,QP] en tenslotte volgt de A-bar-verplaatsing naar [Spec,CP]. De kwantor blijft achter in Q in [Spec,AgrOP]. De Stranding Analyse is compatibel met deze zin. Ook de Adverbiale Analyse zou een goede voorspelling doen. *Allemaal* zou als adverbium aangehecht kunnen worden aan een extra VP, vP of TP. Ik vermoed dat dit de vP of VP is zodat andere adverbia hoger kunnen worden aangehecht. Andere adverbia gaan namelijk steeds vooraf aan *allemaal*:

- (45) Welke boeken heb je gisteren *allemaal* gelezen?
 (46) Welke boeken heb je hier gisteren eigenlijk *allemaal* gelezen?

De boomstructuren van deze paragraaf lijken op de structuren uit hoofdstuk 3. We zien dat beide analyses gebruikt kunnen worden om de zinnen te ontrafelen. De genoemde zinnen zijn zowel te verenigen met de Stranding Analyse als met de Adverbiale Analyse. Het enige verschil is dat de QP er iets anders uitziet. De QP selecteert een vragende DP.

5.4 De FQ *allemaal* bij de lange wh-verplaatsing

Het kenmerkende van wh-woorden is dat ze over lange afstanden verplaatst kunnen worden. Een wh-woord uit een bijzin komt namelijk eveneens helemaal vooraan in de hoofdzin terecht. Zie hiervoor de volgende zinnen:

- (47) Wie verwacht je dat hij gevraagd heeft?
 (48) Welke schoenen denk je dat zij mooi vindt?
 (49) Wat hoop je dat hij gaat doen?

De voorop geplaatste vraagwoordgroep in bovenstaande zinnen is telkens een argument uit de ingebedde zin dat zich op de eerste positie in de hoofdzin bevindt. Blijkbaar kan een vraagwoord dus verplaatst worden vanuit een bijzin naar [Spec,CP] van de matrixzin. Dit is een uitzonderlijke verplaatsing. Normaal gesproken is een bijzin een eiland voor verplaatsing (Bennis 2000: 191, 192). Elementen uit de bijzin mogen niet 'zomaar' in de hoofdzin verschijnen. Wh-woorden zijn bij mijn weten de enige uitzondering op deze regel.

Hoe verloopt die verplaatsing? Het wh-woord kan alleen via successief cyclische verplaatsing omhoog 'klimmen'. De vooropplaatsing van een wh-woord uit een bijzin verloopt dus stapsgewijs, via tussenstations. Het wh-woord ondergaat eerst A-verplaatsing (voor het verkrijgen van casus) en vervolgens A-bar-verplaatsing. Het wh-woord gaat eerst naar [Spec,CP] van de bijzin en 'springt' dan naar het volgende domein (Bennis 2000: 191). Vanuit dat volgende domein kan het wh-woord ook weer ontsnappen via de [Spec,CP] van dat domein. Dat gaat zo door totdat het wh-woord uiteindelijk in [Spec,CP] van de matrix-zin staat. De Spec-positie van een woordgroep is

dus als het ware een brug tussen het CP-eiland en de hogere zin, die zelf ook weer een bijzin kan zijn.
Even een aantal zinnen ter illustratie:

- (50) [Met wie] denk je [_t dat Marcel mij vertelde [_t dat hij _t gaat samenwerken]]?
(51) [Welke schoenen] denk je [_t dat Marilene mij vertelde [_t dat zij _t heeft gepast]]?

Op elke plek waar een _t staat is het wh-woord of de wh-woordgroep langs geweest.

In de rest van deze paragraaf probeer ik te ontdekken of *allemaal* in een dergelijke zin achtergelaten kan worden op de door _t aangegeven posities. De Stranding Analyse voorspelt dat wel. Ik beschouw nog even de bovenstaande zinnen. Op de posities van het spoor zet ik de FQ *allemaal*.

- (52) ?Met wie denk je *allemaal* dat Marcel mij vertelde dat hij gaat samenwerken?
(53) *Met wie denk je dat Marcel mij vertelde *allemaal* dat hij gaat samenwerken?
(54) Met wie denk je dat Marcel mij vertelde dat hij *allemaal* gaat samenwerken?
(55) ?Welke schoenen denk je *allemaal* dat Marilene mij vertelde dat zij heeft gepast?
(56) *Welke schoenen denk je dat Marilene mij vertelde *allemaal* dat zij heeft gepast?
(57) Welke schoenen denk je dat Marilene mij vertelde dat zij *allemaal* heeft gepast.

Bovenstaande voorbeelden tonen aan dat de Stranding Analyse hier een onjuiste voorspelling doet. Volgens deze benadering kan de kwantor namelijk achtergelaten worden op elke positie waar de DP tijdens de successief cyclische verplaatsing 'langs' is gekomen. De [Spec,CP] van de diepste ingebedde bijzin valt echter duidelijk af als positie voor *allemaal*.²³ Over de [Spec,CP] van de hogere bijzin heb ik mijn twijfels. Zelf vind ik de zin niet goed klinken. Voor het onbeklemtoonde *allemaal* is deze volgorde wellicht nog acceptabel; voor de beklemtoonde variant naar mijn idee niet. Het lijkt erop dat de enige positie waar de kwantor kan worden achtergelaten de basispositie is. *Allemaal* blijft dus in situ. Deze observatie geldt ook voor de zinnen (53), (54) en (55).²⁴

De rest van deze paragraaf gebruik ik om nog enkele zinnen te bespreken aan de hand van de bijbehorende boomstructuren.

²³ Koopman (2010: 268) heeft een soortgelijke observatie gedaan. Ook zij concludeert dat *allemaal* niet voor het voegwoord kan staan:

Wat heeft hij gezegd **allemaal* dat hij wilde hebben?.

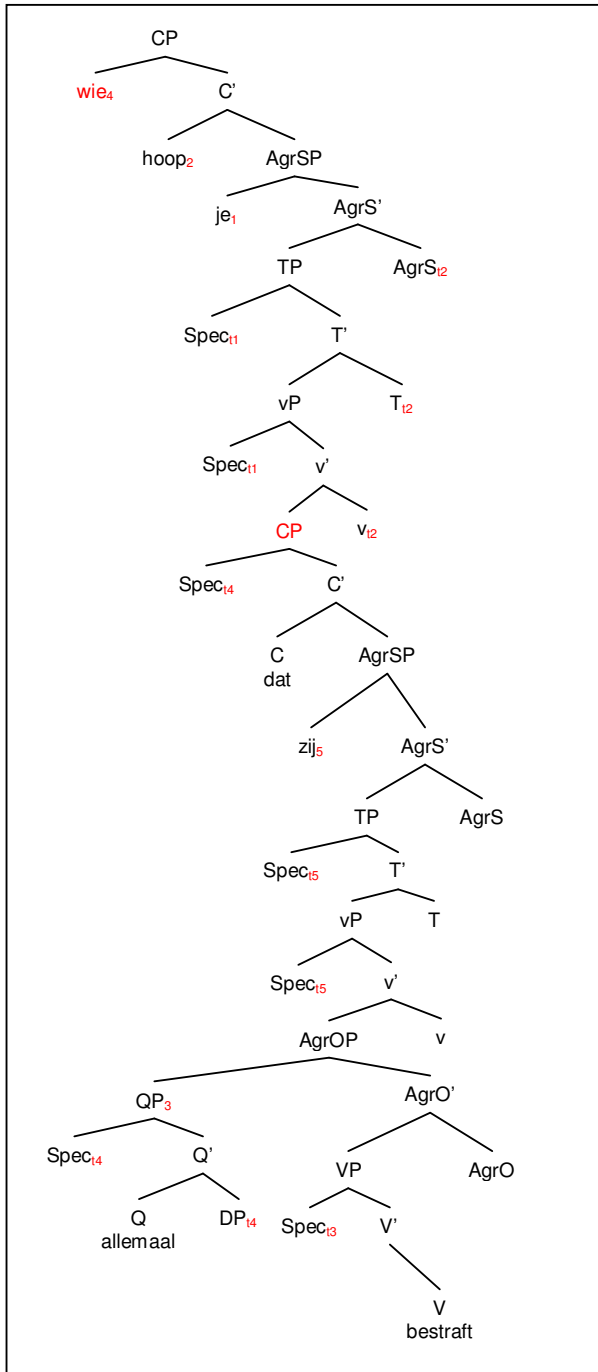
²⁴ Een opmerkelijke en onverwachte positie waar *allemaal* mijns inziens kan staan als het onbeklemtoond is, is [Spec,CP] van de matrix-zin. Het lijkt erop dat Pied-Piping hier is toestaan:

Met wie *allemaal* denk je dat Marcel mij vertelde dat hij gaat samenwerken?

In de andere zin kan dat overigens niet:

Welke schoenen *allemaal* denk je dat Marilene mij vertelde dat zij heeft gepast?

- (58) Wie hoop je dat zij *allemaal* bestraft?
 (59)

Het vraagwoord [wie] uit de bijzin, daar aangegeven met t3 legt een successief cyclische verplaatsing af over een lange afstand. [Wie] gaat vanuit [Spec,VP] samen met de kwantor eerst naar [Spec,AgrOP] voor casus. Daarna verplaatst de DP naar [Spec,QP]. Dit is weer een geval van scrambling. Vervolgens komt er een A-bar-verplaatsing van de DP [wie] naar [Spec,CP] van de bijzin. De kwantor blijft staan in de QP in [Spec,AgrOP]. Tenslotte volgt nog een A-bar-verplaatsing van de DP [wie] naar

[Spec,CP]van de matrix-zin. De andere verplaatsingen (van het subject en van het werkwoord) laat ik hier onbesproken. Ik heb ze in de structuur door middel van sporen aangegeven.

Aan de hand van de Stranding Analyse tracht ik na te gaan waar de kwantor gestrand kan worden. Mijns inziens kan dat in [Spec,AgrOP] of in [Spec,CP] van de bijzin. De volgende volgordes zijn dan mogelijk:

- (60) Wie hoop je dat zij *allemaal* bestraft?
- (61) Wie hoop je *allemaal* dat zij bestraft?

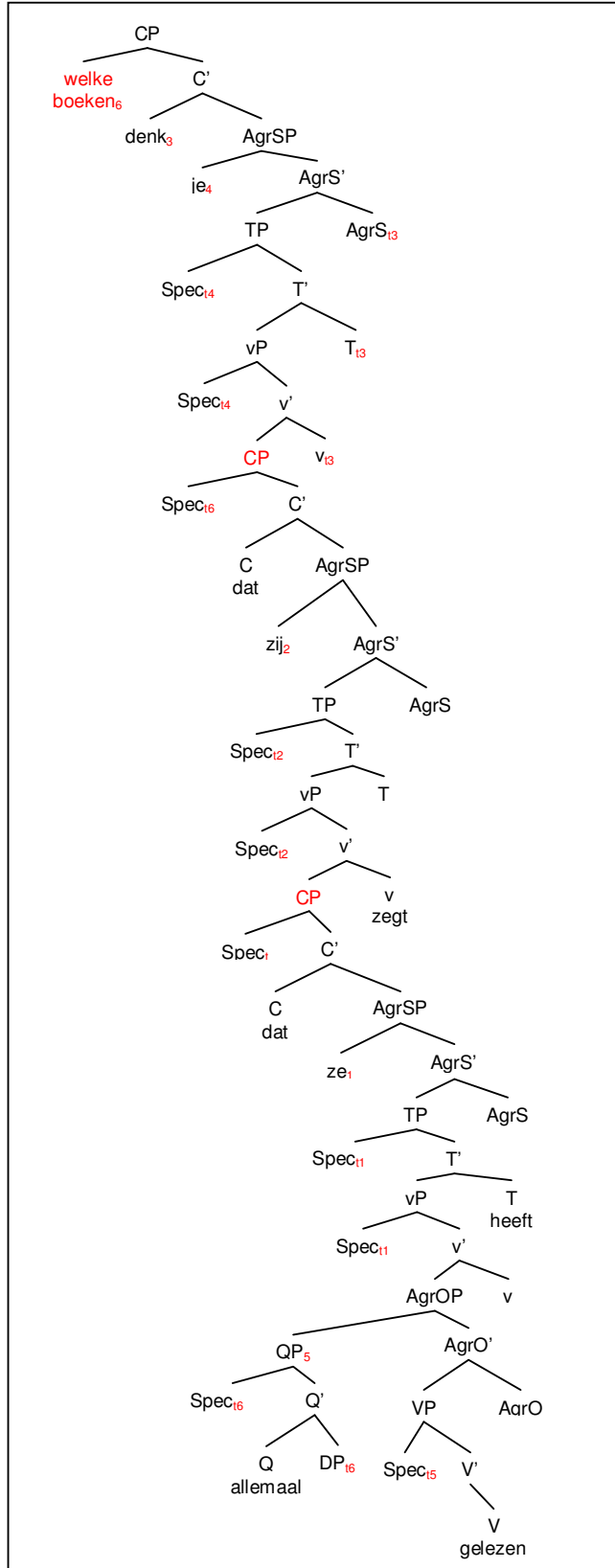
In de laatste zin gaat het om het onbeklemtoonde *allemaal*. Voor deze onbeklemtoonde variant zijn klaarblijkelijk meer posities beschikbaar dan voor het beklemtoonde *allemaal*. Een sluitende verklaring heb ik daar zelf niet voor.

Beschouwen we nu de volgende complexe zin met twee ingebedde CP's:

- (62) Welke boeken denk je dat zij zegt dat ze *allemaal* gelezen heeft? De Duitse, de Franse of de Engelse?

Allereerst teken ik de zeer ingewikkelde boomstructuur (waarbij ik wellicht iets over het hoofd zie). De meest relevante verplaatsingen bespreek ik.

(63)

De vragende DP [welke boeken] wordt helemaal onderin de boom, in de diepst ingebedde bijzin gegenereerd als onderdeel van de QP. Deze QP gaat in zijn geheel naar [Spec,AgrOP] voor accusatief. Daar verlaat de DP de QP via [Spec,QP] en gaat naar de [Spec,CP] van die diepst ingebedde bijzin. Dit is een A-bar-verplaatsing. Deze [Spec,CP] vormt een brug om de bijzin te verlaten en in het volgende domein te komen. Daar landt de DP eveneens in de [Spec,CP] van de nieuwe bijzin. Tenslotte gaat de DP naar [Spec,CP] van de matrixzin. Ondertussen zijn er nog allerlei andere, inmiddels overbekende verplaatsingen. De subjecten [je], [zij] en [ze] gaan alle naar [Spec,AgrSP] voor het verkrijgen van de nominatief. Het finiete werkwoord uit de matrix-zin komt terecht in C vanwege het V2-effect.

Laten we nu nagaan of de kwantor achter kan blijven op elke positie die door de DP [welke boeken] is aangedaan tijdens de klim naar boven. Dat is dus [Spec,CP] van de diepst ingebedde bijzin en [Spec,CP] van de hogere bijzin.

- (64) Welke boeken denk je *allemaal* dat zij zegt dat ze gelezen heeft?
- (65) *Welke boeken denk je dat zij zegt *allemaal* dat ze gelezen heeft.
- (66) Welke boeken denk je dat zij zegt dat ze *allemaal* gelezen heeft?

Gevoelsmatig is voor het beklemtoonde *allemaal* de laatste volgorde de enige juiste. Dat zou betekenen dat de kwantor alleen achtergelaten kan worden in [Spec,AgrOP]. Dit druist in tegen de voorspellingen van de Stranding Analyse die juist beweert dat de DP op alle Spec.posities kan stranden, dus ook in [Spec,CP] van de bijzinnen. De [Spec,CP] van de bovenste bijzin is mogelijk voor het onbeklemtoonde *allemaal* maar niet voor het beklemtoonde. De tweede zin, met *allemaal* gestrand in [Spec,CP] van de diepst ingebedde bijzin, is echt ongrammaticaal.

De Adverbiale Analyse doet hier betere voorspellingen. Volgens die benadering kan *allemaal* op adverbiale posities staan, dus aangehecht aan een extra TP, VP of vP. De positie van [Spec,CP] van de bijzinnen is uitgesloten. Daar kan een adverbium nooit staan (Ruys p.c.). Als *allemaal* een adverbium is, is het dus niet verwonderlijk dat de [Spec,CP]'s van de bijzinnen afvallen.

5.5 Besluit

In dit hoofdstuk is aan het licht gekomen dat de Stranding Analyse niet altijd de juiste voorspellingen doet. Met name bij de langeafstandsverplaatsing blijkt dat niet elke Spec.positie die door de verplaatste vragende DP is 'bezocht' een geschikte plek is om een FQ achter te laten. Spec.CP van de bijzinnen lijkt niet in aanmerking te komen als positie voor een FQ. Deze observatie is wel in overeenstemming met de Adverbiale Analyse die deze positie eveneens afwijst voor adverbia. Het verschil tussen mogelijke strandingsposities van het beklemtoonde en het onbeklemtoonde *allemaal* kan ik niet verklaren.

6. Samenvattende conclusie

In deze scriptie beschrijf ik de positie van de Nederlandse floating quantifier *allemaal*. Ik heb verschillende zinstypen en taalconstructies bekeken om te kunnen beoordelen of de mogelijke posities van deze FQ verklaard kunnen worden vanuit de Stranding Analyse of vanuit de Adverbiale Analyse. Aangezien mijn scriptie overwegend theoretisch en beschrijvend van karakter is, zijn onderstaande conclusies tevens een samenvatting van mijn betoog.

Aanhangers van de Stranding Analyse (Sportiche 1988; Shlonsky 1991; Cirillo 2009) zien FQ's als kwantoren die achtergelaten (gestrand) zijn door het subject als dit verplaatst naar een hogere positie in de zin. Ik heb getracht te onderzoeken of *allemaal* ook opgevat kan worden als een gestrande kwantor of dat het wellicht beter is *allemaal* op te vatten als een adverbium zoals bijvoorbeeld Doetjes (1997) en Hoeksema (1996).

Mijns inziens kan de FQ *allemaal* niet verklaard worden met de Stranding Analyse. In deze analyse wordt er immers vanuit gegaan dat de kwantor in beginsel één constituent vormde met de bijbehorende DP. Bij *allemaal* is het duidelijk dat dit niet het geval was. Dit tonen de volgende zinnen aan :

- (1) **Allemaal* de kinderen zijn gekomen.
- (2) *Ik geef *allemaal* de honden een bot.

Ook in zinnen van het volgende type kan *allemaal* niet bij de DP waarover het kwantificeert hebben gehoord:

- (3) **Allemaal* Sander, Erik Jan en Marcel zijn gekomen.

Zelfs de prenominaal variant kan niet voor deze drie namen hebben gestaan:

- (4) *Alle Sander, Erik Jan en Marcel zijn gekomen.

Allemaal kan in deze zin echter wel voorkomen als FQ:

- (5) Sander, Erik Jan en Marcel zijn *allemaal* gekomen.

Deze FQ kan hier onmogelijk door het subject zijn achtergelaten. Het feit dat *allemaal* als FQ kan voorkomen zonder dat het één constituent heeft gevormd met de DP pleit tegen de Stranding Analyse.

Er zijn meer constructies waarin *allemaal* niet als een gestrande kwantor kan worden opgevat. In hoofdstuk 4 noemde ik een DP die voorkomt binnen een PP. Daarbij is het mogelijk dat de FQ *allemaal* voorkomt. Deze FQ kan zelfs buiten de PP staan:

- (11) In die auto's heb ik gisteren *allemaal* een proefritje gemaakt.
- (12) Met die kinderen heeft Marilene in de vakantie *allemaal* gespeeld.

Ook in de absolute met-constructie kan de FQ *allemaal* voorkomen:

- (13) Met de kinderen *allemaal* thuis kan ik niks doen aan mijn scriptie.
- (14) Met de auto's *allemaal* langs de weg, kan niemand er meer langs.

De zinnen (11) tot en met (14) kunnen niet verklaard worden vanuit de Stranding Analyse. Er is namelijk geen sprake van een verplaatst subject. In deze gevallen kan de FQ alleen worden opgevat als een adverbium.

Ander tegenwerpen tegen de Stranding Analyse liggen op het vlak van de betekenis. Bij de Stranding Analyse wordt er vanuit gegaan dat de FQ en de preminale kwantor min of meer dezelfde betekenis toekennen aan de zin. Toch is de betekenis niet altijd exact gelijk. In paragraaf 2.4 heb ik daar een voorbeeld van genoemd waarvan ik nu een variatie geef:

- (5) Alle kinderen, jufs en meesters waren op het schoolfeest.
- (6) Kinderen, jufs en meesters waren *allemaal* op het schoolfeest.

Zin (5) geeft een uitputtende lezing; alle kinderen, jufs en meesters in een bepaalde context komen op het feest. De andere zin geeft geen uitputtende opsomming. Het gaat daar om typen mensen die vertegenwoordigd waren op het feest.

Er is nog een subtiel betekenisverschil tussen *alle* en *allemaal*. Ook dit verschil heb ik aangekaart in paragraaf 2.4. De zinnen die ik daar noemde, herhaal ik hier voor het gemak:

- (7) Alle kinderen bouwen een zandkasteel op het strand.
- (8) De kinderen bouwen *allemaal* een zandkasteel op het strand.
- (9) Alle jufs trakteren op ijsjes.
- (10) De jufs trakteren *allemaal* op ijsjes.

De zinnen (8) en (10) geven een meer distributieve lezing, terwijl de zinnen (7) en (9) aangeven dat de kinderen gezamenlijk een zandkasteel maken of dat de jufs samen op ijsjes trakteren (collectieve lezing). Deze betekenisverschillen duiden er naar mijn mening op dat *allemaal* niet geheel als equivalent van *alle* kan worden gezien.

De Stranding Analyse doet de voorspelling dat een gestrande kwantor op posities kan staan waar het subject in oorsprong heeft gestaan of waar het 'langs' is gekomen bij verplaatsing naar een hogere positie. Ik heb in hoofdstuk 3 kunnen aantonen dat *allemaal* inderdaad op die posities kan staan. Ik noemde daar als mogelijke Spec. posities [Spec,vP], [Spec,VP], [Spec,TP] en [Spec,AgrSP]. Bij toevoeging van hulpwerkwoorden kwamen daar nog meer Spec.posities bij (zie hiervoor bijvoorbeeld boom (30) uit hoofdstuk 3).

In hoofdstuk 5 heb ik aangetoond dat de Stranding Analyse bij complexe vraagzinnen niet de juiste voorspellingen doet. Een wh-woord uit een bijzin komt via de [Spec,CP]-posities van de bijzinnen terecht in [Spec,CP] van de matrix-zin. De Stranding Analyse zou voorspellen dat de FQ kan achterblijven op de [Spec,CP]-posities van de bijzinnen. Dit blijkt echter niet

te kunnen. De Adverbiale Analyse doet in deze gevallen wel de juiste voorspelling. Een adverbium kan evenmin verschijnen in [Spec,CP] van de bijzin.

Bij de gevallen uit hoofdstuk 3 die wel verklaard kunnen worden door middel van de Stranding Analyse blijven we zitten met één onverklaard verschijnsel, namelijk het suffix *-maal*. Waarom krijgt *alle* in de ‘floating’ positie opeens een suffix? Daar is tot nu toe bij mijn weten nog geen antwoord op gevonden. Ook daarom vind ik dat de Stranding Analyse geen goede verklaring geeft van de FQ *allemaal*.

Ik heb alle zinnen en constructies ook bekeken vanuit de Adverbiale Analyse. Een voordeel van deze benadering is dat het suffix *-maal* niet verklaard hoeft te worden. Hetzelfde suffix komen we tegen bij enkele andere adverbia zoals, *eenmaal*, *andermaal*, *menigmaal*. In alle zinnen die ik genoemd heb in de hoofdstukken 3, 4 en 5 blijkt *allemaal* op een positie te staan die ook door een adverbium kan worden bezet. Er vanuit gaande dat we voor een adverbium een extra functionele categorie kunnen aanhechten in de boomstructuur, blijkt het mogelijk *allemaal* als adverbium in de structuur te tekenen als een extra vP (zie boom (38) in hoofdstuk 3) of als een extra VP (zie boom (39) in hoofdstuk 3) of als een extra TP (zie boom (40) aldaar).

Het feit dat *allemaal* getopicaliseerd of geëxtraponeerd kan worden pleit eveneens voor de Adverbiale Analyse aangezien dit een eigenschap van adverbia is:

- (15) *Allemaal* komen ze kijken.
- (16) Misschien komen ze kijken.
- (17) De kinderen hebben hun huiswerk gemaakt *allemaal*.
- (18) De kinderen hebben hun huiswerk gemaakt misschien.

Samenvattend kan ik concluderen dat de Adverbiale Analyse in alle door mij onderzochte gevallen de juiste voorspelling doet over de positie van *allemaal*. De Stranding Analyse schiet op enkele punten tekort in het geval van *allemaal*.

Ter afsluiting vat ik mijn bevindingen samen in onderstaande tabel:

Zinstype / constructie	Besproken in	Stranding Analyse	Adverbiale Analyse
Onergatief	Par. 3.3	+	+
Ergatief	Par. 3.3	+	+
Transitief	Floating uit subject	+	+
	Floating uit object	+	+
Passief	Par. 3.4	+	+
Raising constructie	Par. 3.5	+	+
Controle constructie	Par. 3.6	+	+
Small clause	Par. 3.7	+	+
ACI-constructie	Par. 3.7	+	+
Wh-verplaatsing in hoofdzinnen	Par. 5.3	+	+
Lange Wh-verplaatsing	Par. 5.4	-	+
Floating binnen PP	Par. 4.4.2	-	+
Floating in absolute constructie	Par. 4.4.2	-	+
Floating binnen AP	Par. 4.4.3	-	+

Literatuur

- Abney, S. P. (1987). *The English Noun Phrase in its Sentential Aspect*. Ph.D. thesis, Massachusetts Institute of Technology. Distributed by MIT Working Papers in Linguistics, Cambridge, Mass.
- Bart, P. van, J. Kerstens en A. Sturm (1998). *Grammatica van het Nederlands. Een inleiding*. Amsterdam.
- Bennis, H. (2000). *Syntaxis van het Nederlands*. Amsterdam.
- Bobaljik, J. D. (2003). "Floating Quantifiers: Handle with care" in: L. Cheng and R. Sybesma (eds.). *The Second Glot International State-of-the-Article Book: the latest in linguistics*, Studies in generative grammar 61, p. 107-148. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Cirillo, R. (2009). *The Syntax of Floating Quantifiers. Stranding revisited*. Utrecht: Landelijke Onderzoekschool Taalwetenschap.
- Doetjes, J. S. (1997). *Quantifiers and Selection: on the distribution of quantifying expressions in French, Dutch and English*. Utrecht: Landelijke Onderzoekschool Taalwetenschap.
- Dowty, D. R. en B. Brodie (1984). The semantics of 'floated quantifiers' in a transformationless grammar. In: M. Cobler, S. MacKaye en M. T. Westcott (Eds.), *Proceedings of the 3rd West Coast Conference on Formal Linguistics (WCCFL 3)*, p. 75-90. Stanford, CA: Stanford Linguistics Association.
- Haeseryn, W., K. Romijn, G. Geerts, J. de Rooij & M.C. van den Toorn (reds.) (1997). *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Tweede, geheel herziene druk. Groningen.
- Hoeksema, J. (1996). Floating Quantifiers, partitives and distributivity. In: J. Hoeksema (ed.), *Partitives: studies on the syntax and semantics of partitive and related constructions*, Volume 14 of *Groningen-Amsterdam studies in semantics (GRASS)*, p.57-106. Berlijn; New York: Mouton de Gruyter.
- Hollebrandse, B. (2002). *The acquisition of quantifiers: the case of Allemaal*. Paper gepresenteerd op de Taalkunde in Nederland- dag. Universiteit Utrecht.
- Hoop, H. de, (2000). 'Otje en Scrambling in het Nederlands' in: *Tabu* 30, p. 97-113.
- Jong, F. de, L. Oversteegen, H. Verkuyl (1990). *Betekenis en Taalstructuur. Inleiding in de formele semantiek*. Dordrecht.
- Kayne, R. (1975). *French syntax*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

- Kerstens, J. en E. Ruys (1994). *Generatieve Syntaxis. Een inleiding*. Groningen.
- Koopman, H. (2010). On Dutch *allemaal* and West Ulster *all*. In: J. Wouter Zwart and Marc de Vries (ed.) *Structure preserved*. Benjamins publications. p. 267-275.
- Koster, J. (1975). "Dutch as an SOV Language" in: *Linguistic Analysis 1*, p. 111-136.
- Larson, R. (1988). 'On the Double Object Construction' in: *Linguistic Inquiry 19*, p. 335-391.
- Merchant, J. (1996). Object Scrambling and Quantifier Float in German. *Proceedings of NELS 26*, p. 179-193. Amherst: Graduate Student Linguistics Association.
- Milsark, G. L. (1979). *Existential sentences in English*. New York: Garland Publications.
- Model, J. (1991). *Grammatische Analyse. Syntactische verschijnselen van het Nederlands en Engels*. Dordrecht.
- Pollock, J.Y. (1989). 'Verb Movement, Universal Grammar and the Structure of IP' in: *Linguistic Inquiry 20*, p.365-424.
- Nakanishi, K. (2008). The Syntax and semantics of Floating Numeral Quantifiers. In: S. Miyagawa en M. Saito (eds.) *The Oxford Handbook of Japanese Linguistics*, p. 286-318. Oxford University Press.
- Shlonsky, U. (1991). Quantifiers as functional heads: A story of Quantifier Float in Hebrew. In: *Lingua 84*, p. 159-180.
- Smits, E. J. (2010). *Acquiring Quantification. How children use semantics and pragmatics to constrain meaning*. Groningen.
- Zwart, J.W. (1997). "The Germanic SOV languages and the Universal Base Hypothesis" in L. Haegeman (ed.). *The New Comparative Syntax*, p. 246-267. Londen en New York: Longman.